GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA OPOLA NA LATA 2024-2027





SPORZĄDZAJĄCY:

PREZYDENT MIASTA OPOLA

Redakcja i opracowanie dokumentu:

Urząd Miasta Opola, Wydział Kultury, Turystyki i Współpracy Zagranicznej we współpracy z wydziałami Urzędu Miasta Opola

Marian Solisz Art. Pracownia

OPOLE, wrzesień 2024

Spis treści

1. WSTĘP **5**

2. PODSTAWA PRAWNA **5**

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTAMI W POLSCE **6**

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO **9**

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. **9**

4.1.1. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS2030) 9
4.1.2.Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (KPOZ) 9

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa. **10**

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do roku 2030 10
4.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego 13
4.2.3. Program opieki nad zabytkami województwa opolskiego 14

5.Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego **15**

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy). **15**

5.1.1. Strategia Rozwoju Opola do 2030 r. 15
5.1.2. Wieloletni program współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi uprawnionymi podmiotami na lata 2022-2024 16
5.1.3. Gminny Program Rewitalizacji Opola 17
5.1.4. Opracowania wyznaczające kierunki polityki przestrzennej gminy 20

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy **32**

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy **32**

5.2.2. Krajobraz kulturowy 36
5.2.3. Zabytki nieruchome 37
5.2.4. Zabytki ruchome 53
5.2.5. Zabytki archeologiczne. 54
5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych 55
5.2.7. Dziedzictwo niematerialne 57

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony **59**

5.3.1. Pomniki historii. 60
5.3.2. Zabytki wpisane do rejestru zabytków. 60
5.3.3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego 64

5.3.4. Parki kulturowe **66**

5.4. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ). **67**

5.5. Działania gminy w obszarze dziedzictwa kulturowego **72**

5.5.1. Obiekty zabytkowe będące własnością gminy 72
5.5.2. Infrastruktura i działania Gminy w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulturowego do popularyzacji miasta i obszaru gminy. 77

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. **81**

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE **84**

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI. 87

9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI. 88

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI. 89

11. LITERATURA I ŹRÓDŁA OPRACOWANIA 96

12. SPIS RYCIN I TABEL 97

13. ANEKSY 99

Tabela 1. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków: 99

Tabela 2. Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków 108

Tabela 3. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków 113

Tabela 4. Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków ... 115

Załącznik nr 1 - Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych ujętych w gminnej ewidencji zabytków 131

1. WSTĘP

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Opola na lata 2024-2027 jest kontynuacją dotychczasowych dokumentów strategicznych mających na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania środowiska kulturowego w przestrzeni miejskiej. Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami określa uwarunkowania prawne ochrony dziedzictwa kulturowego, szczegółowo prezentuje zasób zabytkowy miasta, zarówno w wymiarze dziedzictwa materialnego jak i niematerialnego, omawia ustawowe formy ochrony zabytków wraz z ich charakterystyką. Program jest wyznacznikiem działań odnoszących się do inicjowania, wspierania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Istotne jest również wskazywanie możliwości poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego oraz wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Założenia programowe określają metody aktywnego zarządzania zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy poprzez poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie ich dostępności dla mieszkańców i turystów. Program kierowany jest do lokalnej społeczności, w sposób szczególny ma wspierać właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, jak również ogół mieszkańców zainteresowanych kulturą i dziedzictwem kulturowym. Jednocześnie jednym z kontynuowanych celów Programu jest powiązanie dziedzictwa kulturowego z ochroną zasobów przyrodniczych, znajdujących się na terenie miasta, zgodnie z przyjętymi formami ochrony przyrody w myśl ustawy z dnia 16 kwietnia 2014 r. o ochronie przyrody. Związane jest to z koniecznością zwrócenia uwagi na różnorodne aspekty dziedzictwa i potrzebę zapewnienia ochrony poszczególnym elementom szeroko rozumianego środowiska.

2. PODSTAWA PRAWNA

Podstawę prawną sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami stanowi **Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 z późn. zm.).

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami określa zapis art. 87 cytowanej wyżej ustawy, w myśl którego prezydent miasta sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Program ten przyjmuje rada miasta, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Następnie jest on publikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego. Z realizacji programu prezydent miasta sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się radzie miasta.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Opole na lata 2024-2027, zgodnie z zapisami art. 87 ust. 2 ustawy ma na celu:

1) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
2) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
3) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
4) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
5) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ponadto ustawa ta nakłada na organy administracji publicznej **obowiązek** (art. 4):

- zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobiegania zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałania kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględniania zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTAMI W POLSCE

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm., szczególnie art.5, art. 6 ust. 1 i art. 73 i 86).

Fundamentem systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest Konstytucja Rzeczpospolitej Polskiej, w myśl jej zapisów: *„Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), (...) stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art.6. ust. 1),* a także *„zapewnia wolność korzystania z dóbr kultury”* (art. 73). Jednocześnie *każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa (art. 86)”.*

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity, Dz. U. z 2022 r. poz. 840, z 2023 r. poz. 951, 1688, 1904).

Podstawowym wyróżnikiem ustawy jest rozdzielenie pojęcia „ochrony zabytków” i „opieki nad zabytkami”. Do ochrony odnoszą się wszelkie czynności władcze podejmowane w tym zakresie przez organy administracji publicznej, natomiast zadania należące do właścicieli i użytkowników zabytków, polegające na ich utrzymaniu we właściwym stanie technicznym to – opieka nad zabytkami.

Ustawa precyzuje pojęcie zabytku jako nieruchomości lub rzeczy ruchomej, ich części lub zespołu, będącego dziełem człowieka lub związanego z jego działalnością i stanowiącego

świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zasadnicze odniesienia do obszaru działań administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków zostały przedstawione w rozdziale pierwszym, zawierającym przepisy ogólne. Przede wszystkim jest to: zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w celu trwałego zachowania zabytków oraz ich zagospodarowania i utrzymania; zapobieganie zagrożeniom, które mogłyby spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków czy też uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska. Kolejne rozdziały istotne w kontekście działań samorządów poświęcone są takim kwestiom jak: formy i sposób ochrony zabytków, zagospodarowanie zabytków, prowadzenie badań, prac i robót oraz podejmowanie innych działań przy zabytkach, nadzór konserwatorski, zasady finansowania opieki nad zabytkami, krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, organizacja organów ochrony zabytków, społeczni opiekunowie zabytków. Istotną zmianą wprowadzoną do zapisów cytowanej ustawy w roku 2017 jest umożliwienie finansowania prac konserwatorskich i robót budowlanych przez jednostki samorządu terytorialnego nie tylko zabytków wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków, ale także ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz powołanie Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków. NFOZ to państwowy fundusz celowy, którego dysponentem jest minister kultury i dziedzictwa narodowego. Zgromadzone środki mają być przeznaczone na ratowanie zniszczonych lub uszkodzonych zabytków, np. w wyniku powodzi lub pożarów.

Ustawę o ochronie i opiece nad zabytkami uzupełniają akty wykonawcze – **Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego**, dotyczące poszczególnych zagadnień związanych z ochroną i opieką nad zabytkami. Do najważniejszych należy zaliczyć:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Obwieszczenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 20 listopada 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem – Dz.U. 2021 poz. 56)
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Obwieszczenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 26 listopada 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra

Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków – Dz.U. 2021 poz. 81);

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. 2017 poz. 1674);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2004 Nr 212 poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (Dz. U. 2004 Nr 124 poz. 1304).

Zadania z zakresu ochrony zabytków zawarte są również w innych ustawach:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 609, 721) w art. 7 ust. 1 pkt. 9 stanowi, iż „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

Dla realizacji ochrony zabytków zasadnicze znaczenie ma zastosowanie całokształtu przepisów odnoszących się do poszczególnych składników przestrzeni i poszczególnych rodzajów działań, a więc m.in. ustawy o planowaniu przestrzennym, prawa budowlanego, prawa o ochronie przyrody, przepisów o gospodarce nieruchomościami. Każda z tych ustaw normuje według swojej właściwości zasady postępowania w przypadku obiektów i stref zabytkowych, np. w Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym**,** określone są zadania z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, szczególnie przy tworzeniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wymagane jest między innymi zdefiniowanie stanu zabytków, obszarów i zasad ochrony, zaś działania planistyczne muszą być uzgadniane z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Odniesienia do ochrony obiektów objętych ochroną konserwatorską znajdują się w następujących ustawach:

- Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 977 z późn. zm.);
- Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 54, 834, 1089);
- Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 725, 834);
- Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 z późn.zm.);

- Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 344 z późn.zm.);
- Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tekst jednolity Dz.U. z 2024 r. poz. 278);
- Ustawie z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 poz. 774 z późn.zm.);
- Ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 82);
- Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r. poz. 571 z późn.zm.).

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4.1.1. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS2030)

Uchwała Nr 155 Rady Ministrów z dnia 27 października 2020 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030", M.P. 2020 poz. 1060.

Cel główny Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 stanowi wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Jest on między innymi powiązany z realizacją działań wskazanych w poszczególnych obszarach dla wszystkich trzech celów szczegółowych Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Cel główny SRKS2030 doprecyzowują trzy cele szczegółowe:

- Cel szczegółowy 1: Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne;
- Cel szczegółowy 2: Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich;
- Cel szczegółowy 3: Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

W ramach celu 2 Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich szczególnie istotny jest priorytet 2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury, który podkreśla, że jednym z kluczowych zadań państwa w tym obszarze jest dalsze inwestowanie w zachowanie obiektów zabytkowych oraz usprawnianie systemu ochrony zabytków.

4.1.2.Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (KPOZ)

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026, Uchwała nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r., M.P. 2023 poz. 1470.

Cel główny KPOZ to: *Zwiększenie odporności zasobu zabytkowego w Polsce,* który będzie realizowany w ramach trzech celów szczegółowych:

1. Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnienie narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości;
2. Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków;

3. Rola zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).

Najważniejsze kierunki działań programu odpowiadające założonym celom to:

Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków;
- plany zarządzania dla pomników historii;
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
- system bezpieczeństwa zabytków;
- projektowanie konserwatorskie.

Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
- opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:

- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
- digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
- rozwój portalu zabytek pl.

Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:

- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
- kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.

Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:

- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
- warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
- wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
- inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

Należy zwrócić uwagę, że jednym z kierunków działań KPOZ będzie zadanie realizowane przez Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków dotyczące weryfikacji i klasyfikacji zabytków techniki związanych z przemysłem wydobywczym.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa.

4.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do roku 2030 (Uchwała Nr XXXIV/355/2021 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 4 października 2021 roku)

Opolskie w 2030 roku to region cenionej jakości życia wynikającej z unikalnego i uniwersalnego łączenia różnorodności: dynamiki i równowagi, nowoczesności i tradycji oraz otwartości i integracji – tak brzmi wizja rozwoju województwa przedstawiona w Strategii.

Cele strategiczne określone zostały w trzech obszarach, które były również podstawą identyfikacji wyzwań: społeczeństwo, środowisko, gospodarka. Zapisy celów strategicznych, jak i ich opis wskazują stan docelowy, jakim będzie charakteryzowało się województwo w 2030 roku.

CEL STRATEGICZNY 1: CZŁOWIEK I RELACJE – MIESZKAŃCY GOTOWI NA WYZWANIA I TWORZĄCY OTWARTĄ WSPÓLNOTĘ

Wyjątkowe miejsce w regionalnej polityce rozwoju zajmuje pielęgnowanie wielokulturowego dziedzictwa oraz budowanie klimatu dla integracji międzykulturowej i międzynarodowej, tolerancji i otwartości wobec różnych postaw, poglądów, osób, w tym przybyszów z zagranicy, a także włączanie cudzoziemców i reemigrantów w życie społeczno-gospodarcze regionu. Komfort życia w Opolskim zwiększa się za sprawą zintegrowanych działań rewitalizacyjnych na rzecz lokalnych społeczności przywracających do życia obszary kryzysowe. Samorządy gminne, przy wsparciu władz regionalnych, realizują kompleksowe programy rewitalizacji obejmujące interwencje na obszarach koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

CEL STRATEGICZNY 2: ŚRODOWISKO I ROZWÓJ – ŚRODOWISKO ODPORNE NA ZMIANY KLIMATYCZNE I SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI

Zrównoważony rozwój regionu oznacza zaspokajanie potrzeb jego mieszkańców w sposób, który nie będzie jednocześnie ograniczał możliwości rozwojowych przyszłych pokoleń. Gospodarka regionu, jego społeczeństwo i środowisko rozwijają się równolegle i harmonijnie. Taki rozwój wyraża się w szczególnej trosce o zachowanie bioróżnorodności poprzez np. ochronę zagrożonych siedlisk i gatunków oraz obszarów szczególnie cennych przyrodniczo i krajobrazowo oraz ekologicznych powiązań przestrzennych między nimi. Nie można jednocześnie zapominać o dziedzictwie kulturowym, które bez należytej ochrony nie przetrwa, a z odpowiednim wsparciem staje się kołem napędowym regionalnej kultury, edukacji i turystyki. Wiele zależy od skuteczności wdrażania audytu krajobrazowego, który zabezpiecza obszary szczególnie cenne dla społeczności regionu.

CEL STRATEGICZNY 3: SILNA GOSPODARKA – GOSPODARKA INTELIGENTNA WZMACNIAJĄCA KONKURENCYJNOŚĆ REGIONU

Szeroko rozumiana promocja (m.in. gospodarcza, turystyczna, kulturalna) wykorzystująca nowoczesne instrumenty marketingowe sprzyja budowaniu marki regionu, w którym realizowana jest koncepcja *slow life* umiejętnie godząca sfery aktywności gospodarczej, zawodowej i wygodnego, dostatniego życia. Skuteczność działań marketingowych zależy od sprawności i przygotowania instytucji i organizacji odpowiedzialnych za promocję, które objęte są wsparciem organizacyjnym. Kluczowe jest także kształtowanie tożsamości regionalnej już na wczesnych etapach edukacji.

Powyższe cele strategiczne uszczegóławiają cele operacyjne. Kierunki działań wskazane w poszczególnych celach określone są za pomocą katalogów interwencji zidentyfikowanych

w procesie opracowania Strategii Opolskie 2030. Katalogi te mają charakter otwarty, co ułatwia elastyczne podejście do konkretyzacji wsparcia na etapie wdrażania dokumentu. Wszystkie cele operacyjne prowadzą do realizacji celów strategicznych i przez to wizji rozwoju regionu. Jedne w sposób bezpośredni wpływają na dany cel strategiczny, inne pośrednio. Cele wzajemnie na siebie oddziałują, stąd są rozpatrywane kompleksowo.

W ramach celów operacyjnych istotne jest wskazanie następujących celów związanych z obszarem dziedzictwa kulturowego:

CENIONA MARKA REGIONU

W ramach tego celu przewidziane są:

- dbałość o zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego (zintegrowane zarządzanie materialnym i niematerialnym dziedzictwem kulturowym; popularyzacja wiedzy o regionie i jego mieszkańcach pochodzących z różnych kręgów kulturowych: polskiego, niemieckiego, śląskiego, kresowego, czeskiego i romskiego; propagowanie i kultywowanie tradycji wyróżniających region oraz etosu pracy i solidności; upamiętnianie ważnych wydarzeń z historii regionu; promocja i rozwój dziedzictwa kulinarnego regionu; działania na rzecz zachowania i przystosowania zabytków do nowych funkcji użytkowych, w szczególności służących kulturze, turystyce, edukacji; wsparcie dla stanowienia parków kulturowych);
- budowa wizerunku Zielonego Opolskiego (promowanie: zielonych walorów i produktów regionu, wysokiej jakość życia w połączeniu z rosnącą świadomością ekologiczną mieszkańców, Opolskiego jako slow regionu, koncepcji inteligentnych wsi (tzw. smart villages);
- rozwój silnych produktów turystycznych (wsparcie działań służących tworzeniu nowych oraz wzmacnianiu już istniejących produktów turystycznych; wspieranie działań integrujących produkty turystyczne adresowane do konkretnych grup docelowych);
- nowoczesny marketing regionu (międzyinstytucjonalna współpraca na rzecz skutecznej promocji regionu; wzmacnianie zdolności instytucji i organizacji do wykorzystywania nowoczesnych narzędzi komunikacji; wspieranie działań zwiększających dostęp do informacji o regionie, wydarzeniach i jego walorach; promocja i rozwój innowacyjnych platform usługowych).

WYSOKIE WALORY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

W ramach tego celu przewidziane są następujące kierunki działań:

- ochrona bioróżnorodności (ochrona zagrożonych siedlisk i gatunków, odtwarzanie siedlisk zdegradowanych, w szczególności wodno-błotnych; wprowadzanie i wzmacnianie zielonej infrastruktury, w szczególności o wysokiej wartości przyrodniczej na terenach rolniczych i zurbanizowanych oraz proprzyrodnicze kształtowanie przestrzeni publicznych; rozwój centrów ochrony różnorodności biologicznej, edukacyjnych i ekoturystycznych; propagowanie wartości usług ekosystemowych);

- wzmocnienie systemu ochrony przyrody (rozwój i optymalizacja systemu ochrony przyrody, w tym wzmocnienie ochrony korytarzy ekologicznych; wzmocnienie efektywnej ochrony i zarządzania ochroną przyrody na poziomie regionalnym; rozpoznanie i monitoring zasobów i walorów przyrodniczych województwa);
- ochrona i kształtowanie krajobrazów (opracowanie i sukcesywne wdrażanie audytu krajobrazowego dla województwa opolskiego, w tym wytycznych i rekomendacji dla ochrony i kształtowania obszarów szczególnie cennych dla mieszkańców; wielokierunkowe i wielofunkcyjne kształtowanie krajobrazów terenów otwartych i zurbanizowanych)[1].

4.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego

(Uchwała Nr VI/54/2019 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 24 kwietnia 2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego)

Plan jest podstawowym narzędziem prowadzenia polityki przestrzennej na poziomie regionu. Aktualne kierunki polityki przestrzennej w zakresie dziedzictwa kulturowego zostały ustalone w nowym, obowiązującym od 2019 roku PZPWO i obejmują:

1) zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego;
2) umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego;
3) kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

Dla realizacji tych kierunków wytypowano następujące zasady i działania je uzupełniające:

1. Poszanowania dla wartości zasobu kulturowego struktur zurbanizowanych.
2. Podporządkowania działań inwestycyjnych w historycznych terenach zurbanizowanych i ich otoczeniu ochronie wartości zasobu i jego ekspozycji.
3. Harmonizowania zabudowy i zagospodarowania w otoczeniu obiektów zachowanego dziedzictwa kulturowego z cechami architektoniczno-urbanistycznymi tych obiektów.
4. Porządkowania zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych (eliminowanie obiektów niezgodnych z charakterem obszaru zabytkowego).
5. Zwiększania dostępności do zabytków dla mieszkańców, turystów i inwestorów.
6. Podnoszenia świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej.

Polityka opieki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej jest skierowana do obszarów o cennych walorach krajobrazu i dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej, miast i miejscowości z cennymi układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zabytkami, oraz pozostałych obszarów województwa.

Główne działania w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego powinny skupić się na następujących kwestiach:

- kontynuacji rewitalizacji historycznych zespołów staromiejskich i układów wiejskich;

[1] Źródło: Strategia rozwoju województwa opolskiego, Opolskie 2030, Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej UMWO, Opole 2021 r., s. 33-41

- odnowie zabytkowych zespołów wraz z adaptowaniem do nowych funkcji;
- rozwoju nowych form obszarowej ochrony krajobrazu kulturowego, w tym systemu pomników historii i parków kulturowych.

4.2.3. Program opieki nad zabytkami województwa opolskiego

W momencie opracowywania programu obowiązuje *Program opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2020 – 2023,* nie ma jeszcze opracowanego dokumentu na lata 2024-2027, można jednak założyć, że w ogólnych celach strategicznych będzie on kontynuowany, stąd uwzględnia się jego założenia w niniejszym dokumencie.

Program zakłada realizację dwóch celów strategicznych:

CEL STRATEGICZNY I – SKUTECZNA OCHRONA I OPIEKA NAD REGIONALNYM DZIEDZICTWEM KULTROWYM

CEL STRATEGICZNY II – ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ŹRÓDŁO TOŻSAMOŚCI I WYZNACZANIA KIERUNKÓW ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO.

Cele strategiczne dookreślają priorytety i kierunki działań. A w ramach poszczególnych kierunków zaproponowano również realizację określonych zadań, powinny one być uwzględniane na etapie realizacji niniejszego Programu opieki.

	CEL STRATEGICZNY I – SKUTECZNA OCHRONA I OPIEKA NAD REGIONALNYM DZIEDZICTWEM KULTUROWYM			
	PRIORYTET 1	PRIORYTET 2	PRIORYTET 3	PRIORYTET 4
	Utrzymanie i poprawa stanu zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego	**Badanie, dokumentowanie i monitoring zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego**	**Ochrona krajobrazu regionu uwzględniającego wartości kulturowe i przyrodnicze**	**Profesjonalna i nowoczesna ochrona i zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego**
	KIERUNKI:	KIERUNKI:	KIERUNKI:	KIERUNKI:
1	Zachowanie obiektów i zespołów zabytkowych i ich otoczenia w dobrym stanie technicznym i estetycznym	Weryfikacja i uzupełnienia rejestru zabytków oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków	Wdrażanie narzędzi dedykowanych ochronie krajobrazu kulturowego	Zwiększanie aktywności samorządów w obszarze dziedzictwa kulturowego
2	Systemowe działania na rzecz zabytków stanowiący wyróżnik regionu oraz obiektów zagrożonych	Zwiększanie roli środowisk naukowych w działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego	Realizacja świadomej ochrony krajobrazu kulturowego	Rozwój opieki instytucjonalnej nad dziedzictwem kulturowym
3	Działania na rzecz utrzymania tradycyjnej zabudowy oraz stosowania tradycyjnych materiałów i form architektonicznych	Monitorowanie stanu zachowania zabytków ruchomych województwa opolskiego	Integracja działań ochrony krajobrazu w obszarze dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego	Wdrażanie nowoczesnych narzędzi ochrony zabytków
4		Opracowanie listy dóbr kultury współczesnej Opolszczyzny		

	CEL STRATEGICZNY II – ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO JAKO ŹRÓDŁO TOŻSAMOŚCI I WYZNACZANIA KIERUNKÓW ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO			
	PRIORYTET 1	PRIORYTET 2	PRIORYTET 3	PRIORYTET 4
	Zachowanie wielokulturowości regionu oraz tożsamości lokalnej i regionalnej	**Rozwijanie współpracy regionalnej i integracji w obszarze dziedzictwa kulturowego**	**Edukacja na rzecz aktywnej odpowiedzialności za dziedzictwo kulturowe**	**Świadome wykorzystywanie walorów dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionu**
	KIERUNKI:	KIERUNKI:	KIERUNKI:	KIERUNKI:
1	Wzmacnianie znaczenia dziedzictwa niematerialnego	Rozwijanie współpracy regionalnej w obszarze dziedzictwa kulturowego	Zwiększanie aktywności społecznej w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego	Rozwój oferty spędzania czasu wolnego z oparciu o wartości krajobrazu kulturowego
2	Wspieranie działalności twórców ludowych i rzemieślników	Integracja osób i środowisk związanych z ochroną i opieką nad zabytkami	Opracowanie kompleksowej oferty edukacyjnej dotyczącej dziedzictwa kulturowego	Wspieranie inicjatyw związanych z tworzeniem lokalnych usług i produktów wykorzystujących zasoby materialne i niematerialne dziedzictwa
3	Popularyzacja wielokulturowego dziedzictwa Śląska Opolskiego			Tworzenie miejsc pracy związanych z dziedzictwem kulturowym

5.Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).

5.1.1. Strategia Rozwoju Opola do 2030 r.

Przyjęta Uchwałą nr XV/282/19 Rady Miasta Opola z dnia 29 sierpnia 2019 r., „Strategia Rozwoju Opola do 2030 r.” określa wizję, priorytety oraz cele rozwoju Opola w perspektywie nadchodzącej dekady.

Do głównych celów Strategii należą m.in. konkurencyjność miasta w skali krajowej. Opole ma być miastem mogącym zarówno konkurować, jak i współpracować z bliższym i dalszym otoczeniem. Ma być miastem znaczącym w przestrzeni krajowej. O konkurencyjności miasta w przyszłości decydować będzie potencjał gospodarki opartej na wiedzy, poprzez umiejętność intensywnej komunikacji i współpracy z otoczeniem. Według Strategii miasto konkurencyjne to miasto nowoczesnej gospodarki, nowoczesnych rozwiązań oraz efekt posiadania rzadko powtarzalnych atutów.

Drugim ważnym aspektem jest uatrakcyjnienie miasta pod względem przestrzeni zielonej. Cel ten ma być realizowany poprzez zagospodarowanie przestrzeni w kierunku zieleni, ochronę terenów zieleni, ochronę powietrza, urządzenie atrakcyjnych przestrzeni

przyrodniczo-rekreacyjnych, efektywne gospodarowanie wodami opadowymi, sprawny system gospodarki odpadami i rozwój przyjaznych środowisku form mobilności miejskiej.

Kolejnym celem jest miasto obywatelskie, w którym mieszkańcy posiadają bezpośredni wpływ na kierunki rozwoju miasta, gdzie społeczeństwo charakteryzuje się zdolnością do samoorganizacji i podejmowania działań oddolnych, bez potrzeby udziału instytucji państwowych. Społeczeństwo obywatelskie to specyficzny ekosystem, który tworzą jednostki, lokalne społeczności, organizacje pozarządowe oraz ruchy społeczne. Zadaniem społeczeństwa obywatelskiego jest wprowadzenie korzystnych zmian z punktu widzenia interesu społecznego, a jedna z jego cech jest poczucie odpowiedzialności za wspólne dobro.

Główne cele strategiczne w „Strategii Rozwoju Opola do 2030 r." to:

1. Miasto znaczące w przestrzeni krajowej
   W ramach tego celu istotny czynnik w obszarze dziedzictwa kulturowego to *Marka miasta* (punkt 1.6.), wskazane do realizacji zadania dotyczą:
   - budowy wizerunku Opola jako liczącego się w Polsce miasta kultury
   - tworzenia i wspierania rozwoju markowych produktów turystycznych
   - organizacji przedsięwzięć promujących miasto
2. Miasto zielone i przyjaznej ludziom przestrzeni
   W ramach tego celu istotne czynniki to *Kapitał naturalny* (punkt 2.2.), który realizowany ma być m.in. poprzez ochronę obszarów i obiektów o cennych walorach przyrodniczych oraz *Przestrzeń przyjazna mieszkańców* (punkt 2.4.), w tym obszarze wskazane do realizacji zadania dotyczą:
   - odtworzenia i rozwijania funkcji centrotwórczych Śródmieścia i ul. Krakowskiej
   - tworzenia dobrze urządzonych i dostępnych przestrzeni publicznych, w tym ożywienia niezabudowanych przestrzeni publicznych
   - rewitalizacji terenów zdegradowanych i zdewastowanych oraz tych, które utraciły dotychczasową funkcję
   - ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym. W tym obszarze celem jest zahamowanie procesu degradacji lokalnych zabytków i przywrócenie ich do dawnej świetności. Bardzo ważna będzie również edukacja w zakresie ochrony zabytków oraz promocja dziedzictwa kulturowego, w tym dziedzictwa kultury współczesnej.
3. Miasto obywatelskie
   W ramach tego celu realizowanie działań związanych z zaangażowaniem i odpowiedzialnością społeczną, odpowiadające m.in. na bieżące potrzeby wspólnoty.

5.1.2. Wieloletni program współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi uprawnionymi podmiotami na lata 2022-2024

Według danych zamieszczonych w wieloletnim programie współpracy z organizacjami pozarządowymi na lata 2022-2024 w ewidencji prowadzonej przez Prezydenta Miasta Opola, w Opolu zarejestrowanych jest 862 organizacji, z tego: 553 stowarzyszeń rejestrowych, 54 stowarzyszeń zwykłych, 255 fundacji, a także 52 kluby sportowe nieprowadzące działalności gospodarczej oraz 46 uczniowskich klubów sportowych.

Organizacje pozarządowe mające swoją siedzibę w Opolu działają głównie w pięciu obszarach: kultura i sztuka; sport, turystyka i rekreacja; pomoc społeczna i ochrona zdrowia; edukacja i wychowanie oraz organizacje zawodowe i naukowe.

Głównym celem Programu jest rozwój współpracy Miasta i organizacji pozarządowych w podejmowaniu wspólnych działań na rzecz definiowania i zaspokajania lokalnych potrzeb mieszkańców Opola z wzajemnym poszanowaniem obowiązujących praw oraz wzmocnienie organizacji pozarządowych jako realizatorów zadań publicznych istotnych dla rozwoju lokalnego.

Priorytetowe zadania publiczne realizowane w ramach Programu dotyczące ochrony zabytków ujęte są w priorytetach:

- Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego,
- Turystyka i krajoznawstwo.

5.1.3. Gminny Program Rewitalizacji Opola

Gminny Program Rewitalizacji Opola przyjęty został Uchwałą Nr LXIX/1211/23 Rady Miasta Opola z dnia 23 lutego 2023 r.

Rewitalizacja to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne, techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.

Według ustawy o rewitalizacji, stanowi ona proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialne, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Obecnie obowiązujący w Opolu Gminny Program Rewitalizacji opracowywany jest dla obszaru rewitalizacji określonego w uchwale o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Wyznaczony obszar rewitalizacji nie został podzielony na podobszary. Jest to teren o powierzchni 1242,04 ha, co stanowi 8,3% powierzchni miasta, w obszarze tym znajduje się znacząca ilość obiektów dziedzictwa kulturowego.

Cele rewitalizacji w programie nawiązują do określonej wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji. Zostały wyprowadzone z poszczególnych sfer: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, funkcjonalno-przestrzennej i technicznej, dlatego oddają zintegrowane podejście do rewitalizacji. Biorąc pod uwagę, iż obszar rewitalizacji charakteryzuje się znaczną depopulacją, stworzone zostaną atrakcyjne do życia tereny mieszkaniowe wyposażone w nowoczesną infrastrukturę społeczną, komunikacyjną i techniczną. Jednym z głównych założeń rewitalizacji jest również to, że powstaną nowe, atrakcyjne miejsca pracy przyczyniające się do zmniejszenia bezrobocia i ubóstwa,

a jednocześnie stanowiące miejsce zatrudnienia głównie dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Bardzo ważnym aspektem prowadzonej rewitalizacji jest stworzenie nowych, powszechnie dostępnych przestrzeni do rekreacji i wypoczynku powiązane z systemem przyrodniczym, w tym sukcesywnie realizowanym systemem zieleni miejskiej wpływającym na poprawę standardu życia w mieście, a także na poprawę standardów jakości środowiska.

Cele rewitalizacji:

- cel 1 poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez stworzenie nowych, atrakcyjnych i dostępnych miejsc do zamieszkania, pracy, rekreacji i wypoczynku oraz obsługi mieszkańców
- cel 2 wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa, wspólnoty i więzi oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- cel 3 wsparcie lokalnej przedsiębiorczości umożliwiające rozwój i podniesienie poziomu aktywności gospodarczej
- cel 4 poprawa standardów jakości środowiska poprzez wyeliminowanie lub ograniczenie czynników uciążliwych i szkodliwych dla środowiska przy jednoczesnym rozbudowywaniu systemu zieleni miejskiej oraz wdrażaniu działań w zakresie adaptacji do zmian klimatu, w tym błękitnej infrastruktury
- cel 5 porządkowanie struktur urbanistycznych obszaru rewitalizacji oraz poprawa dostępności i jakości przestrzeni publicznych
- cel 6 podniesienie standardu obiektów i przestrzeni w zakresie dostępności, stanu technicznego, efektywności energetycznej, a także estetyki.

W sferze środowiskowej, gdzie celem jest poprawa standardów jakości środowiska poprzez wyeliminowanie lub ograniczenie czynników uciążliwych i szkodliwych dla środowiska przy jednoczesnej ochronie i pielęgnacji istniejących terenów zieleni oraz rozbudowywaniu systemu zieleni miejskiej przyjęto, że eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk sfery środowiskowej będą służyć między innymi poniższe kierunki działań:

- pielęgnacja i ochrona istniejących drzew, w tym obejmowanie ich ochroną pomnikową,
- stosowanie rozwiązań inżynierskich wykorzystujących elementy błękitno-zielonej infrastruktury,
- wyznaczenie nowych lub przebudowa, remont istniejących terenów zieleni,
- lokalizacja zieleni w bezpośrednim sąsiedztwie terenów mieszkaniowych, nasadzenia drzew i krzewów,
- tworzenie systemu zieleni miejskiej wykorzystującego m.in. tereny poeksploatacyjne, pokolejowe oraz tereny dróg i ich sąsiedztwa jako korytarze między płatami zieleni.

W sferze przestrzenno-funkcjonalnej, gdzie celem jest porządkowanie struktur urbanistycznych obszaru rewitalizacji oraz poprawa dostępności i jakości przestrzeni publicznych, przyjęto, że eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk sfery przestrzenno-funkcjonalnej będą służyć następujące kierunki działań:

- uporządkowanie zespołów urbanistycznych i architektonicznych poprzez nadanie im właściwej funkcji, dostępności, standardu i walorów estetycznych,
- wyposażenie obszaru rewitalizacji w nowoczesną infrastrukturę społeczną lub poprawa jej dostępności i stanu technicznego,
- poprawa funkcjonalności i czytelności powiązań komunikacyjnych, w tym pieszych, pieszo-rowerowych i drogowych,
- ochrona zabytkowych układów urbanistycznych, budynków i obiektów budowlanych, a także zieleni, w tym uzupełnienia zabudowy lub eliminacja dysharmonijnych elementów struktury,
- poprawa dostępności obszarów i obiektów poprzez stosowanie czytelnych połączeń komunikacyjnych, wjazdów i wejść,
- zapewnienie wysokiej jakości nowych lub przebudowa istniejących terenów publicznych dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Gminny Program Rewitalizacji obejmuje 19 podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (PPR)[2]:

1. Rewitalizacja kwartału zabudowy Ozimska, Reymonta, Kościuszki, Dubois (PPR 1.1.),
2. Rewitalizacja kwartału zabudowy Ozimska, Reymonta, Kośnego, Katowicka (PPR 1.2.),
3. Rewitalizacja kwartału zabudowy Ozimska, Plebiscytowa, Kani, Drzymały (PPR 1.3.),
4. Rewitalizacja kwartału zabudowy Oleska, Żeromskiego, Grunwaldzka, Czaplaka (PPR 1.4.),
5. 5. Rewitalizacja kwartału zabudowy Ozimska, Reymonta, Sempołowskiej, pl. Kopernika (PPR 1.5.),
6. Rewitalizacja w rejonie ulicy Torowej (PPR 1.6.),
7. Budowa lub przebudowa budynków służących rozwojowi społecznego budownictwa czynszowego (PPR 2.1.),
8. Rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej (PPR 2.2.),
9. Poprawa dostępności przestrzeni publicznych – place miejskie (PPR 2.3.),
10. Rozwój infrastruktury społecznej – obiekty kultury (PPR 2.4.),
11. Rozwój infrastruktury społecznej – obiekty opieki nad dziećmi i oświaty (PPR 2.5.),
12. Rewitalizacja ulicy Krakowskiej – IV etap (PPR 2.6.),
13. Rozwój infrastruktury społecznej – poprawa jakości i dostępności usług (PPR 2.7.),
14. Kompleksowa przebudowa ciągów komunikacyjnych (PPR 3.1.),
15. System zieleni miejskiej (PPR 3.2.),
16. Roboty budowlane, prace konserwatorskie, prace restauratorskie w istniejących budynkach (PPR 4.1.),
17. Poprawa standardów środowiska (PPR 4.2.),
18. Integracja edukacyjno-kulturalna (PPR 5.1.),

[2] Gminny program rewitalizacji Opola, s.126-131

19. Centrum Cementu (PPR 5.2.) To przedsięwzięcie jest przykładem zadania, które może być zlokalizowane poza obszarem rewitalizacji. Specyfiką jest to, że tereny związane z przemysłem cementowym znajdują się w różnych częściach miasta, ale skoncentrowane są na obszarze rewitalizacji. Ochrona tego dziedzictwa wymaga podjęcia działań również poza obszarem rewitalizacji (np. stworzenie szlaku kulturowego). Rewitalizacja terenów poprzemysłowych wraz z zagospodarowaniem obiektów infrastruktury cementowni Odra to przedsięwzięcie, które polega na udostępnieniu mieszkańcom terenów skoncentrowanych wokół dawnego wyrobiska Odra I wraz z budową infrastruktury oraz rozbudową ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej i adaptacji obiektów na Centrum Cementu. Ważnym elementem przedsięwzięcia będzie stworzenie szlaku kulturowego – śladem wszystkich dawnych cementowni Opola (Grundmann, Pringsheim, Groszowice, Odra, Giesel, Bolko, Piast, Silesia, Wróblin).

5.1.4. Opracowania wyznaczające kierunki polityki przestrzennej gminy

5.1.4.A. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Opola.

Opracowanie przyjęte Uchwałą Nr LXVI/1248/18 Rady Miasta Opola z dnia 5 lipca 2018 r. w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Opola, określa zasady polityki przestrzennej i rozwoju Miasta Opole oraz występujące uwarunkowania ich realizacji. Kierunki zagospodarowania przestrzennego przyjęte w Studium skupiają się na celach spójnych z określonymi w dokumentach strategicznych (Koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju, ustaleniami Strategii rozwoju i Planu zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego oraz Strategii rozwoju gminy), zapewniając zrównoważony i harmonijny rozwój z zachowaniem ładu przestrzennego.

Studium nakreśla podstawowy kierunek tych działań oraz ramowy program ochrony poszczególnych obiektów i obszarów, głównie w oparciu o *Studium historyczno- urbanistyczne* z 1990 roku, które zawiera obszerną analizę historycznego rozwoju przestrzennego osadnictwa na obszarze administracyjnym miasta. W celu szczegółowej koordynacji działań konserwatorskich należy sporządzić nowe studium historyczne Opola uwzględniające wyniki aktualnych badań z zakresu historii miasta oraz weryfikujące wartości zabytkowe wielu przebudowanych i zmodernizowanych obiektów. Szczególną uwagę należy zwrócić na:

- historyczną kompozycję urbanistyczną,
- strukturę zagospodarowania przestrzennego, a w szczególności dominanty,
- zespoły zabytkowych parków i cmentarzy, zbiorniki i cieki wodne,
- budynki i budowle posiadające cechy zabytków,
- obiekty małej architektury (kapliczki, krzyże, pomniki, figury itp.),
- pozostałości fortyfikacji i innych elementów historycznego zagospodarowania przestrzeni (mury, bramy, furty, ogrodzenia itp.),
- pozostałości dawnych zakładów przemysłowych (głównie cementowni) posiadających cechy zabytków oraz dających świadectwo historycznego rozwoju miasta,

- obszary występowania reliktów archeologicznych[3].

Zabiegi konserwatorskie mają na celu przede wszystkim:

- zachowanie walorów historycznych,
- podkreślenie ciągłości historycznej w kontekście rozwoju przestrzennego miasta,
- wyeksponowanie regionalnej odrębności,
- eliminację elementów zagrażających ochronie i eksponowaniu zabytków,
- adaptację i modernizację obiektów do współczesnych potrzeb,
- zachowanie równowagi pomiędzy ochroną dóbr kultury a rozwojem przestrzennym.

W oparciu o *Studium historyczno-urbanistyczne* Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Opola z 2018 r. określa funkcjonowanie w granicach Opola podstawowych stref konserwatorskich: „A" – ścisłej ochrony konserwatorskiej, „B" – ochrony konserwatorskiej, „K" – ochrony krajobrazu kulturowego, „E" – ochrony ekspozycji i „OW" – obserwacji archeologicznej.

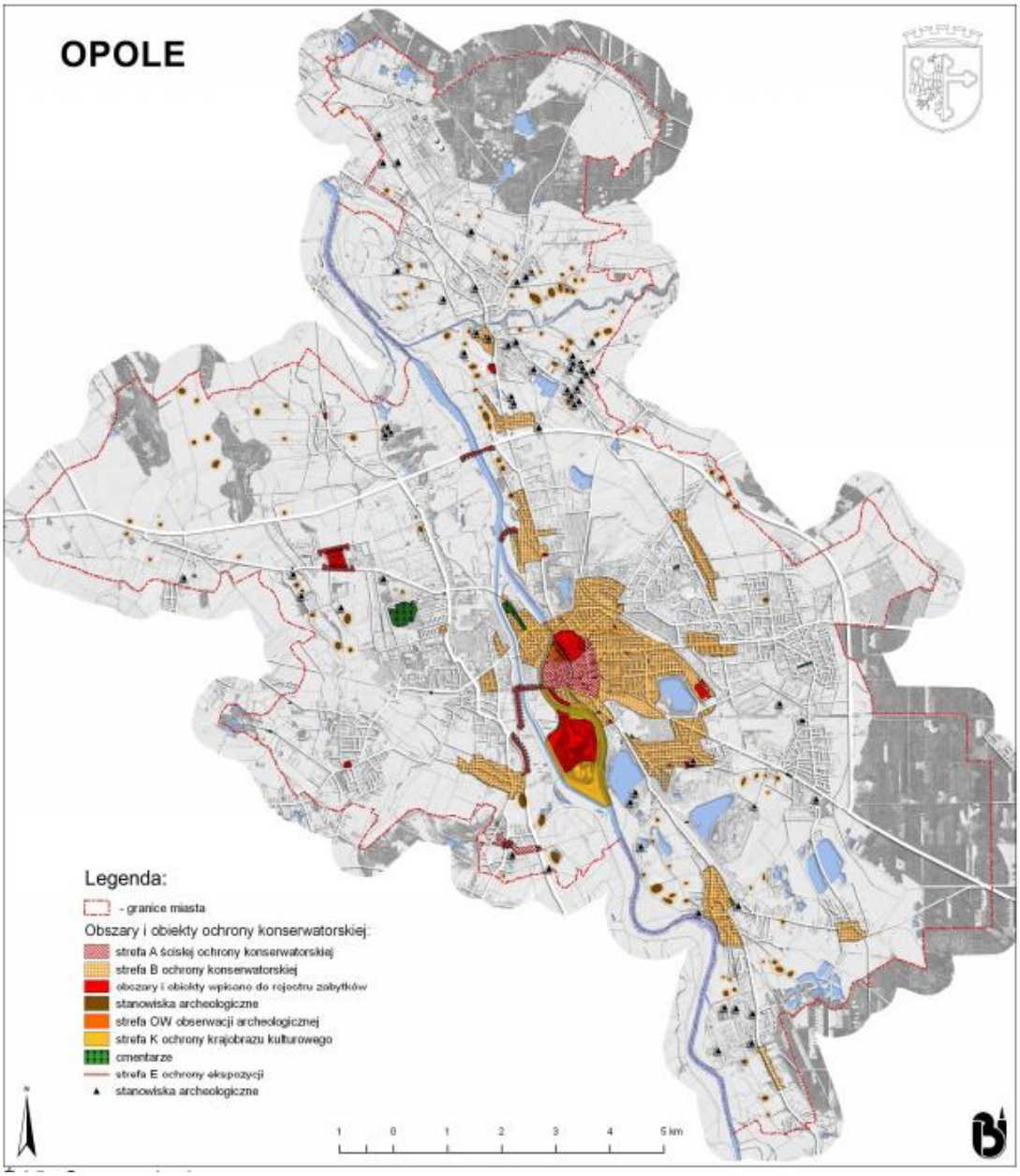
Strefa „A" – ścisłej ochrony konserwatorskiej

Strefa „A" obejmuje obszar staromiejski w obrysie średniowiecznych umocnień miasta (wpis do rejestru zabytków) wraz z później dołączonym historycznym przedmieściem Groszowickim, północną część Pasieki. Strefa „A" ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszar, na którym elementy układu przestrzennego, takie jak: rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi teren i krajobraz zachowały się w stanie nienaruszonym lub nieznacznie zniekształconym. W strefie „A" znajduje się również teren wpisany do rejestru zabytków. Jest to obszar niezwykle ważny pod względem przekazu historycznego i kulturowego. W strefie tej obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich nad prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową.

Strefa „B" – ochrony konserwatorskiej

Strefa „B" obejmuje obszar Śródmieścia z parkiem miejskim na Wyspie Bolko, tereny dawnych przedmieść oraz enklawy dawnych wsi przyłączanych do miasta: Gosławice, Groszowice, Malina, Nowa Wieś Królewska, Wójtowa Wieś, Wróblin, Zakrzów. Na terenach przyłączonych do Opola włączono do strefy „B" otoczenie Zespołu Klasztoru Norbertanek w Czarnowąsach od linii kolejowej do drogi krajowej 454 (ul. Wł. Jagiełły) i Małej Panwi. Są to obszary, w których elementy dawnego układu przestrzennego, tzn. rozplanowanie, kształt zewnętrzny zabudowy, a także jej powiązania z zielenią i krajobrazem zachowały się w stosunkowo dobrym stanie i całość stanowi wartość kulturową w skali lokalnej.

[3] Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Opola, s. 226-228.



1. Obszary i obiekty objęte ochroną konserwatorską w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Opola, opracowanie: Biuro Urbanistyczne UM Opola

Strefa „K" – ochrony krajobrazu kulturowego

Strefa „K" ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje tereny krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym, znajdujące się w jego otoczeniu lub obszary o charakterystycznym wyglądzie, ukształtowanym w wyniku działalności ludzkiej. Strefa obejmuje obszar Wyspy Bolko i park miejski na Pasiece wraz z wybrzeżami Odry.

Strefa „E" – ochrony ekspozycji

Strefa „E" ochrony ekspozycji układu zabytkowego obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych i obejmuje ciągi widokowe:

- widok w kierunku tzw. „Wenecji Opolskiej" z zachodniego nadbrzeża Młynówki,

- widok w kierunku starego miasta ze wzgórza przed kościołem p.w. Matki Boskiej Bolesnej,
- widok w kierunku skansenu z ul. Wrocławskiej oraz ul. Północnej,
- widok w kierunku starego miasta z ul. Krapkowickiej oraz mostu kolejowego na Kanale Ulgi, widok w kierunku starego miasta ze wzgórza między Odrą, a portem w Zakrzowie,
- widok w kierunku starego miasta z mostu na Odrze w ciągu obwodnicy północnej,
- widok w kierunku Zespołu Klasztoru Norbertanek w Czarnowąsach z obwodnicy Czarnowąsów.

Strefa „OW" – obserwacji archeologicznej

Strefa „OW" obserwacji archeologicznej obejmuje tereny domniemanej zawartości ważnych reliktów archeologicznych o wczesnej metryce historycznej. Strefę „OW" wyznaczono jako enklawę na obszarze strefy „A", która obejmuje obszar staromiejski w obrysie średniowiecznych umocnień miasta wraz z częścią Pasieki (tzw. Ostrówek) do ulicy N. Barlickiego. Strefą „OW" można także obejmować tereny wokół potwierdzonych w terenie stanowisk archeologicznych.

5.1.4.B. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

Jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego oraz ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu w gminie. Mają one wiążące i nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w MPZP powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy. Zgodnie z art. 15 ust. 2 pkt. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Projekt planu, zgodnie z ww. ustawą musi zostać uzgodniony przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w Opolu (stan na 31.12.2023 r.)

l.p.	symbol		Nr uchwały o uchwaleniu MPZP	data uchwały o uchwaleniu MPZP	data ogłoszenia w Dz. Urz. Woj. Op.	poz. w Dz. Urz. Woj. Op.	data wejścia w życie
1	B2	Zmiana MPZP terenu budownictwa jednorodzinnego Kolonia Gosławicka - Północ w Opolu	XXXII/310/96	1996-10-28	1996-12-31	188	1997-01-15
2	B4	MPZP terenów budownictwa jednorodzinnego Opole - Malina	IV/24/98	1998-12-29	1999-03-19	37	1999-04-03
3	B5	MPZP terenu górniczego "Odra II" w Opolu	VIII/108/99	1999-04-22	2000-01-18	16	2000-02-02

4	B6	MPZP osiedla Grotowice w Opolu	XXIII/352/00	2000-04-27	2000-06-14	202	2000-06-29
5	B7	MPZP terenów budownictwa mieszkaniowego w rejonie ul. Wiejskiej w Opolu	XXV/368/00	2000-05-25	2000-07-10	221	2000-07-25
6	B8	MPZP terenów budownictwa mieszkaniowego dzielnicy Grudzice-Południe w Opolu	XXV/369/00	2000-05-25	2000-07-10	222	2000-07-25
7	B9	MPZP terenu górniczego "Groszowice III" w Opolu wraz z obrzeżem	XXX/429/00	2000-09-28	2000-11-22	366	2000-12-07
8	B10	MPZP terenu górniczego "Bolko I" w Opolu wraz z obrzeżem	XXX/430/00	2000-09-28	2000-11-22	367	2000-12-07
9	B12	MPZP terenów budownictwa mieszkaniowego Opole - Bierkowice	XXXVII/504/01	2001-02-22	2001-05-16	247	2001-05-31
10	B13	Zmiana MPZP terenów budownictwa jednorodzinnego w Opolu - Malinie	XLII/554/01	2001-06-28	2001-08-22	247	2001-09-06
11	B15	MPZP terenów położonych w rejonie: ulicy Budowlanych - Jana III Sobieskiego, obwodnicy północnej miasta Opola, terenów PKP i terenów o funkcji wytwórczo-magazynowej w Opolu	XIII/100/03	2003-05-29	2003-07-21	1083	2003-08-05
12	B16	MPZP w rejonie ulic: Gawędy, Jana Sobieskiego i Grodzkiej w Opolu	XXV/212/04	2004-01-29	2004-03-12	401	2004-03-27
13	B19	MPZP terenu rekreacji i usług osiedla ZWM w Opolu	LII/572/05	2005-10-20	2005-11-23	2366	2005-12-24
14	B20	MPZP terenu przy Alei Wincentego Witosa - ul. Lwowskiej w Opolu	LVIII/648/06	2006-01-26	2006-03-10	636	2006-04-10
15	B21	MPZP terenu w rejonie obwodnicy północnej - ulicy Północnej w Opolu	LVIII/649/06	2006-01-26	2006-03-14	652	2006-04-14
16	B24	MPZP w rejonie ul. Głogowskiej - Rejtana w Opolu	LXIX/784/06	2006-08-31	2006-10-11	2099	2006-11-11
17	B25	MPZP "Przedmieście Odrzańskie" w Opolu	LXXI/828/06	2006-10-12	2006-12-04	2483	2007-01-04
18	B26	MPZP osiedla Malinka w Opolu	VI/49/07	2007-01-18	2007-03-01	470	2007-04-01

19	B27	MPZP Groszowice - Metalchem w Opolu	XI/105/07	2007-04-26	2007-06-08	1489	2007-07-09
20	B29	MPZP "Śródmieście I - Wyspa Pasieka" w Opolu	XIX/173/07	2007-10-25	2007-12-12	3012	2008-01-12
21	B30	MPZP terenów budownictwa jednorodzinnego w rejonie ulic: 10 Sudeckiej Dywizji Zmechanizowanej - Ludowej w Opolu	XXIV/244/08	2008-01-24	2008-03-17	650	2008-04-17
22	B31	MPZP terenów budownictwa jednorodzinnego w Opolu - Grudzicach (Północ)	XXIV/245/08	2008-01-24	2008-03-12	528	2008-04-12
23	B32	MPZP terenu w rejonie Wójtowej Wsi w Opolu	XXXIII/343/08	2008-03-07	2008-08-27	1810	2008-09-27
24	B34	MPZP "Śródmieście II - centrum" w Opolu	XXXVI/379/08	2008-09-25	2008-11-19	2061	2008-12-20
25	B35	MPZP w rejonie Szczepanowic w Opolu	XXXVI/380/08	2008-09-25	2010-02-12	16	2010-03-15
26	B36	MPZP w rejonie ul. Krapkowickiej w Opolu	XLVIII/511/09	2009-04-23	2009-06-22	42	2009-07-23
27	B37	MPZP w rejonie ul. Wiejskiej i Brzozowej w Opolu	LV/581/09	2009-09-24	2009-11-18	97	2009-12-19
28	B38	MPZP terenów w rejonie ul. Górnej w Opolu	LVI/597/09	2009-10-29	2009-12-29	116	2010-01-29
29	B39	MPZP "Śródmieście III" w Opolu	LXII/641/10	2010-01-28	2010-03-04	393	2010-04-04
30	B41	MPZP terenów położonych na południe od ulicy Tarnopolskiej w Opolu	LXIV/664/10	2010-03-25	2010-05-07	652	2010-06-07
31	B42	MPZP terenu w rejonie ul. Andrzeja Struga w Opolu	LXVIII/693/10	2010-05-27	2010-07-12	929/1720	2010-08-12
32	B44	MPZP Wyspy Bolko w Opolu	LXXIV/794/10	2010-10-28	2010-12-10	144	2011-01-10
33	B45	MPZP "Gosławice I" w Opolu	XIV/188/11	2011-08-25	2011-09-30	110	2011-10-30
34	B47	MPZP terenów w rejonie ul. Zbożowej w Opolu	XXVII/401/12	2012-05-31	2012-07-12	998	2012-08-12
35	B49	MPZP terenów w rejonie ul. Olimpijskiej w Opolu	XXIX/436/12	2012-07-05	2012-08-10	1142	2012-09-10
36	B50	MPZP "Kanał Ulgi – ul. Krapkowicka" w Opolu	XXIX/437/12	2012-07-05	2012-08-10	1143	2012-08-25
37	B51	MPZP "Śródmieście Vb" w Opolu	XXXIV/519/12	2012-11-29	2013-01-04	17	2013-02-04
38	B52	MPZP w rejonie ulic: Budowlanych i Nysy Łużyckiej w Opolu	XXXIV/520/12	2012-11-29	2013-01-04	18	2013-02-05
39	B54	Zmiana MPZP "Wyspy Bolko" w Opolu	XXXVIII/604/13	2013-02-28	2013-04-08	907	2013-04-23

40	B55	MPZP terenów w rejonie WDPS II (Wschodnia Dzielnica Przemysłowo-Składowa) w Opolu	XXXIX/623/13	2013-03-28	2013-05-07	1092	2013-05-22
41	B56	Zmiana MPZP "Śródmieście Va" w Opolu	XL/641/13	2013-04-25	2013-06-04	1301	2013-07-05
42	B57	MPZP plac M. Kopernika - ulica Studzienna w Opolu	XLV/699/13	2013-07-15	2013-07-19	1769	2013-08-03
43	B58	MPZP w rejonie ul. L. Powolnego w Opolu	LIV/800/14	2014-01-30	2014-02-12	441	2014-02-27
44	B59	MPZP Cmentarz komunalny "Centralny" w Opolu	LV/824/14	2014-02-27	2014-03-13	708	2014-03-27
45	B60	MPZP "Śródmieście IVa" w Opolu	LXI/920/14	2014-07-03	2014-07-14	1800	2014-07-29
46	B61	MPZP "Skansen" w Opolu	LXI/921/14	2014-07-03	2014-07-03	1801	2014-08-14
47	B62	MPZP "Metalchem" w Opolu	VI/53/15	2015-01-29	2015-02-11	309	2015-03-14
48	B64	MPZP "Śródmieście IVb" w Opolu	XI/168/15	2015-05-28	2015-06-16	1438	2015-07-17
49	B65	MPZP w rejonie ulic: Oleskiej i Chabrów w Opolu	XI/169/15	2015-05-28	2015-06-16	1439	2015-07-01
50	B66	MPZP Bierkowice-Zachód w Opolu	XIV/243/15	2015-08-27	2015-09-21	2009	2015-10-06
51	B67	MPZP w rejonie ul. M. Konopnickiej w Opolu	XIV/244/15	2015-08-27	2015-09-21	2010	2015-10-06
52	B68	MPZP "Gosławice III" w Opolu	XV/265/15	2015-09-24	2015-10-09	2187	2015-10-24
53	B69	MPZP "Groszowice I" w Opolu	XV/266/15	2015-09-24	2015-10-09	2188	2015-10-24
54	B70	MPZP Partyzancka - Folwark w Opolu	XX/362/15	2015-12-29	2016-01-15	167	2016-01-30
55	B71	MPZP "Okrąglak" w Opolu	XX/361/15	2015-12-29	2016-01-15	166	2016-02-15
56	B72	MPZP ul. Arki Bożka - obwodnica w Opolu	XXII/383/16	2016-01-28	2016-02-10	384	2016-02-25
57	B73	MPZP "Śródmieście Vc" w Opolu	XXIV/435/16	2016-03-24	2016-04-14	903	2016-04-29
58	B74	MPZP "Śródmieście VIa" w Opolu	XXIV/436/16	2016-03-24	2016-04-14	904	2016-04-29
59	B75	MPZP w rejonie ulicy Józefa Walecki w Opolu	XXIX/523/16	2016-07-07	2016-07-27	1688	2016-08-11
60	B76	MPZP "Malinka I" w Opolu	XXXI/574/16	2016-09-29	2016-10-20	2166	2016-11-04
61	B77	MPZP w rejonie ulicy W. Korfantego w Opolu	XXXII/615/16	2016-10-27	2016-11-16	2420	2016-12-01
62	B78	MPZP "Śródmieście IVc" w Opolu	XXXII/616/16	2016-10-27	2016-11-16	2421	2016-12-01
63	B79	MPZP Doliny Olszynki w Opolu	XXXIV/658/16	2016-11-24	2016-12-05	2580	2017-01-05
64	B80	MPZP w rejonie ulic: Andrzeja Struga i Świętego Jacka w Opolu	XXXIV/659/16	2016-11-24	2016-12-05	2581	2017-01-05

65	B81	MPZP pl. Ignacego Daszyńskiego	XXXIV/660/16	2016-11-24	2016-12-12	2697	2016-12-27
66	B82	MPZP "Groszowice II" w Opolu	XLII/837/17	2017-05-25	2017-06-06	1589	2017-07-07
67	B83	MPZP w rejonie Alei Solidarności i ulicy Tarnopolskiej w Opolu	XLVI/870/17	2017-07-06	2017-07-25	2046	2017-08-09
68	B84	MPZP "Śródmieście IVd" w Opolu	XLVII/931/17	2017-08-31	2017-09-20	2311	2017-10-05
69	B85	MPZP "Wojtowa Wieś II" w Opolu	XLVII/932/17	2017-08-31	2017-09-20	2312	2017-10-05
70	B86	MPZP "Gosławice II" w Opolu	XLVIII/951/17	2017-09-28	2017-10-20	2587	2017-11-04
71	B87	MPZP "Szczepanowice I" w Opolu	XLIX/1022/17	2017-10-26	2017-11-06	2723	2017-12-07
72	B88	MPZP "plac dworcowy" w Opolu	L/1028/17	2017-11-10	2017-11-29	2904	2017-12-14
73	B89	MPZP "Śródmieście VIIa - Piast" w Opolu	LIV/1082/17	2017-12-28	2018-01-17	212	2018-02-17
74	B90	MPZP "Północna I" w Opolu	LV/1091/18	2018-01-25	2018-02-02	313	2018-03-05
75	B91	MPZP "Śródmieście VIIb - Piast" w Opolu	LXVIII/1290/18	2018-09-27	2018-10-08	2754	2018-11-08
76	B92	MPZP w rejonie ulic Wrocławskiej i Północnej w Opolu	LXVIII/1291/18	2018-09-27	2018-10-18	2258	2018-11-02
77	B93	MPZP "Śródmieście IIIa" w Opolu	IV/76/18	2018-12-27	2019-01-17	800	2019-02-01
78	B94	MPZP "Śródmieście IVe" w Opolu	VII/144/19	2019-03-28	2019-04-19	1567	2019-05-04
79	B95	MPZP "Elektrownia - Czarnowąsy" w Opolu	VIII/172/19	2019-04-18	2019-05-10	1778	2019-05-25
80	B96	MPZP "Borki" w Opolu	VIII/173/19	2019-04-18	2019-05-10	1779	2019-05-25
81	B97	MPZP "Wójtowa Wieś I" w Opolu	VIII/170/19	2019-04-18	2019-06-30	1658	2019-05-31
82	B98	MPZP w rejonie Osiedla Metalchem w Opolu	XI/188/19	2019-05-30	2019-06-13	2058	2019-07-14
83	B99	MPZP "Brzezie" w Opolu	XIII/198/19	2019-06-27	2019-07-15	2419	2019-07-30
84	B100	MPZP "Wrzoski I" w Opolu	XIV/207/19	2019-07-04	2019-07-25	2496	2019-08-09
85	B101	MPZP "Zakrzów II" w Opolu	XIV/206/19	2019-07-04	2019-07-16	2440	2019-08-16
86	B102	MPZP "Partyzancka I" w Opolu	XVII/354/19	2019-10-24	2019-11-22	3564	2019-12-07
87	B103	MPZP "Gosławice IV" w Opolu	XVII/355/19	2019-10-24	2019-11-22	3565	2019-12-07
88	B104	MPZP "Północna II" w Opolu	XVII/353/19	2019-10-24	2019-12-03	3702	2019-12-18
89	B105	MPZP "Gosławice IIa" w Opolu	XIX/383/19	2019-11-28	2019-12-12	3988	2019-12-27
90	B107	MPZP w rejonie ulicy ks. Bolesława Domańskiego w Opolu	XIX/384/19	2019-11-28	2019-12-10	3943	2020-01-10
91	B108	MPZP "Śródmieście IIa" w Opolu	XXVII/544/20	2020-06-25	2020-07-21	2097	2020-08-05

92	B109	MPZP "Gosławice VII" w Opolu	XXVII/545/20	2020-06-25	2020-07-13	2043	2020-08-13
93	B110	MPZP "Wójtowa Wieś III" w Opolu	XXIX/588/20	2020-08-27	2020-09-04	2473	2020-10-05
94	B111	MPZP "Malinka II" w Opolu	XXIX/587/20	2020-08-27	2020-09-22	2565	2020-10-07
95	B112	MPZP w rejonie ulic Oleskiej i Kazimierza Sosnkowskiego w Opolu	XXX/604/20	2020-09-24	2020-10-02	2687	2020-11-02
96	B113	MPZP Wróblin I w Opolu	XXX/605/20	2020-09-24	2020-10-02	2688	2020-11-02
97	B114	MPZP "Chmielowice I" w Opolu	XXXI/656/20	2020-10-29	2020-12-08	3389	2020-12-23
98	B115	MPZP "Chmielowice II" w Opolu	XXXI/657/20	2020-10-29	2020-12-08	3390	2020-12-23
99	B116	MPZP terenu przy ul. Wrocławskiej - J. Kokota w Opolu	XXXIV/708/20	2020-12-29	2021-01-25	220	2021-02-09
100	B117	MPZP w rejonie ul. Marka z Jemielnicy w Opolu	XXXIV/707/20	2020-12-29	2021-01-13	133	2021-02-13
101	B118	MPZP "Zakrzów I" w Opolu	XXXIV/710/20	2020-12-29	2021-01-13	134	2021-02-13
102	B119	MPZP "Śródmieście Ia" w Opolu	XXXIX/784/21	2021-04-29	2021-05-07	1308	2021-05-22
103	B120	MPZP "Okrąglak I" w Opolu	XXXIX/783/21	2021-04-29	2021-05-11	1321	2021-05-26
104	B121	MPZP w rejonie ulicy Arki Bożka w Opolu	XXXIX/780/21	2021-04-29	2021-05-11	1319	2021-05-26
105	B122	MPZP w rejonie ulic: Ozimskiej i Zielonogórskiej w Opolu	XXXIX/782/21	2021-04-29	2021-05-11	1320	2021-05-26
106	B123	MPZP w rejonie ulicy Złotej w Opolu	XXXIX/781/21	2021-04-29	2021-05-07	1307	2021-06-07
107	B124	MPZP "Przedmieście Odrzańskie I" w Opolu	XLIII/842/21	2021-08-26	2021-08-31	2176	2021-10-01
108	B125	MPZP "Śródmieście VIIc-Piast" w Opolu	XLIV/858/21	2021-09-30	2021-10-07	2556	2021-11-07
109	B126	MPZP "Żerkowice I" w Opolu	XLIV/856/21	2021-09-30	2021-10-28	2663	2021-11-12
110	B127	MPZP "Gosławice V" w Opolu	XLV/875/21	2021-10-28	2021-11-04	2795	2021-12-05
111	B128	MPZP "Wójtowa Wieś IV" w Opolu	XLV/874/21	2021-10-28	2021-11-04	2794	2021-12-05
112	B129	MPZP "ulica Budowlanych I" w Opolu	XLIX/927/21	2021-12-29	2021-12-30	3562	2022-01-30
113	B130	MPZP "ulica Podlesie I" w Opolu	LI/964/22	2022-02-24	2022-03-17	815	2022-04-17
114	B131	MPZP "Malina I" w Opolu	LV/1026/22	2022-05-26	2022-06-02	1624	2022-07-03
115	B132	MPZP "Malina II" w Opolu	LV/1027/22	2022-05-26	2022-06-02	1625	2022-07-03
116	B133	MPZP "Grudzice I" w Opolu	LVIII/1091/22	2022-08-25	2022-08-30	2295	2022-09-30
117	B134	MPZP "Żerkowice II" w Opolu	LVIII/1092/22	2022-08-25	2022-08-30	2296	2022-09-30
118	B135	MPZP "Podmiejska I" w Opolu	LVIII/1093/22	2022-08-25	2022-08-30	2297	2022-09-30

119	B136	MPZP "Wróblin II" w Opolu	LXI/1119/22	2022-09-29	2022-10-10	2765	2022-11-10
120	B137	MPZP "Gosławice VI" w Opolu	LXI/1120/22	2022-09-29	2022-10-10	2766	2022-11-10
121	B138	MPZP w rejonie szpitala przy Alei Wincentego Witosa w Opolu	LXVI/1185/22	2022-12-29	2023-01-03	24	2023-01-18
122	B139	MPZP "Zakrzów IIa" w Opolu	LXVI/1184/22	2022-12-29	2023-01-03	23	2023-02-03
123	B140	MPZP "Śródmieście IVf" w Opolu	LXVII/1200/23	2023-01-26	2023-01-31	396	2023-03-03
124	B141	MPZP "Czarnowąsy I" w Opolu	LXVII/1198/23	2023-01-26	2023-01-31	394	2023-03-03
125	B142	MPZP "Czarnowąsy II" w Opolu	LXVII/1199/23	2023-01-26	2023-01-31	395	2023-03-03
126	B143	MPZP Bierkowice - Wschód w Opolu	LXXI/1250/23	2023-04-20	2023-04-24	1399	2023-05-25
127	B144	MPZP w rejonie ulicy Wschodniej I w Opolu	LXXIII/1269/23	2023-05-25	2023-06-01	1872	2023-07-02
128	B145	MPZP "Śródmieście VIId" w Opolu	LXXIII/1270/23	2023-05-25	2023-06-01	1873	2023-07-02
129	B146	MPZP "Wrzoski III" w Opolu	LXXV/1291/23	2023-07-06	2023-07-12	2273	2023-08-12
130	B147	MPZP "Gosławice VIII" w Opolu	LXXVI/1313/23	2023-08-31	2023-09-05	2621	2023-09-20
131	B148	MPZP "ulica Partyzancka II" w Opolu	LXXVI/1312/23	2023-08-31	2023-09-05	2620	2023-10-06
132	B149	MPZP Szczepanowice II w Opolu	LXXVI/1311/23	2023-08-31	2023-09-05	2619	2023-10-06
133	B150	MPZP "Śródmieście IIIb" w Opolu	LXXVII/1337/23	2023-09-28	2023-10-03	2896	2023-11-03
134	B151	MPZP w rejonie ul. Pisankowej w Opolu	LXXVIII/1359/23	2023-10-26	2023-10-30	3107	2023-11-30
135	B152	MPZP "Czarnowąsy III" w Opolu	LXXVIII/1360/23	2023-10-26	2023-10-30	3108	2023-11-30

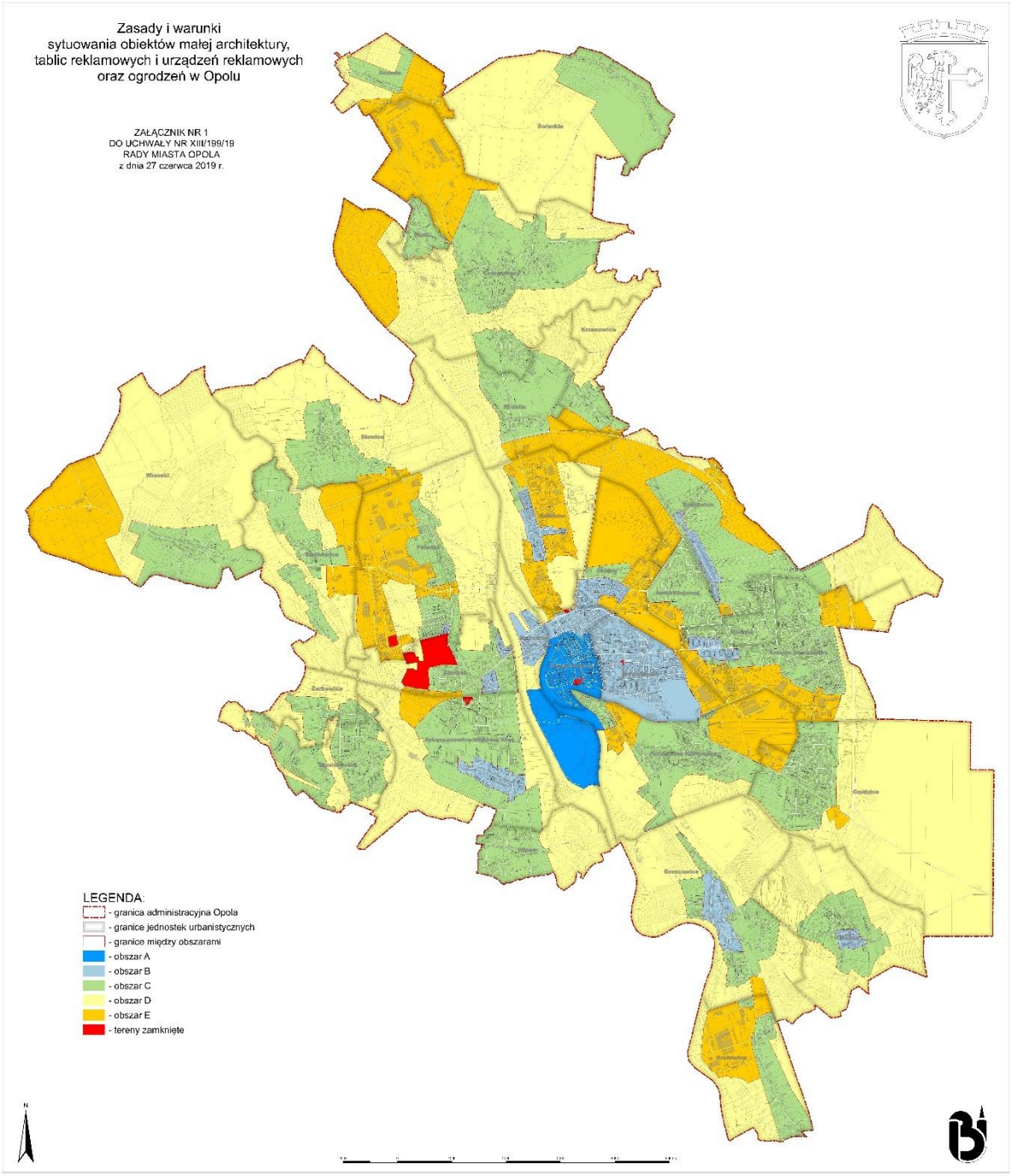
Wykaz opracowywanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w Opolu (stan na 31.12.2023 r.)

l.p.	symbol	Nazwa MPZP	nr uchwały o przystąpieniu	data uchwały o przystąpieniu
1	C146	MPZP "ulica Partyzancka III" w Opolu	XLII/828/21	2021-07-01
2	C151	MPZP "ulica Lipowa" w Opolu	LVII/1078/22	2022-07-07
3	C160	MPZP "Wiejska I" w Opolu	LXVI/1182/22	2022-12-29
4	C161	MPZP Przedmieście Odrzańskie Ia" w Opolu	LXVI/1183/22	2022-12-29
5	C162	MPZP "Gosławice Va" w Opolu	LXX/1235/23	2023-03-30
6	C164	MPZP "Zaodrze I" w Opolu	LXX/1234/23	2023-03-30
7	C166	MPZP w rejonie ul. Jana Brzechwy w Opolu	LXX/1231/23	2023-03-30
8	C171	MPZP "Czarnowąsy V" w Opolu	LXXI/1254/23	2023-04-20

9	C170	MPZP "Czarnowąsy IV" w Opolu	LXXI/1253/23	2023-04-20
10	C169	MPZP "Żerkowice III" w Opolu	LXXI/1252/23	2023-04-20
11	C168	MPZP "Zakrzów III" w Opolu	LXXI/1251/23	2023-04-20
12	C173	MPZP "w rejonie ulicy Tarnopolskiej i ulicy Krzemienieckiej" w Opolu	LXXIII/1267/23	2023-05-25
13	C172	MPZP "Winów I" w Opolu	LXXIII/1266/23	2023-05-25
14	C174	MPZP "Szczepanowice III" w Opolu	LXXIII/1268/23	2023-05-25
15	C143	MPZP "Kolonia Gosławicka I" w Opolu	XXXVIII/754/21	2021-03-25
16	C134	MPZP "Bierkowice północ I" w Opolu	XXIX/584/20	2020-08-27
17	C135	MPZP "Bierkowice północ II" w Opolu	XXIX/585/20	2020-08-27
18	C117	MPZP "Chabry I" w Opolu	II/12/18	2018-12-06
19	C136	MPZP "Wrzoski II"	XXX/607/20	2020-09-24
20	C150	MPZP "Wrzoski IV" w Opolu	L/950/52	2022-01-27
21	C154	MPZP "Wrzoski V" w Opolu	LVII/1079/22	2022-07-07
22	C175	MPZP "Przedmieście Odrzańskie II" w Opolu	LXXVI/1323/23	2023-08-31
23	C176	MPZP w rejonie ulic: Zielonogórskiej i Wschodniej w Opolu	LXXVI/1321/23	2023-08-31
24	C177	MPZP "Śródmieście Vd" w Opolu	LXXVI/1319/23	2023-08-31
25	C178	MPZP "Czarnowąsy VI" w Opolu	LXXVI/1315/23	2023-08-31
26	C179	MPZP "w rejonie ulic Sosnkowskiego i Ozimskiej" w Opolu	LXXVI/1320/13	2023-08-31
27	C181	MPZP "Chmielowice III" w Opolu	LXXVI/1316/23	2023-08-31
28	C182	MPZP "Malina III" w Opolu	LXXVI/1318/23	2023-08-31
29	C183	MPZP "Śródmieście IIIc" w Opolu	LXXVI/1317/23	2023-08-31
30	C159	MPZP w rejonie ulicy Firmowej w Opolu	LXXVI/1314/23	2023-08-31
31	C180	MPZP "Świerkle I" w Opolu	LXXVI/1322/23	2023-08-31
32	C184	MPZP "Śródmieście IVa - Dubois" w Opolu	LXXVIII/1361/23	2023-10-26

Ponadto od 5 lipca 2019 r. obowiązuje nowa **Uchwała w sprawie ustalenia zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń w Opolu** (Uchwała nr XIII/199/19 Rady Miasta Opola z dnia 27 czerwca 2019 r.) w myśl której ustala się przepisy szczegółowe dla umieszczania małej architektury oraz tablic reklamowych i urządzeń reklamowych w strefach ochrony konserwatorskiej. W odniesieniu do strefy A i B obowiązuje dostosowanie skali i formy obiektów małej architektury do istniejącego krajobrazu kulturowego oraz do charakteru wnętrz urbanistycznych i krajobrazowych. W przypadku tablic reklamowych i urządzeń reklamowych obowiązują odpowiednie wytyczne co do wielkości tablic, ich formy oraz miejsc rozmieszczenia. Uchwała zawiera również System Identyfikacji Miejskiej zawierający wzory

tablic adresowych, kierunkowych, informacyjnych i turystycznych stosowanych na obszarze A i wzory tablic adresowych, kierunkowych, informacyjnych i turystycznych stosowanych na obszarach B, C, D i E.



2 Załącznik do uchwały reklamowej zawierający strefy ochrony konserwatorskiej, opracowanie Biuro Urbanistyczne UM Opole, źródło: https://www.bip.um.opole.pl/

Ograniczenia w zakresie gabarytów i standardów jakościowych dotyczą przede wszystkim strefy A obejmującej historyczne, zabytkowe centrum miasta, stąd na tym obszarze (oznaczonym na rysunku 2 kolorem ciemnoniebieskim), oprócz ustaleń ogólnych obowiązują rygorystyczne zasady dotyczące między innymi: sposobu sytuowania tablic reklamowych

i urządzeń reklamowych, zakaz sytuowania tablic reklamowych i urządzeń reklamowych w sposób zasłaniający częściowo lub całkowicie, od zewnętrznej lub wewnętrznej strony otworów okiennych, drzwiowych prześwitów bramowych, podcieni (z wyłączeniem szyldów); zakaz umieszczania tablic reklamowych i urządzeń reklamowych w sposób zakłócający podziały poziome lub pionowe elewacji budynków oraz proporcje między ścianami a przeszkleniami. W przestrzeniach publicznych ograniczona jest również możliwość sytuowania słupów ogłoszeniowo-reklamowych. Zaś w przypadku stosowania elementów konstrukcyjnych tablic reklamowych i urządzeń reklamowych wskazane są ich dopuszczalne odcienie: naturalne barwy drewna i metali, szarości, bieli, czerni, beżu, brązu.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Pierwsza historyczna wzmianka dotycząca Opola zanotowana została w dziele tzw. Geografa Bawarskiego z IX wieku. Źródło to podaje, że nad środkową Odrą zamieszkuje słowiańskie plemię Opolan, do którego należy 20 osad, grodów. Do nich zaliczał się gród na Ostrówku, będący zalążkiem Opola. Badania archeologiczne prowadzone na terenie Ostrówka potwierdziły istnienie słowiańskiej osady już w VIII wieku. Osada od początku miała planowe założenie z regularną siecią ulic wykładanych dranicami. Szczytowy rozkwit grodu przypadł na połowę XI wieku i trwał do końca XII wieku.

Powstanie miasta typu zachodniego nad Odrą związane jest z osobą księcia Kazimierza I Opolskiego, prawnuka Bolesława Krzywoustego, za czasów którego Opole uzyskało prawa miejskie na prawie flamandzkim, ok. 1217 r. Po dokonaniu lokacji miasta książę Kazimierz I rozpoczął na cyplu Ostrówka budowę zamku, a następnie polecił miasto i zamek otoczyć murem. Początkowo miasto zajmowało obszar około 16 ha. Pierwsze obwarowanie miało charakter drewniano-ziemny. Mury otoczyły miasto dopiero w czasach Bolka I, około 1283 r. W tym też czasie powstał murowany donżon, czyli obecna Wieża Piastowska oraz dokończono budowę zamku.

Kolejny opolski książę, Bolko II, w roku 1327, nadał miastu nowe prawa miejskie, na prawie średzkim. W tym też roku książę Bolko II i inni książęta uznali zwierzchnictwo króla Czech – Jana Luksemburczyka. Księstwo do 1532 roku stało się lennem czeskim.

Największą karierę wśród opolskich książąt zrobił syn księcia Bolka II i prawnuk Władysława Łokietka – Władysław Opolczyk. Pełnił on wysokie funkcje na dworze węgierskim oraz w Polsce, będąc kandydatem do tronu polskiego. W Opolu wzniósł zamek na Górce, dbał o rozbudowę miasta.

W epoce feudalnej Opole było ośrodkiem rzemieślniczo-handlowym. W mieście działało aż 175 domów rzemieślniczych. Cechem wiodącym był cech sukienniczy. Miano ośrodka handlowego Opole zawdzięcza natomiast krzyżującym się tu szlakom oraz przywilejom pobierania cła. Miasta nie omijały jednak występujące w całej Europie liczne klęski, głód, zaraza, pożary i wojny. Za czasów panowania Piastów opolskich miasto paliło się siedem razy. Ludność miasta w 1350 r. wyniosła ok. 2,3 tys. mieszkańców. Po śmierci w 1532 r. ostatniego Piasta opolskiego, księcia Jana II Dobrego, król czeski Ferdynand

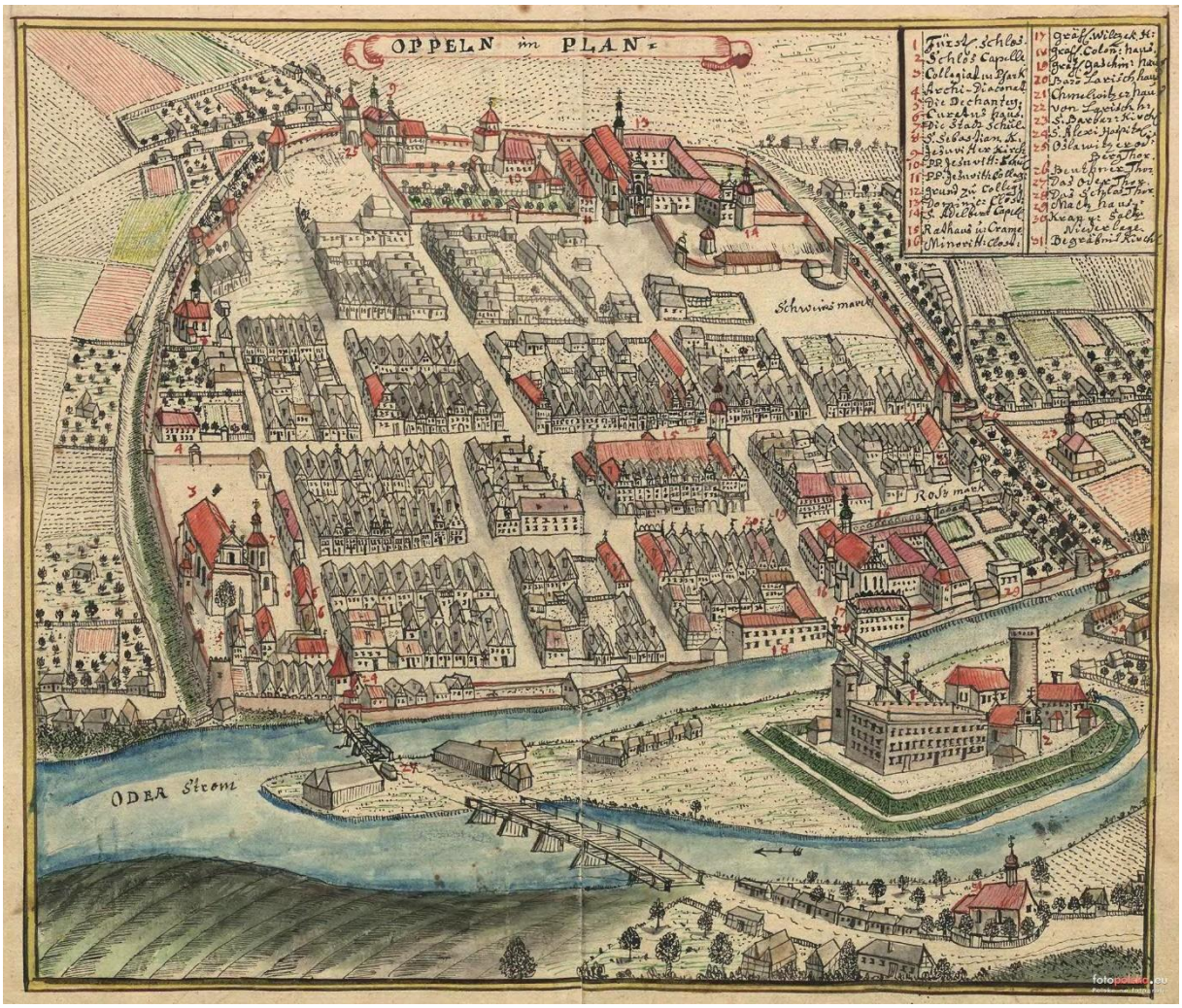
Habsburg oddał Opolszczyznę na 20 lat we władanie Hohenzollernom z linii ansbachskiej, a następnie księstwo przeszło pod bezpośrednie rządy habsburskie. Podczas wojny trzydziestoletniej, w 1632 r. Opole zostało zdobyte i splądrowane przez Szwedów, czego skutki miasto odczuwało przez długie lata. W czasie działań wojennych na Śląsku zginęło wówczas ok. 200 000 osób, spłonęło wiele wsi, miast i zamków, a duże obszary ziemi leżały odłogiem.

W latach 1645-1666 księstwo wraz z Opolem znajdowało się w rękach polskich. Otrzymał je na pięćdziesiąt lat król Polski, Władysław IV Waza, za zaległe sumy posagowe trzech Habsburżanek: dwóch żon Zygmunta III oraz żony Władysława IV. Po śmierci Władysława IV księstwo przechodziło z rąk do rąk, by znaleźć się ponownie pod zwierzchnictwem Habsburgów.

Podczas najazdu szwedzkiego na Rzeczpospolitą w 1655 r. w Opolu, a następnie w Głogówku schronił się wraz z dworem król polski Jan II Kazimierz.

W 1739 roku Opole strawił największy w dziejach pożar, który pochłonął 2/3 miasta, nienaruszonych zostało tylko ok 75 domów.

Pierwsza wojna śląska (1740-1742) toczona pomiędzy Prusami a Austrią spowodowała zmianę przynależności państwowej Śląska. Z chwilą tą większa część Śląska wraz z Opolem znalazła się pod panowaniem króla Prus Fryderyka II Wielkiego. Na wyludnione w wyniku wojny tereny Śląska Fryderyk II sprowadził ok. 62 tys. kolonistów, a region został poddany systematycznej germanizacji. W 1744 roku wprowadzono nakazem język niemiecki do wszystkich urzędów, a od 1763 wszystkich szkół. W II poł. XVIII wieku w Opolu powstawały pierwsze manufaktury. Były to początkowo niewielkie zakłady z małą liczbą pracowników.



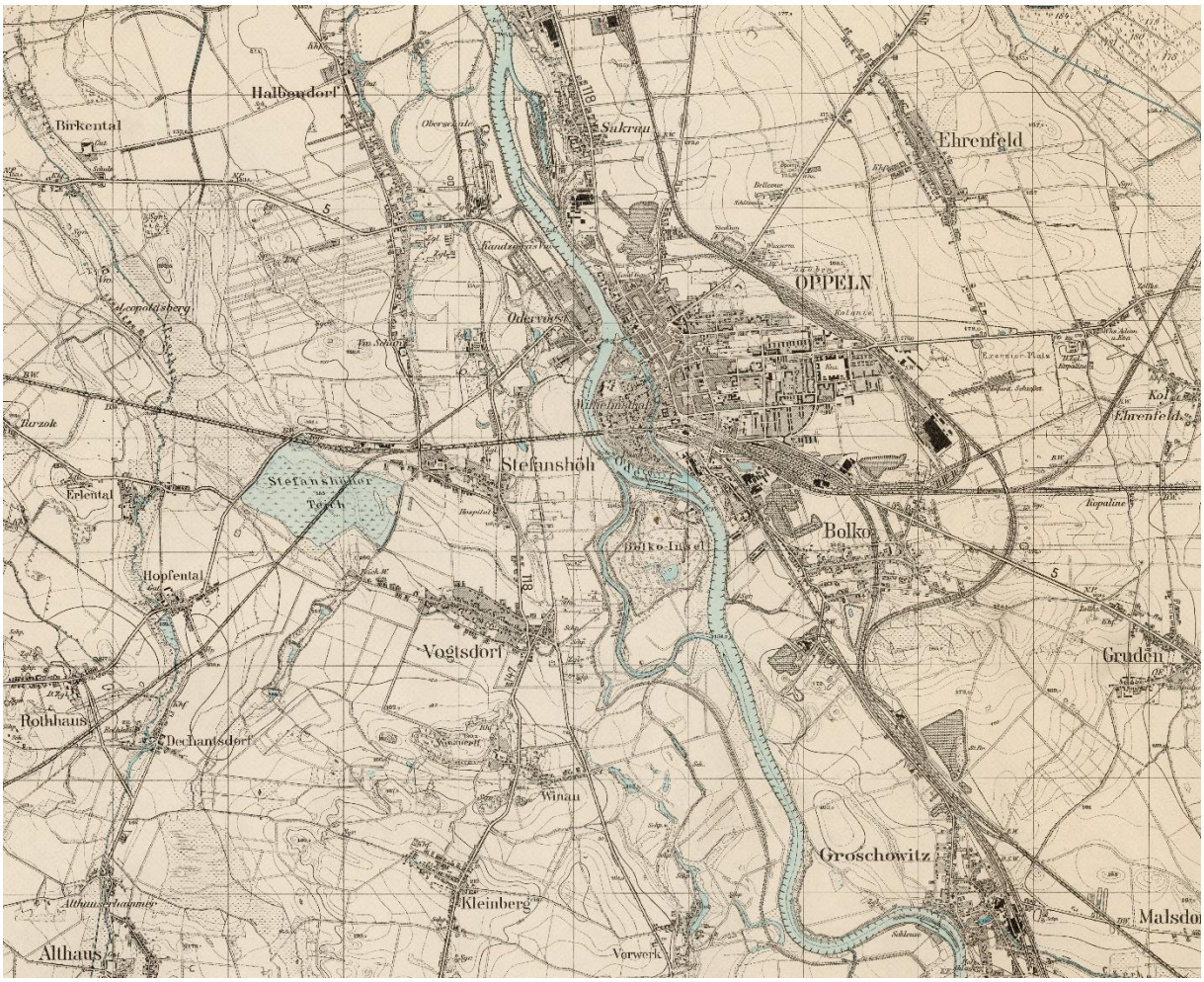
3. Plan Opola z 1763r. według rysunku Friedricha Bernharda Wernhera, z dzieła "Silesia in Compendio seu Topographia […]", Dział Rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego,

Kolejny etap rozwoju miasta przerwała wojna francusko-pruska toczona w latach 1806-1807. Miasto narażone było na ciągłe przemarsze wojsk i utrzymywanie żołnierzy oraz na wymuszenia i rabunki wojenne.

Korzystne zmiany nastąpiły dopiero w XIX wieku. Duże ożywienie gospodarcze rozpoczęło się w 1843 roku, gdy uruchomiono połączenie kolejowe z Wrocławiem. Z małego, rzemieślniczego miasteczka Opole przekształciło się w ośrodek przemysłowy. Kolejnym krokiem w drodze do rozwoju miasta było ożywienie w budownictwie, m.in. wzniesiono nowy ratusz, a wokół niego nowe kamienice, powstawały szkoły i szpitale. W Opolu i okolicach rozwijał się przemysł cementowy wykorzystujący do produkcji cementu istniejące tu bogate pokłady wapnia. Wkrótce w mieście działało 8 cementowni. Rozwojowi transportu kolejowego towarzyszył rozwój transportu rzecznego. Rozwój miasta obrazuje wzrost liczby mieszkańców. W roku 1816 Opole zamieszkiwało 4000 osób, w 1924 już 43 000.

Po I wojnie światowej Opole stało się stolicą prowincji górnośląskiej, powstałej w miejsce rejencji. O przynależności Górnego Śląska, a tym samym i Opola, miał zadecydować plebiscyt. Poprzedzony dwoma zrywami zbrojnymi polskiej ludności plebiscyt przeprowadzony 20 marca 1921 r., dał wynik niekorzystny dla Polaków. Na wiadomość

o przyznaniu Polsce tylko niewielkiego skrawka Śląska, wybuchło w 1921 r. III Powstanie Śląskie. Powstanie w konsekwencji wpłynęło na zmianę decyzji i przyznanie Polsce 30 % obszaru plebiscytowego. Opole i pozostała część Śląska pozostała w granicach państwa niemieckiego. W okresie międzywojennym Opole było jednym z głównych ośrodków życia polskiego w Niemczech. Działał tu Zarząd I Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech, Związek Harcerstwa Polskiego w Niemczech, Związek Polsko-Katolickiej Młodzieży na Śląsku Opolskim. Swoją siedzibę miał także Konsulat Generalny Rzeczypospolitej Polskiej. W 1939 r. miasto liczyło ponad 50 000 mieszkańców. Był to czas dalszego intensywnego rozwoju miasta, powstawania nowych gmachów i całych dzielnic mieszkaniowych.



4. Mapa Opola oraz sąsiednich miejscowości (dzisiejszych dzielnic miasta) z 1936 roku; http://amzpbig.com

W styczniu 1945 r. wojsko radzieckie po ciężkich walkach zajęło Opole. Zniszczeniu uległo ok 60% zabudowy miejskiej. Niemcy już w 1944 roku ogłosiły Opole miastem twierdzą. Tuż przed zbliżającym się frontem mieszkańców ewakuowano w głąb Niemiec. W chwili zdobycia Opola przez wojska radzieckie w Opolu znajdowało się 170 mieszkańców. Następnie w wyniku postanowień poczdamsko-jałtańskich Opole zostało przyłączone do Polski. Przekazanie władzy przez stronę radziecką polskiej administracji nastąpiło 24 III 1945 r. W miejsce wysiedlonej ludności niemieckiej napływali osadnicy polscy i przesiedleńcy z Kresów Wschodnich. W 1950 Opole otrzymało status stolicy nowego województwa, co

przyspieszyło rozbudowę i odbudowę miasta. Stopniowo miasto podnosiło się z ruin, rozbudowywano kolejne dzielnice i przyłączano kolejne ościenne miejscowości.

W 1974 roku w wyniku zmiany granic oraz korzystnej sytuacji demograficznej Opole przekroczyło próg 100 tyś. mieszkańców. W 1997 r. Opole doświadcza największej powodzi od stuleci. W 2017 r. Opole po raz kolejny zmieniło swoje granice. Do Opola włączonych zostaje 12 sołectw lub ich części z czterech sąsiednich gmin. Data ta zbiegła się również z 800-leciem nadania praw miejskich. W rezultacie miasto podzielone zostało na 29 dzielnic, przy czym największe pod względem powierzchni są Czarnowąsy, Szczepanowice-Wójtowa Wieś, Nowa Wieś Królewska, a największą liczbę mieszkańców mają: Śródmieście, Armii Krajowej, Zaodrze i Malinka. Największą gęstością zaludnienia cechują się: Nadodrze, Armii Krajowej, Chabry i Śródmieście. Rada Miasta Opola w dniu 4 lipca 2019 r. poparła jednogłośnie zwiększenie uprawnień dzielnic i ograniczenie ich liczby do 13.

Obecnie Opole to prężnie rozwijający się ośrodek gospodarczy, społeczny, kulturalny i sportowy. Miasto skutecznie pozyskuje inwestorów, a opolskie przedsiębiorstwa osiągają pozytywne wyniki finansowe. Z każdym rokiem wyraźnie poprawia się na różnych płaszczyznach infrastruktura miasta. Skutecznie pozyskiwane są środki zewnętrzne, przez instytucje miejskie oraz sektor publiczno-prywatny. Opole to także liczący się ośrodek edukacji szkolnej i akademickiej, co wpływa na zwiększenie potencjału intelektualnego regionu, wzrost aktywności ekonomicznej mieszkańców oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Współczesne Opole to miasto na miarę wyzwań i oczekiwań XXI wieku.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy jest pochodną wykorzystania warunków naturalnych do stworzenia wartości kulturowych, wiąże się nierozerwalnie z historią miasta jako ośrodka regionalnej władzy i sąsiadujących z nim osad, które na przestrzeni wieków rozwijały się, ale także podlegały zniszczeniom naturalnym, w wyniku katastrof (powodzi, pożarów) oraz wojen. Krajobraz kulturowy Opola nierozerwalnie związany jest z obecnością Odry i zmianami jej koryta (Młynówka), a także z zasobami naturalnymi (margla kredowego) intensywnie wykorzystywanymi od XIX wieku w przemyśle cementowym. Na jego miejski układ urbanistyczny miały też wpływ rola i znaczenie geopolityczne, pełnienie w okresie średniowiecza funkcji siedziby książęcej, następnie okres stagnacji miasta po śmierci ostatniego Piasta Jana Dobrego w 1532 roku, a następnie ustanowienie Opola stolicą Rejencji Opolskiej w 1815 roku. Wówczas następuje dynamiczny rozwój miasta i znacząca część zabytków, szczególnie budynków użyteczności publicznej powstaje od XIX wieku do lat 30-tych XX wieku. W przypadku poszczególnych dzielnic, znaczna część z nich to wsie historyczne, powstałe w średniowieczu i ostatecznie ukształtowane w wieku XIX wieku, w większości o uporządkowanym, typowym dla Śląska zagospodarowaniu zagród, z nadal miejscowo czytelnym układem ruralistycznym. W efekcie więc na krajobraz kulturowy gminy Opole składają się osiągnięcia cywilizacyjne człowieka utrwalone zarówno w pojedynczych obiektach i zespołach budowlanych, dziełach sztuki i rzemiosła jak i w zachowanych elementach zagospodarowania przestrzeni, na który składają się krajobrazy: miejski oraz wiejskie (dawne

wsie obecnie wchodzące w skład dzielnic miasta, takie jak: Bierkowice, Wójtowa Wieś, Szczepanowice, Nowa Wieś Królewska, Półwieś, Gosławice, Grudzice, Malina, Wróblin, Borki, Brzezie, Chmielowice, Czarnowąsy, Sławice, Świerkle, Winów, Wrzoski, Żerkowice).

5.2.3. Zabytki nieruchome

Zabytkami nieruchomymi są pojedyncze lub tworzące zespoły dzieła architektury i budownictwa, takie jak zamki, pałace, dwory, folwarki, zabytki sakralne, budowle użyteczności publicznej i mieszkalne, zabytki techniki, budownictwa obronnego, a także parki, ogrody, zespoły komponowanej zieleni, układy urbanistyczne i ruralistyczne, cmentarze, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

- **Historyczne układy przestrzenne.**

W mieście Opolu wpisem obszarowym objęte jest stare miasto w obrysie średniowiecznych murów miejskich oraz zespół zabudowy śródrynkowej.

- **Budownictwo obronne**

W Opolu budownictwo obronne to przede wszystkim pozostałości murów miejskich oraz wieże średniowiecznych zamków – Piastowska i Zamku Górnego.

Wieża Piastowska to jedyna pozostałość zamku książęcego na Ostrówku, na wyspie Pasiece. Kazimierz I rozpoczął budowę zamku około 1220 roku, była ona kontynuowana przez jego następców. Zamek pozostawał w posiadaniu opolskich Piastów do śmierci Jana II Dobrego w 1532 roku. Przejęty przez Habsburgów zaczął popadać w ruinę. Na przestrzeni wieków kilkakrotnie remontowany i ostatecznie rozebrany w latach 1928 – 1931. Dzięki m.in. protestom mieszkańców zachowana została jako jedyna budowla zamkowa – Wieża Piastowska. Budowę cylindrycznej wieży ostatecznej obrony na Ostrówku zrealizował Bolko I około 1300 roku. Wieża mierzy 35 m wysokości, jej pierwotne wejście znajdowało się na wysokości ok. 9 metrów, prowadził do niego drewniany ganek, połączony z murami zamku. Wewnątrz wieży mieściły się loch, kuchnia, izba, sala i wartownia. Zwieńczenie wieży było wielokrotnie przebudowywane, ostatnie w formie strzelistej iglicy zwieńczonej orłem piastowskim, pochodzi z lat 50-tych XX wieku, wówczas też wykonano taras widokowy. Obiekt poddany pracom konserwatorskim i adaptacji na cele wystawiennicze w latach 2012 – 2014.



5. Wieża Zamku Górnego z reliktami murów, fot. Wydział Kultury, Turystyki i Współpracy Zagranicznej.

Zamek Górny zbudowany został w II połowie XIV wieku przez Władysława Opolczyka jako rezydencja oraz wzmocnienie obrony wschodniej części miasta. Nieużytkowany, w złym stanie technicznym był już w XVII wieku i wówczas został rozebrany. Do czasów obecnych zachowała się wieża i fragment murów, stanowiąca część zabudowy Zespołu Szkół Mechanicznych przy ul. Osmańczyka.

Wieżę wymurowano z cegły w układzie gotyckim z zastosowaniem zendrówki w układzie rombowym. Pierwotnie budowla była trzykondygnacyjna, obecnie czterokondygnacyjna, zwieńczona neogotyckim krenelażem, dobudowę tę wykonano w 1844 roku. We wschodniej elewacji, w niszy osadzony jest portal dawnej bramy wjazdowej, po bokach węższe blendy, a powyżej ostrołukowe okna. W zabytku w latach 2017-2018 przeprowadzono szerokie prace konserwatorskie oraz adaptacyjne, wprowadzono funkcje wystawiennicze.

Gotyckie mury miejskie wzniesiono na początku XIV wieku, wielokrotnie były naprawiane i podwyższane, m.in. w 1578 roku (m.in. rozbudowa bram miejskich o szyje i budynki przedbramia). Mury wykonane w technice opus emplectum obejmowały średniowieczne miasto lokacyjne, składały się z baszt i pięciu bram. W końcu XVIII wieku średniowieczne obwarowania były w złym stanie technicznym, jednocześnie rozwój techniki wojennej, spowodował, że straciły swoje znaczenie militarne, w efekcie zostały wyburzone w latach 1819-1848. Fragmenty murów obronnych zachowane są jedynie na terenie klasztoru sióstr Notre Dame przy Małym Rynku (tzw. Baszta Wilcza) oraz wzdłuż Młynówki, w budynkach nadbudowanych na obwarowaniach, a częściowo zrekonstruowane znajdują się tuż przy opolskiej katedrze, jest to fragment murów z tzw. Basztą Rybacką.

- **Budownictwo sakralne**

Zabytki architektury związane z kultem religijnym różnych wyznań należą do jednych z najważniejszych elementów waloryzujących krajobraz kulturowy poszczególnych miejscowości. W znacznej mierze są to świątynie, które pełnią rolę dominant architektonicznych w obrębie historycznych układów przestrzennych. Wielokulturowość Opola związana jest z kościołem katolickim i ewangelickim, judaizmem i obecnością gminy żydowskiej.

W mieście Opolu znajduje się ponad 20 kościołów rzymsko-katolickich oraz zbór Zielonoświątkowców, kaplica ewangelicko - augsburska oraz stara synagoga, obecnie siedziba TVP Opole. Cenne z zakresu zabudowy sakralnej są małe kaplice jak i duże zespoły klasztorne. Do najcenniejszych zabytków o charakterze sakralnym z pewnością należą:

Kościół Katedralny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego wzmiankowany w 1223 roku. Późnoromańska murowana świątynia ukończona w 1295 r. za księcia Bolka I, zniszczona w pożarze w 1415 r., odbudowana w stylu późnogotyckim. Na przełomie XV i XVI w. przy nawach bocznych dobudowano kaplice: Trójcy Świętej, św. Jadwigi i św. Anny, odbudowę zakończono w 1520 r. Po kolejnym pożarze w 1615 r. i zniszczeniach wojny 30-letniej kościół otrzymał barokowe ołtarze. Kolejna zmiana wystroju wnętrz, tym razem w stylu neogotyckim, miała miejsce pod koniec XIX w. Na przełomie XIX i XX w. rozbudowano przedsionek południowy, przebudowano fasadę zachodnią, dobudowano wieżę północną oraz nadbudowano południową. Podczas remontu świątyni w latach 1963-66 usunięto większość neogotyckiego wystroju, we wnętrzu umieszczono starsze zabytki pochodzące z Opolszczyzny. W 1997 r. z okazji 700-lecia kościoła w głównym wejściu umieszczono spiżowe drzwi przedstawiające dzieje ze Starego Testamentu oraz wydarzenia i osoby związane z historią Polski i ziemi opolskiej. Gotycka katedra posiada trzy nawy i neogotyckie wieże o wys. 73 m. We wnętrzu ołtarze w większości barokowe, w kaplicy Piastowskiej, powstałej na przełomie XV i XVI w., znajdują się: oryginalna płyta nagrobna oraz współczesny nagrobek ostatniego Piasta opolskiego księcia Jana Dobrego, fundatora odbudowy świątyni, oraz późnogotycki tryptyk z 1519 r. sprowadzony z Kostowa. W katedrze znajduje się najstarszy zabytek świątyni – gotycka chrzcielnica z 2 połowy XV w. W ostatnim czasie w katedrze trwały badania architektoniczne i archeologiczne, w wyniku których odkryte zostały relikty wczesnośredniowiecznej świątyni.




6. Katedra, fot. I. Solisz; 7. kościół św. Trójcy, fot. za: Odkryj Opole

Kościół Św. Trójcy wraz zabudową klasztoru ojców Franciszkanów – Zakon Braci Mniejszych, usytuowany jest w ścisłej zabudowie starego miasta Budowa kościoła i klasztoru wiąże się ze sprowadzeniem franciszkanów przez Władysława Opolczyka w 1248 roku, kościół pierwotnie bazylikowy, w wyniku pożarów odbudowany jako halowy, z kaplicą św. Anny (1309 r.), która nakryta zostaje sklepieniem gwiaździstym w 2 połowie XV wieku. Dobudowy pozostałych kaplic w XV, XVI i XVII wieku, a po pożarach zmiany sklepień i wyglądu elewacji, w tym szczytów, pod koniec XIX w. zmiana wysokości wieży i nałożenie neobarokowego hełmu.

Po kasacie zakonu w 1810 roku, zmiana funkcji i użytkownika, od 1820 roku aż do końca II wojny światowej, świątynia należy do ewangelików. Od 1945 roku ponownie w posiadaniu franciszkanów.

Obecna bryła kościoła składa się z masywnej nawy z trójkątnymi szczytami, nakrytej dachem siodłowym, prosto zamkniętego, czteroprzęsłowego prezbiterium. Do korpusu od strony południowej przylega kaplica św. Maksymiliana, zaś od północy przylega klasztor franciszkanów, których łącznikiem jest kaplica św. Anny. Kaplica ta jest jednocześnie Mauzoleum Piastów Opolskich, gdyż historycznie pełniła funkcję nekropolii książąt opolskich, znajdują się tu rzeźbione nagrobki Piastów z II połowy XIV wieku.

Klasztor w założeniu gotycki, wielokrotnie przebudowywany. Z pierwotnych czterech skrzydeł z wewnętrznym wirydarzem zachowane dwa – południowe i zachodnie oraz dobudowane nowe – północne, przylegające do prezbiterium kościoła. Elewacje z dekoracjami pseudobarokowymi.

Kościół Matki Boskiej Bolesnej i Św. Wojciecha, tzw. kościół na Górce. Pierwotnie w tym miejscu usytuowany był najstarszy kościół parafialny Opola, a po przeniesieniu tej funkcji do kolegiaty Podwyższenia Krzyża św., z fundacji księcia Bolka I w latach 1295-1301 powstaje tu kościół i klasztor dominikański. Pierwotny wybudowany z drewna, dość szybko, bo po 1304 roku wzniesione budowle murowane. W 1530 roku został przejęty przez ewangelików, a następnie zamknięty. Dominikanie odzyskali go w 1604 roku. W wieku

XVII m.in. w wyniku pożarów liczne uszkodzenia, w tym zawalenie sklepień. Wiek XVIII to czas barokizacji świątyni i kolejnych pożarów niszczących wnętrze i wyposażenie. Kolejne prace remontowe to wiek XIX i ostatecznie lata 30-te XX wieku, kiedy to nastąpiło gruntowne odnowienie świątyni wraz ze zmianą elewacji, remontem wnętrz i wyposażenia. Po II wojnie światowej najpoważniejsze prace dotyczyły stabilizacji konstrukcyjnej kościoła.

Jest to kościół murowany z cegły, otynkowany, gotycki, zbarokizowany, w typie trójnawowej, czteroprzęsłowej bazyliki, sklepionej krzyżowo – żebrowo. Fasada o formach neoromańskich. We wnętrzu zwraca uwagę zespół ołtarzy z połowy XVIII wieku.

Pierwotnie przy kościele istniał budynek klasztoru, został on rozbudowany z 2 połowie XIX wieku na szpital, obecnie jest tu gmach Uniwersytetu Opolskiego. We wnętrzu zachowane relikty skrzydła wschodniego z refektarzem oraz kaplicą św. Wojciecha, nadbudowaną w 1663 roku na baszcie muru obronnego.

Opactwo Norbertanek w Opolu – Czarnowąsach, przeniesione zostało z Rybnika do Czarnowąsów w 1228 roku przez księcia Kazimierza. Budowa klasztoru i przebudowa kościoła realizowana etapami do końca XVIII wieku. Kompleks otoczony około 1600 roku fortyfikacjami z kilkoma basztami. Po sekularyzacji w 1810 roku – próby znalezienia nowej funkcji zakończone wprowadzeniem do obiektów zakładu opiekuńczego, który z niewielkimi przerwami prowadzony jest od 1902 roku przez Zgromadzenie Sióstr Św. Jadwigi, obecnie jest tu Dom Pomocy Społecznej. Kompleks klasztorny składa się z kościoła, do którego prezbiterium przylega od południowego – wschodu dwuskrzydłowy dom zakonnic, połączony od wschodu z prałaturą, trzema skrzydłami zamykającą wewnętrzny prostokątny dziedziniec.



8. Budynek prałatury w klasztorze po wykonanych pracach remontowych, fot. I. Solisz

Kościół parafialny p.w. św. Norberta barokowy z reliktami gotyckimi z poł. XIII w., (przebudowy 1653 r., 1777 r.), składa się z nawy i prosto zamkniętego prezbiterium. Przy prezbiterium od południa – kruchta i kaplica, a od północy zakrystia i gotycka wieża z 2 połowy

XIII wieku (kwadratowa partia w przyziemiu). Dom zakonny wybudowany w latach 1682-1690, to monumentalny gmach o efektownej dekoracji elewacji z kompozytowymi pilastrami, belkowaniem i płycinami. We wnętrzu zachowany wystrój dawnego kapitularza (obecnie kaplica) oraz refektarza – na sklepieniach bogata dekoracja stiukowa. Prałatura zbudowana w latach 1727 – 1730 w stylistyce barokowej. Układ wnętrz jest jednotraktowy z korytarzami od dziedzińca, nakrytymi sklepieniami kolebkowo – krzyżowymi. W budynkach od kilku lat prowadzone są prace konserwatorskie i remontowe przy elewacjach klasztoru i prałatury.

Z pozostałych obiektów sakralnych, wpisanych do rejestru zabytków należy wymienić:

- Kaplicę św. Aleksego – gotycką, przebudowaną w 1691 r., łączącą się z korpusem dawnego szpitala (obecnie Dom Opieki prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Pielęgniarek wg III Reguły św. Franciszka);
- Kościół p.w. Św. Sebastiana – barokowy, wzniesiony w 1680r. przebudowany w 1932 roku z zatarciem cech stylowych;
- Kościół parafialny Matki Boskiej Nieustającej Pomocy (Opole - Nowa Wieś Królewska), kościół neogotycki, wybudowany na początku XX wieku, według projektu śląskiego architekta Ludwiga Schneidera;
- Kościół parafialny św. Katarzyny Aleksandryjskiej (Opole – Groszowice) wybudowany w stylu neoromańskim w latach 1880-1883;
- Kościół Świętego Michała Archanioła (Opole – Półwieś), wybudowany w latach 1936-1937

Poza świątyniami wpisanymi do rejestru w Opolu znajdują się również kościoły:

- Kościół parafialny św. Apostołów Piotra i Pawła – modernistyczny, wzniesiony w konstrukcji żelbetowej w latach 1923-1925;
- Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (Opole – Gosławice), wybudowany w 1933 r.;
- Kościół parafialny św. Józefa (Opole – Szczepanowice), wybudowany w latach 1928 -1929;
- Kościół parafialny Św. Jana Nepomucena w Opolu-Sławicach, wybudowany w 1931r. [4];
- Kościół parafialny Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Czaplaka wybudowany w 1933 roku.

[4] Olbrzymi wpływ na budowę kościołów w okresie międzywojennym w Opolu miał ówczesny proboszcz parafii św. Krzyża, ks. Prałat Józef Kubis. Z jego inicjatywy wybudowano kościół w Luboszycach, jako drugi został wybudowany kościół św. Piotra i Pawła w Opolu, trzeci to kościół św. Józefa w Szczepanowicach. Ksiądz Prałat inicjował jeszcze budowy kościołów w Sławicach (1931), w Gosławicach (1933) i w Półwsi (1936-1937).

Zespoły pałacowo – parkowe oraz pałacowo – folwarczne.



9. Pałac miejski przy ul. Sempołowskiej 2, fot. I. Solisz

Miasto Opole ma niewielkie zasoby tego typu zabytków, do tej kategorii można zaliczyć eklektyczny pałacyk właściciela fabryki przy ul. Marka z Jemielnicy 2 oraz klasycystyczny pałac miejski przy ul. Sempołowskiej 2, wybudowany na początku XIX wieku, najprawdopodobniej według projektu Carla Leysera z Wrocławia dla śląskiego kupca i przemysłowca Antoniego Giesche.

Natomiast zespoły pałacowo–folwarczne stanowią grupę budynków typu wiejskiego, zatem w ścisłym centrum Opola nie ma tego typu zabudowań. Jedynym pozostałym folwarkiem jest zespół zabudowań przy ul. Partyzanckiej 76, dawniej teren wsi Półwieś (Halbendorf), obecnie jedna z dzielnic w zachodniej części miasta pod tą samą nazwą. Zachowane zabudowania znacznie przekształcone z pozostałością częściowego detalu i charakterystycznym układem zabudowy. Z uwagi na podział gruntów oraz wieloletnie zaniedbania trudno obecnie dostrzec założenie parkowe ze starodrzewem, które znajdowało się w sąsiedztwie. Budynek pałacu został rozebrany w 1960 r., a w jego miejscu postawiono zakład karny, który funkcjonuje do dziś.

- **Budynki mieszkalne**

Kamienice są podstawą miejskiego budownictwa mieszkaniowego od średniowiecza po drugą połowę XX wieku. Wśród zabytków nieruchomych to właśnie zabudowa mieszczańska stanowi największą liczbę obiektów zabytkowych. Podlega ona ochronie jako indywidualne obiekty wpisane do rejestru zabytków bądź jako zespoły zabudowy, tak jak w przypadku Rynku. W Opolu charakterystyczna zabudowa mieszczańska występuje wzdłuż ul. 1 Maja oraz jej przecznic takich jak ul. Reymonta, ul. Kołłątaja, ul. Dubois, ul. Damrota, ul. Kościuszki, Plac M. Kopernika, czy zabudowa Rynku (częściowo odbudowanego po wojnie). Budynki mieszkalne stanowią najliczniejszą grupę obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Większość z nich powstała na przełomie XIX i XX wieku.

Do rzadkości należą domy pochodzące z wcześniejszych epok, i tak jedną z najstarszych jest renesansowo – klasycystyczna kamienica zwaną domem książęcym lub kamienicą /apteką pod Lwem przy Rynku nr 1. Relikty XVI-wieczne, dzisiejszy kształt pochodzi z XVII wieku, a klasycystyczny wystrój architektoniczny, w tym rzeźba lwa z 1824 roku), z innych kamienic przyrynkowych to nr 12 – późnobarokowa z fasadą z około połowy XVIII wieku, nr 30 i 31 – fasady rokokowe z 1738 roku, nr 16 – przyziemie z 2 połowy XVII wieku, poza Rynkiem na XVIII wiek datowane są kamieniczki przy ulicy Osmańczyka 11 i Malczewskiego 4.




10. Kamienica ul. Malczewskiego 4, 11.Willa ul. Niedziałkowskiego 16, fot. I. Solisz

Z zabudową typu willowego o formie indywidualnych domów lub kamienic 3-4 rodzinnych mamy do czynienia m.in. na „Pasiece", szczególnie przy ulicy Powstańców Śląskich, w dzielnicy „generalskiej" (domy jednorodzinne między ul. Nysy Łużyckiej a ul. Andersa) czy w okolicy ul. Ozimskiej i ul. Plebiscytowej. Należy również zwrócić uwagę na dawne wsie – obecne dzielnice Opola, które do tej pory zachowały charakterystyczny dla obszarów wiejskich Opolszczyzny układ i kształt tradycyjnej zabudowy.

- **Budynki użyteczności publicznej**

W kategorii budynków użyteczności publicznej wyróżniamy obiekty przeznaczone na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, kultu religijnego, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania, opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, w tym usług pocztowych lub telekomunikacyjnych, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym, oraz inne budynki przeznaczone do wykonywania podobnych funkcji.

W przypadku budynków pełniących funkcje administracyjne należy wyróżnić budynek Ratusza, obecny został wzniesiony w miejscu poprzedniego w latach 60-tych XIX wieku w stylistyce neorenesansowej, na wzór florenckiego pałacu Vecchio. Remont ratusza wraz rozbudową o dodatkowe skrzydło i odbudową zawalonej wieży to lata 1933 – 1936, w efekcie którego powstało założenie o dwuskrzydłowym korpusie z podcieniami i czworoboczną wieżą. Budynkiem, który budowany był w XIX wieku na potrzeby administracji jest obecna kamienica przy ulicy Krakowskiej 53 – pierwotna siedziba starostwa. Najmłodszy wśród urzędów to modernistyczny budynek urzędu wojewódzkiego przy ul. Piastowskiej 14, uznawany za jeden z najciekawszych przykładów niemieckiego funkcjonalizmu.

Do cenniejszych budynków użyteczności publicznej zalicza się budynek więzienia przy ul. Sądowej, budynek Poczty Głównej przy ul. Krakowskiej zbudowany w latach 1852-53 w formach renesansu florenckiego z dobudowanym skrzydłem modernistycznym oraz

sąsiadujące z nią obiekty: gmach Królewskiej Kolei Żelaznej (obecnie szpital MSWiA) oraz gmach Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych (obecnie Komenda Wojewódzka Policji), czy też budynek banku przy ul. Damrota 2 wybudowany w latach 1905-1910 na potrzeby Banku Rzeszy oraz budynek Izby Handlowo-Przemysłowej Prowincji Górnośląskiej wzniesiony w 1925 roku (obecnie siedziba Radia Opole).

W przypadku budynków powstających w Opolu na cele oświatowe, należy wymienić obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- kolegium jezuitów (obecnie siedziba Muzeum Śląska Opolskiego) – powstało z połączenia dwóch kamienic, w sąsiedztwie dawnego Zamku Górnego, który jezuici otrzymali wraz z placem w 1669 od cesarza Leopolda I z przeznaczeniem na budowę kościoła,
- budynek dawnej powszechnej szkoły ewangelickiej przy pl. Daszyńskiego (obecnie siedziba sądu),
- żeńskie gimnazjum ewangelickie (obecna Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna) przy ul. Kościuszki 14, gmach neogotycki;
- katolicka szkoła parafialna w Nowej Wsi Królewskiej, neogotycka szkoła wybudowana w 1899 r. (obecnie mieści się tu Hospicjum Betania),
- szkoła przy ulicy Ozimskiej 48a, wybudowana w latach 1909-1910;

a także inne budynki szkolne: Królewskie Gimnazjum Katolickie (obecnie Zespół Szkół Mechanicznych), którego tradycje związane są z założeniem gimnazjum przez jezuitów w 1668 r., istniejący klasycystyczny budynek gimnazjum powstał w latach 1829-1830; szkoła z 1894 roku przy ulicy Książąt Opolskich 21, dawna powszechna szkoła katolicka, podobnie jak szkoła przy ulicy Wrocławskiej (obecnie Instytut Sztuki UO), szkoła podstawowa nr 8 (dawna szkoła ludowa) przy skrzyżowaniu ulic Bończyka i Lompy z początku XX wieku, budynek gimnazjum przy ul. Katowickiej (obecnie Wydział Budownictwa PO), modernistyczny budynek Zespołu Zespół Szkół Elektrycznych przy ul. Kościuszki 39 – 41 (działająca od 1929 r. – Miejska Szkoła Rzemieślnicza i Miejska Szkoła Handlowa). Natomiast obecny Zespół Szkół Ekonomicznych przy ul. Kościuszki 43 mieści się w budynku powstałym w latach 20-tych XX wieku na potrzeby Izby Rolniczej.

Osobną kategorię stanowią w Opolu obiekty wojskowe, niezbędne ze względu na funkcjonujący od czasów Fryderyka II garnizon wojskowy, dzięki czemu Opole pod koniec XIX wieku nazywane było miastem garnizonowym. W tym czasie zrealizowane zostały największe inwestycje na potrzeby 63 Pułku Piechoty, przy ulicy Plebiscytowej powstał zespół kompleksowo zaprojektowanej zabudowy koszarowej wraz z ogrodzeniem. Kompleks składał się z budynków mieszkalnych, magazynu broni, wartowni, domu pułkowego, szpitala i kostnicy. W latach 1936- 1939 koszary rozbudowano, obecnie poszczególne budynki pełnią rozmaite funkcje publiczne, część z nich jest indywidualnie wpisana do rejestru zabytków.

Z ciekawych obiektów warto zwrócić uwagę na obiekty wybudowane na początku XX wieku, związane ze spędzaniem wolnego czas przez mieszkańców Opola, są to: Domek Lodowy – siedziba Towarzystwa Łyżwiarskiego z restauracją przy Stawie Zamkowym czy Dworek Luizy, na terenie dawnego Winowa, który powstał jako punkt widokowy i kawiarnia, w jego

sąsiedztwie znajdowały się tereny rekreacyjne dla mieszkańców Opola (m.in. teren do jazdy na nartach i sankach).

Ciekawostką jest drewniany pawilon ogrodowy rejencji opolskiej tzw. domek szwajcarski „Grabówka" przy ul. Mozarta 7. Podczas prowadzonych prac w ostatnich latach odkryto tu zespół witraży pochodzący z czasu budowy obiektu, tj. z końca XIX wieku.

- **Parki i zabytkowa zieleń**

Opieką konserwatorską poprzez wpis do rejestru objęte są dwa miejskie parki w Opolu, tj. park miejski na wyspie Bolko wraz z ogrodem zoologicznym oraz Park Nadodrzański na Pasiece, a także dawne parki dworskie, w dzielnicach Chmielowice i Sławice.

- Park miejski na Wyspie Bolko.

Wyspa Bolko położona jest między Odrą a jej przepływowym kanałem Ulgi, od północnego zachodu ograniczona jest pozostałością kanału Wińskiego. W 1313 r. teren stawku i las został przekazany opolskim franciszkanom przez księcia Bolesława I. Zakonnicy na cześć darczyńcy nazwali darowany obszar Bolko. Pierwotnie na wyspie znajdował się głównie las, z czasem coraz bardziej okrojony na rzecz pól uprawnych. W 1910 roku rada miejska Opola zdecydowała o wykupieniu wyspy i utworzeniu w tym miejscu parku miejskiego, częściowo wycinając stary las i pozostawiając jedynie najokazalsze drzewa. Posadzono nowe drzewa i krzewy, wytyczono aleje spacerowe, urządzono tarasy widokowe. W latach 30-tych XX w. władze miasta przejęły istniejący już na wyspie ogród zoologiczny. Park miejski na wyspie Bolko obejmuje obszar około 60 hektarów. Jest to park typu krajobrazowego, wśród zadrzewionych alejek i polan znajdują się dwa stawy, zachował się też pomnik przyrody – Dąb Piastowski o obwodzie ponad 450 cm, będący reliktem dawnego lasu. Poza tym dominuje starodrzew z przewagą drzew liściastych.

- Park Nadodrzański

Park Nadodrzański położony jest na wyspie Pasieka, zajmuje powierzchnię ok. 6 ha i powstał w 2 połowie XIX wieku. Historyczne zagospodarowanie parku polegało na wprowadzeniu krętych ścieżek i rozproszonego zadrzewienia. W latach XX powstała m.in. nadbrzeżna promenada. Do najstarszych nasadzeń, w których przeważają gatunki liściaste, należą drzewa z gatunków: lipy drobnolistne, dęby szypułkowe, platany klonolistne, buki pospolite. Drzewa te tworzą grupy i kępy, komponując w ten sposób wnętrza parku krajobrazowego. Całość dopełnia mała architektura, oświetlenie i inne elementy infrastruktury parkowej, wykonane podczas rewaloryzacji założenia, zrealizowanej w 2011 roku.



12. Park miejski na Wyspie Pasiece, fot. za: Odkryj Opole

Parki podworskie związane są z dawnymi zespołami dworsko – parkowymi w Chmielowicach i Sławicach, są to niewielkie, naturalistyczne parki wiejskie założone na przełomie XIX i XX wieku jako uzupełnienie otoczenia lokalnych rezydencji, z dominującymi gatunkami drzew liściastych rodzimego pochodzenia.

Poza obszarami parkowymi na terenie miasta zachowały się obszary zieleni będącej ważnym elementem dziedzictwa kulturowo – przyrodniczego. Jednym z nich jest plac Daszyńskiego, który jest świetnym przykładem koncepcji urbanistyczno – krajobrazowej z początku XX wieku. Oprócz elementów małej architektury, systemu alejek spacerowych, jego ważnym elementem jest zieleń: partery – trawniki i rabaty, żywopłoty i krzewy oraz drzewa wysokie (lipy, kasztanowce, graby). Warto również zwrócić uwagę na bulwary nad Młynówką i Nadbrzeżem Odry. Interesującym miejscem, które w ostatnich latach uzyskało nową formę zagospodarowania zieleni jest Opolski Ogród Dendrologiczny, znajdujący się na granicy dawnych wsi Wróblin i Czarnowąsy przy obecnej ulicy Jana III Sobieskiego. W 2021 roku powstały tu ścieżki edukacyjne oraz nowe nasadzenia roślin.



13. Opolski ogród dendrologiczny, fot. I. Solisz

Odrębnym zagadnieniem są zabytkowe aleje drzew, w zasadzie nie zostały one zinwentaryzowane i poddane waloryzacji, z pewnością część z nich powinna zostać objęta ochroną jak np. aleja lipowa wzdłuż ulicy Niemodlińskiej, od skrzyżowania z ulicą Centralną, przez dawną wieś Żerkowice do ulicy Paprotkowej.

Uwzględnienie problematyki inwentaryzacji, zachowania i pielęgnowania zieleni historycznej jako integralnej części dziedzictwa miasta, powinno być jednym z zadań Programu opieki.

- **Obszary przyrodnicze**

Na terenie Opola występują również obiekty i obszary podlegające ochronie na podstawie przepisów Ustawy o ochronie przyrody, są to pomniki przyrody i trzy użytki ekologiczne, obejmujące w sumie powierzchnię 29 hektarów. Użytki ustanowiono w celu ochrony wybitnych walorów przyrodniczych oraz chronionych i rzadkich gatunków roślin oraz zwierząt:

- Łąki w Nowej Wsi Królewskiej, które cechuje występowanie zbiorowisk szuwarowych, łąkowych, turzycowych i torfowiskowych;
- Grudzicki Grąd jako pozostałość ekosystemu grądu ze stanowiskami rzadkich i chronionych gatunków roślin;
- Kamionka Piast z zachowanymi kamieniołami skał węglanowych, będąca obszarem o wybitnych walorach widokowych, estetycznych i przyrodniczych.

Na terenie miasta zostało ustanowionych 30 pomników przyrody, większość stanowią platany klonolistne oraz dęby szypułkowe.

L.p.	Nazwa pomnika	lokalizacja	działka	obwód pnia [cm]
1.	Lipa drobnolistna	ul. Oświęcimska 136	264	697
2.	Dąb szypułkowy	Wyspa Bolko	10/5	451
3.	Klon polny	ul. Piastowska 14	11/14	283
4.	Buk pospolity	ul. Piastowska 20	69/4	342
5.	Miłorząb dwuklapowy	ul. Strzelców Bytomskich	50/1	281
6.	Dąb szypułkowy	ul. Strzelców Bytomskich 1	50/1	437

7.	Dąb szypułkowy	ul. N. Barlickiego, stawek	11/17	430
8.	Platan klonolistny	ul. Niedziałkowskiego 6	51	595
9.	Platan klonolistny	ul. Piastowska 17	33/2	463
10.	Platan klonolistny	Plac Wolności	112/8	758
11.	Platan klonolistny	Plac Wolności	112/8	440
12.	Wiąz szypułkowy	ul. W. A. Mozarta / Żwirki i Wigury	81	386
13.	Platan klonolistny	ul. N. Barlickiego 2	16/1	422
14.	Platan klonolistny	ul. N. Barlickiego 2	16/1	421
15.	Jesion wyniosły	ul. Piastowska 20	69/4	378
16.	Platan klonolistny	ul. W. Korfantego 1	3/1	494
17.	Platan klonolistny	ul. Wrocławska	35/7	394
18.	Platan klonolistny	ul. Wrocławska	35/7	394
19.	Platan klonolistny	ul. Wrocławska	35/7	430
20.	Platan klonolistny	ul. Odrowążów 2	22/2,	526
21.	Dąb szypułkowy	ul. Strzelców Bytomskich 18	20/13	416
22.	Wiąz szypułkowy	ul. Oleska 9	115/1	356
23.	Dąb szypułkowy	Park Pasieka	4	432
24.	Platan klonolistny	Park Pasieka	4	575
25.	Dąb szypułkowy	Park Pasieka	4	420
26.	Dąb szypułkowy odmiany stożkowatej	ul. Ozimska 48a	61/1	224
27.	Buk pospolity	ul. Powstańców Śląskich 22	46/4	314
28.	Dąb szypułkowy	Park Pasieka	4	438
29.	Dąb szypułkowy	ul. Wrocławska - za cmentarzem	2/2	404
30.	Buk pospolity	ul. Rejtana	13/44	324

Tabela 1: Wykaz pomników przyrody z terenu miasta, na podstawie danych Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa UM Opole

- **Mogiły, cmentarze**

Pierwsze cmentarze w Opolu znajdowały się – podobnie zresztą jak w innych średniowiecznych miastach – w obrębie murów miejskich, przy kościołach. Wiemy na pewno, że cmentarze istniały przy wszystkich trzech kościołach wewnątrz murów – kolegiacie św. Krzyża, kościele dominikanów na Górce i kościele franciszkanów. Cmentarze istniały też przy kościołach usytuowanych poza murami – kościele św. Krzyża na Przedmieściu Odrzańskim i kościele św. Barbary na terenie obecnego placu Wolności. W Opolu proces likwidacji cmentarzy miejskich rozpoczął się na początku XIX wieku. Wszystkie wymienione wyżej nekropolie przykościelne zostały zamknięte. Na nowe miejsce wiecznego spoczynku opolan wyznaczono położony wówczas dość daleko za miastem, plac na Przedmieściu Odrzańskim przy drodze na Wrocław.

W 1813 roku otwarto nowy komunalny cmentarz dla obu wyznań chrześcijańskich – ewangelików i katolików. Opolscy Żydzi chowali swych zmarłych na założonym w 1821 roku cmentarzu położonym na terenie pobliskiej Nowej Wsi Królewskiej. W 1831 roku niedaleko tej nekropolii, nieco bliżej miasta, otwarto pomocniczy cmentarz choleryczny. W związku z dalszym rozwojem terytorialnym Opola, w granice miasta włączane były kolejne podmiejskie wioski, a razem z nimi – niewielkie wiejskie cmentarze.

W obrębie miasta istnieją obecnie dwadzieścia trzy nekropolie, w tym jedenaście czynnych. Administrowaniem większością opolskich cmentarzy zajmuje się miasto Opole.
Cmentarze czynne to:

- Cmentarz przy ulicy Jagiełły (d. Czarnowąsy), założony w XVI wieku jako cmentarz przykościelny (przy drewnianym kościele św. Anny, spalonym w 2005 r. i odbudowanym), poszerzony w wieku XIX, z tego okresu pochodzą najstarsze zachowane nagrobki. Centralny Opole-Półwieś przy ulicy Cmentarnej. Jest to główny cmentarz miejski, który już kilkakrotnie rozszerzano, jednak jego pierwotne założenie należy uznać za unikalne i cenne. Cmentarz powstał w 1928 roku na powierzchni około 20 hektarów. Założenie zaprojektował Gustaw Allinger w formie wydłużonej, geometrycznej kompozycji, opartej o linie proste i współśrodkowe łuki, dobrze wpisanej w konfigurację terenu. W założeniu wyróżnia się główna oś kompozycyjna, z pasem zieleni niskiej i dwiema alejami, podkreślonymi szpalerami drzew. Oś zamykają place, większy z zespołem kaplicy cmentarnej oraz mniejszy, okrągły z dominantą o funkcji kaplicy lub dzwonnicy. Na obszarze cmentarza są objęte ścisłą ochroną konserwatorską: aleja zasłużonych, mogiła zbiorowa 242 ofiar terroru hitlerowskiego w alei zasłużonych, mogiła zbiorowa 3 ofiar terroru hitlerowskiego w alei zasłużonych oraz kwatera składająca się z 12 mogił żołnierzy WP (decyzje OWKZ o wpisie do rejestru 153/89, 154/89, 157/89, 158/89). Ze względu na wysokie walory krajobrazu kulturowego warto rozważyć wpisanie cmentarza w części pierwotnego założenia kompozycyjnego do rejestru zabytków.
- Cmentarz przy ulicy Zielonej to dawny cmentarz wiejski w Nowej Wsi Królewskiej, założony w latach 1901-1902 na planie trapezu. Główną oś wyznacza aleja prowadząca od wejścia do kaplicy, po bokach dwie równoległe duże aleje. W pobliżu kaplicy urządzono małe lapidarium z zachowanymi starymi nagrobkami. Najstarszy pochodzi z roku powstania cmentarza – 1901 roku. Cmentarz wraz z kaplicą wpisany do rejestru pod nr 218/89.
- Cmentarz przy ulicach Na Grobli i Oleskiej – dawny cmentarz wsi Gosławice. Usytuowany na wzniesieniu, zajmuje teren o nieregularnym wydłużonym kształcie, z kapliczką – dzwonnicą o barokowej formie, opatrzoną datą 1747, oraz skromnym starodrzewem. Na cmentarzu zachowało się zaledwie kilka starych pochówków, są to proste kamienne nagrobki z lat 20-tych i 30-tych XX wieku. Cmentarz wpisany do rejestru zabytków wraz z kaplicą pod nr 214/89.

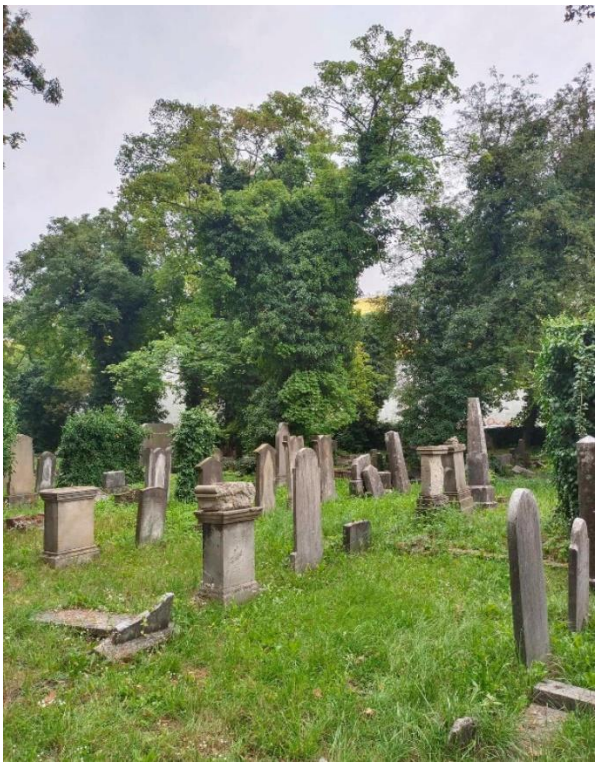
Oprócz wyżej wymienionych, czynne cmentarze znajdują się przy ulicach: Tysiąclecia, Wyszomirskiego, Krapkowickiej, a także Niemodlińskiej (Żerkowice), Ślicznej (Chmielowice), Opolskiej (Sławice) i Starej Drodze (Winów).

Pozostałe to cmentarze nieczynne:

- Cmentarz miejski przy ulicy Wrocławskiej – otworzono w 1813 na Przedmieściu Odrzańskim, był on kilkakrotnie powiększany, dzięki czemu służył lokalnej społeczności jako główna nekropolia ponad sto lat, był miejscem wiecznego spoczynku zarówno zwykłych obywateli miasta, jak i wybitnych mieszkańców, wyznania katolickiego i ewangelickiego. Ostatecznie założenie zajmowało niemalże 10 hektarów, jego główną oś wyznaczała aleja lipowa, usytuowana równolegle do drogi wrocławskiej, od której

na prawo i lewo wyznaczono kwatery grzebalne, rozdzielone dodatkowymi alejkami. Mimo częściowego zniszczenia (likwidacja najstarszej części, powodzie, dewastacja po zamknięciu cmentarza) na cmentarzu zachował się liczny zespół nagrobków o wysokich wartościach artystycznych. Cmentarz wielowyznaniowy przy ul. Wrocławskiej, decyzją nr 295/2020 z dnia 20.05.2020 r. wpisany został do rejestru zabytków województwa Opolskiego.

- Cmentarz przy ulicy Wrocławskiej – dawny cmentarz wiejski Bierkowic, założony w XVIII/XIX wieku, na polu w kształcie prostokąta z krzyżem pośrodku, groby usytuowane prostopadle do głównej osi wiodącej od strony wejścia do krzyża. Zachowanych około 30 nagrobków z końca XIX i 1 ćwierci XX w. Na terenie cmentarza znajduje się XVIII – wieczna kapliczka – dzwonnica podlegająca również ochronie konserwatorskiej (nr rejestru 215/89).
- Cmentarz wojenny przy ul. Katowickiej. Jest to założenie o prostym, regularnym układzie z główną aleją wiodącą do pomnika i nagrobkami rozmieszczonymi w rzędach. Miejsce pochówku żołnierzy Armii Czerwonej poległych w Opolu i okolicy w 1945 roku i w latach następnych (daty śmierci do 1947 roku). Wpisany do rejestru pod nr 143/86.
- Cmentarz żydowski przy ul. Granicznej założony został w 1822 roku. Czytelny jest podział cmentarza na trzy kwatery grzebalne w kształcie wydłużonych prostokątów. Cmentarz jest miejscem spoczynku wielu wybitnych Żydów opolskich. W sumie zachowało się około 700 nagrobków datowanych na wiek XIX i początek XX wieku.
- Cmentarz przy skrzyżowaniu ulic Harcerskiej i Budowlanych należał dawnej do wsi Zakrzów, założony w 2 poł. XIX wieku, powiększany z zachowanym do dziś prostym układem cmentarza z główną aleją, wysadzaną drzewami, prostopadłą do dzisiejszej ul. Budowlanych, w przebiegu której w 1907 roku ustawiono betonowy krzyż, stanowiący dominantę cmentarza. W obrębie muru cmentarnego, w narożniku ulic Budowlanych i Harcerskiej znajduje się murowana kapliczka, na planie kwadratu o barokowych formach wzniesiona w XVIII wieku.
- oraz cmentarze przy ulicach: Hubala/Brzozowa, Św. Jacka (choleryczny), Niemodlińskiej, Północnej, Partyzanckiej, Alei Przyjaźni, Elektryków (Brzezie).




14. Cmentarz żydowski przy ul. Granicznej, fot. I Solisz; 15. Most Groszowy nad Młynówką, fot. I Solisz;

- **Zabytki techniki**

Zasób zabytków techniki i architektury przemysłowej na terenie gminy przedstawia się stosunkowo skromnie. Z uwagi na znaczne gabaryty jak i zużycie techniczne, zmiany technologiczne, a także m.in. normy ekologiczne, obiekty techniczne często popadają w ruinę i bywają trudne do adaptacji i przekształceń. Wśród szczególnie wartościowych w Opolu można wyróżnić:

- obiekty kolejowe, w tym szczególnie dworzec kolejowy wybudowany w 1870 roku w zespole stacji kolejowej, całość powstawała etapami, w 1925 r. zbudowano oddalony o ok. 40 m budynek holu wejściowego, łączący się tunelem pod torami z budynkiem głównym. Szczególną cechą zespołu dworca jest osiowy układ budynków i biegnący po łuku układ peronów z zadaszeniami wspieranymi przez żeliwne kolumny w stylu korynckim, oprócz dworca wpisane do rejestru zabytków są także Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego – założone w 1909 roku, jest to kompleks budynków z potężnymi halami remontowymi o efektownych ceglanych elewacjach;
- obiekty przemysłowe – Fabryka Maszyn OFAMA przy ul. Niemodlińskiej, której tradycje sięgają IV ćwierci XIX wieku, zaś istniejący zakład został wybudowany w 1927. Zwraca uwagę nie tylko architektura i nieużytkowane maszyny zachowane na placu przed zakładem, ale także sgraffita z epoki socrealizmu (w bardzo złym stanie technicznym);
- przemysł cementowy, z dawnych dziewięciu opolskich zakładów zachowały się relikty zabudowań cementowni Bolko, Silesia (dawny Zakrzów) oraz Frauendorf (na terenie Wróblina), jedyną działającą cementownią jest cementownia Odra;

- zespół wodociągów miejskich w Opolu, powstał w latach 1892-1896, wśród budynków wyróżnia się cylindryczna wieża ciśnień o wysokości ok. 50 m; do rejestru wpisane są w zespole również budynek pompowni, komin, zbiornik wody czystej nr 1, filtry powolne i obudowa studni;
- budynek pierwszej elektrowni miejskiej przy ul. Konopnickiej;
- zespoły hydrotechniczne: jaz i śluza komorowa na Młynówce, śluza z ok. 1886 r., z ręcznym mechanizmem zamykania wrót. XIX-wieczny ruchomy jaz iglicowy, zastąpiony w 1911 r. obecnym jazem stałym, drugi zespół to jaz i śluza na Odrze przy wyspie Bolko, składa się z dużej śluzy pociągowej (1911r.), małej śluzy komorowej (1892 r.) oraz jazu;
- Most Groszowy to most dla pieszych łączący miasto z Wyspą Pasieką, zbudowany na początku XX w. w konstrukcji stalowej wisząco-kratownicowej o licznych elementach dekoracyjnych, utrzymanych w stylu secesyjnym,
- a także pozostałe mosty na Młynówce: Most Zamkowy, którego lokalizacja należy do najstarszych przepraw mostowych Opola (historycznie łączył Ostrówek na Wyspie Pasiece z miastem prowadząc do Bramy Zamkowej, obecny most powstał w 1864 roku jako dwuprzęsłowy o konstrukcji stalowej); oraz most drogowy trójprzęsłowy, dwufilarowy w ciągu ulicy Katedralnej, z końca XIX wieku (przebudowany w 1964 r.).

Obiekty zaliczane do zabytków techniki są w większości ujęte w gminnej ewidencji zabytków, niektóre z nich zostały wpisane do rejestru zabytków.

- **Kapliczki i figury przydrożne**

Kapliczki, figury, a także krzyże przydrożne są jednym z charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego Śląska Opolskiego, są też zwykle kojarzone z obszarami wiejskimi. W Opolu, którego rozwój przestrzenny związany był z przyłączaniem na przestrzeni ostatniego stulecia podopolskich wsi, będących dzisiaj dzielnicami miasta, zachowało się sporo tego typu zabytków. W przypadku kapliczek przeważają obiekty wolnostojące, murowane, ceglane jak i otynkowane. Niektóre z nich pełniły funkcje dzwonnic. Krzyże drewniane i kamienne stawiane były przy drogach prowadzących na pola, z posągów świętych najpopularniejsze były przedstawienia św. Jana Nepomucena.

5.2.4. Zabytki ruchome

Większość zabytków ruchomych w Opolu, to zabytki sztuki i rzemiosła artystycznego składające się na wyposażenie świątyń. We wnętrzach sakralnych znajdują się między innymi cenne przykłady sztuki gotyckiej, między innymi najstarsze znane na Śląsku Opolskim malowidło ścienne pochodzące z I ćwierci XIV wieku – scena Ukrzyżowania w podziemiach kościoła franciszkanów, w kościele tym w kaplicy św. Anny znajdują się rzeźbione w kamieniu, pełnoplastyczne nagrobki Bolka I, Bolka II, Bolka III oraz księżnej Anny Oświęcimskiej wykonane w latach 1378-1382, przez warsztat z kręgu Piotra Parlera. W katedrze Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu najcenniejszym zabytkiem gotyckim jest obraz ołtarzowy Matki Boskiej Opolskiej[5] pochodzący z XV wieku, znajduje się tu również gotycka chrzcielnica z najstarszym zachowanym wizerunkiem herbu Opola, a także piastowskiego orła.

[5] Oryginał obrazu Matki Boskiej Piekarskiej, przywieziony do Opola przez jezuitów, z obawy przed zniszczeniem wojennym w 1702 r.

Obecnie w katedrze znajduje się także gotycki tryptyk, pochodzący z Kostowa, nieco późniejszym, unikalnym zabytkiem sztuki renesansowej jest marmurowa tablica epitafijna księcia Jana Dobrego. W sumie w katedrze wpisanych jest do rejestru kilkadziesiąt zabytków, do wyjątkowych należy zaliczyć zespół płyt nagrobnych i epitafiów, szczególnie żeliwnych wmurowanych w ściany zewnętrzne świątyni.

Z zabytków ruchomych pozostających w przestrzeni miejskiej do najcenniejszych należy secesyjna fontanna Ceres wykonana w 1907 roku, przez rzeźbiarza Edmunda Gomansky'ego. Na szczycie fontanny stoi bogini urodzaju Ceres. U jej stóp postacie symbolizujące opolski przemysł cementowy (mężczyzna z kilofem), rybołówstwo (mężczyźni z sieciami) i rolnictwo (dwie kobiety ze snopami i owocami).





16. Fontanna Ceres na placu Daszyńskiego, w tle budynek dawnej powszechnej szkoły ewangelickiej (obecnie sąd);
17. Św. Jan Nepomucen w Opolu – Czarnowąsach, fot. I. Solisz

Cenny zespół rzeźb i kapliczek znajduje się na terenie Wzgórza Uniwersyteckiego, są to obiekty przeniesione z różnych miejsc Województwa Opolskiego zagrożone zniszczeniem bądź kradzieżą, m.in. rzeźby Cztery Pory Roku z Biestrzykowic czy Św. Krzysztof z Kopic.

Ciekawostką są kamienne rzeźby dzieci, autorstwa Thomasa Myrtka, znajdujące się obecnie w sąsiedztwie Grabówki. Licznie na terenie miasta występują figury Św. Jana Nepomucena, m.in. usytuowane przy kościołach: katedralnym i oo. Franciszkanów.

Zabytki ruchome również dzielimy na zabytki wpisane do rejestru zabytków oraz ewidencyjne. Dokładną ewidencję zabytków ruchomych prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu.

5.2.5. Zabytki archeologiczne.

Na terenie gminy Opole zlokalizowane są 24 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków archeologicznych. Pozostałe stanowiska w ilości 305 znajdują się w ewidencji i są chronione planem miejscowym, są to strefy „W" ochrony archeologicznej.

Do szczególnie cennych stanowisk należy zaliczyć nawarstwienia kulturowe opolskiego Ostrówka – miasta/grodu, funkcjonującego w X – XII wieku. W grodzie przebywał

przedstawiciel księcia oraz stacjonowała drużyna składająca się z kilkudziesięciu wojów, z czasem gród zaczął pełnić rolę administracyjno – polityczną. Prowadzone od lat 30-tych XX wieku badania, kontynuowane w II połowie XX wieku potwierdziły, iż od początku gród miał wytyczony plan zabudowy, otoczony był konstrukcjami obronnymi. Najgęstsza zabudowa przypadała na okres od połowy XII do początków XIII wieku. Realizowane badania dostarczyły wszechstronnej wiedzy o zabudowie i architekturze grodu, życiu jej mieszkańców i nadal są uznawane za istotne źródło wiedzy o kulturze wczesnopolskiej. Wyniki badań i pozyskane zabytki prezentowane są w Muzeum Śląska Opolskiego oraz w licznych publikacjach. Drugim obszarowym stanowiskiem archeologicznym jest stanowisko nr 3, obejmujące osadę przedlokacyjną (X – XIII w.) i miasto lokacyjne z XIII wieku – w granicach historycznego układu urbanistycznego, obejmującego miedzy innymi relikty miejskiego systemu obronnego.

W sumie początki osadnictwa wczesnośredniowiecznego w Opolu sięgają od VII do X wieku, część śladów tego osadnictwa uległa zniszczeniu lub jest trudna do rozpoznania ze względu na istniejące miejskie nawarstwienia kulturowe. Pozostałe ślady wczesnego osadnictwa znane są z obrzeży miasta, są to osady w Opolu – Gosławicach, Opolu – Groszowicach i Opolu – Półwsi. Takie relikty odkryto szczątkowo także na Ostrówku.

5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych

W mieście znajduje się kilka muzeów oraz instytucji zajmujących się pozyskiwaniem, konserwacją oraz ekspozycją zabytków ruchomych. Obiekty gromadzone w placówkach muzealnych stanowią istotną część zasobów zabytkowych.

Wśród muzeów możemy wyróżnić trzy muzea rejestrowe, dla których organizatorem jest Samorząd Województwa Opolskiego (w przypadku CMJW współorganizatorem jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego), są to:

- **Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach - Opolu** należy do muzeów martyrologicznych, powstałych po II wojnie światowej w celu dokumentowania nazistowskich zbrodni wojennych i pielęgnowania pamięci o ich ofiarach. Muzeum posiada dwie siedziby: w Łambinowicach i Opolu. W Opolu mieści się dyrekcja muzeum oraz część działów, jest tu prezentowana jedna wystawa stała: „Miejsce Pamięci Narodowej w Łambinowicach - dziedzictwo regionalne, narodowe, europejskie”. Zbiory Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych tworzą obiekty związane z jenieckimi losami żołnierzy koalicji antyhitlerowskiej i miejscami, w których byli oni przetrzymywani podczas II wojny światowej. Istotną częścią działalności muzeum jest także edukacja realizowana w ramach programu edukacyjnego „Pedagogika pamięci”. Muzeum popularyzuje także wiedzę o Opolu, cenione przez mieszkańców są cykliczne spotkania „Twarze Opola” podczas których prezentowane są sylwetki opolskich naukowców, literatów, artystów, działaczy i pasjonatów.
- **Muzeum Wsi Opolskiej** mieści się na terenie Parku Etnograficznego w Opolu-Bierkowicach, jest to jedyne muzeum na wolnym powietrzu w województwie opolskim. W ciągu niemalże 60 lat działalności Muzeum stworzona została bogata plenerowa ekspozycja zabytków drewnianej architektury wiejskiej Śląska Opolskiego, prezentująca

całość regionu opolskiego, z uwzględnieniem okresów historycznych i statusu społeczno-ekonomicznego. Oprócz budynków mieszkalnych, mieszkalno-gospodarczych zobaczyć można także obiekty użyteczności publicznej jak np. drewniany kościół, szkołę, karczmę i sklepik wiejski czy budowle związane z rzemiosłem i przemysłem wiejskim (kuźnia, młyn). Połączenie zasobów architektonicznych z szeroką ofertą muzealną, taką jak imprezy plenerowe, wystawy, konkursy i pokazy – stanowi niezwykłą atrakcję regionu.

- **Muzeum Śląska Opolskiego** posiada zbiory z zakresu archeologii, etnografii, historii sztuki i przyrody. W budynku mieszczą się wystawy: „Opole. Gród, miasto, stolica regionu", „W kręgu farmacji", „Porcelana tułowicka – dar Antoniego Bilońskiego", „Etnografia Opolszczyzny – tradycja i zmiana", w zbudowanym obok w latach 2005-2008 nowym pawilonie wystawowym „Galeria malarstwa polskiego XIX i XX w.", „Pradzieje i wczesne średniowiecze Opolszczyzny". W odrębnym budynku mieści się wystawa „Kamienica czynszowa przy ul. św. Wojciecha 9", w ostatnich latach oferta Muzeum została poszerzona o wystawę „Tajemnica kamienicy przy ulicy Krawieckiej 13 w Opolu". Natomiast przy ul. Ozimskiej 10 Muzeum posiada swoją galerię ze zbiorami artysty malarza Jana Cybisa.
- **Muzeum Diecezjalne** powstało w 1987 roku z inicjatywy ks. biskupa ordynariusza Alfonsa Nossola i było pierwszym wybudowanym od podstaw muzeum w Polsce po zakończeniu II Wojny Światowej. Gromadzi zbiory sztuki sakralnej z terenu Śląska Opolskiego. Do najcenniejszych zabytków należą gotyckie figury: "Madonna z Dzieciątkiem", z praskiej szkoły Parlerów, "Krucyfiks" z kręgu Tilmana Riemeschneidera oraz "Pieta" z warsztatu mistrza Wita Stwosza, florencki renesansowy obraz w tondzie "Madonna z Dzieciątkiem i Św. Janem Chrzcicielem" oraz "Adoracja Dzieciątka" ze szkoły Fra Angelico. Eksponowane naczynia liturgiczne wykonane zostały w śląskich warsztatach złotniczych. W salach muzeum odbywają się koncerty, wieczory poetyckie i przedstawienia teatralne. Jest to również miejsce prezentacji sztuki współczesnej.
- **Muzeum Polskiej Piosenki** powstało w 2016 roku jako samorządowa instytucja kultury, dla której organizatorem jest Miasto Opole. Działalność muzeum dotyczy historii polskiej piosenki od lat 20 XX wieku do czasów współczesnych. Wystawa wykorzystuje współczesne techniki multimedialne w celu prezentacji mi.in. teledysków, fragmentów koncertów, programów telewizyjnych, reportaży i wywiadów z artystami. Ważnym elementem ekspozycji jest historia opolskich festiwali piosenki. Całość uzupełniają zbiory rękopisów, instrumentów, płyt, plakatów czy folderów festiwalowych, a także kostiumów artystów występujących na opolskim festiwalu i największych festiwalach piosenki w kraju. Muzeum Polskiej Piosenki z nowoczesną, mulimedialną wystawą stałą, otrzymało certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej jako „Najlepszy Produkt Turystyczny Roku" roku 2017, a w 2018 roku nagrodzono je w kategorii „Obiekt użyteczności publicznej" na najlepszą przestrzeń publiczną Województwa Opolskiego (nagroda Marszałka Województwa). W muzeum działa Edukacyjne Studio Nagrań, w którym odbywają się liczne warsztaty i lekcje dla najmłodszych mieszkańców miasta dotyczące m.in. nagrania

słuchowiska, produkcji muzycznej wykorzystującej głos, nagrywania studyjnego i reżyserii dźwięku.

Pozostałe muzea zostały utworzone przez uczelnie oraz jednostki wojskowe i związane są z ich historią i działalnością:

- Muzeum Uniwersytetu Opolskiego (w ramach struktury biblioteki uniwersyteckiej),
- Muzeum Politechniki Opolskiej i lamp rentgenowskich,
- Muzeum Historii i Uzbrojenia w Opolu przy Stowarzyszeniu 10 Sudeckiej Dywizji Zmechanizowanej (w organizacji).

Opole posiada także miejsca prezentujące historię miasta i związane z nią zabytki w obiektach nie stanowiących jednostek muzealnych, ale będących ważnymi w panoramie miasta zabytkami, są to ekspozycje w Wieży Piastowskiej oraz w Wieży Zamku Górnego.

5.2.7. Dziedzictwo niematerialne

Niematerialne dziedzictwo kulturowe „oznacza praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności”[6]. Działania związane z ochroną dziedzictwa niematerialnego realizowane są w związku z ratyfikacją w 2011 roku przez Polskę Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego z 2003 r. Konwencja ta nakłada obowiązek inwentaryzacji przejawów tego dziedzictwa znajdujących się na ich terytoriach zgodnie z zaleceniami i standardami Konwencji. Działania w tym obszarze monitoruje Narodowy Instytut Dziedzictwa, który prowadzi portal „Niematerialne”, a jego istotnym elementem jest Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Na liście tej znajdują się zwyczaje kultywowane na Opolszczyźnie i w Opolu:

Wodzenie niedźwiedzia jest starym słowiańskim zwyczajem, pierwotnie o znaczeniu magicznym, mającym zapewnić urodzaj w nowym roku, obecnie to zabawa i widowisko podkreślające tożsamość lokalną kultywowane podczas karnawału. W zwyczaju istotny element stanowi udział maszkary wyobrażającej niedźwiedzia oraz korowodu innych postaci – żandarma, śmierci, leśniczego, diabła, kominiarza, baby, panny młodej, kominiarz, księdza, lekarza czy rzeźnika. W każdej miejscowości wodzenie przebiega nieco inaczej, jednak do stałych elementów należy odwiedzanie przez korowód wszystkich domów, a na koniec wspólna zabawa połączona z symbolicznym zabiciem niedźwiedzia. Zwyczaj ten został w 2019 r. został wpisany na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego. (Z wnioskiem o wpisanie tego zwyczaju na listę krajową zgłosiło się 17 grup depozytariuszy,

[6] Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego, http://niematerialne.nid.pl

z czego aż 6 to ówczesne dzielnice Opola – Chmielowice, Grudzice, Krzanowice, Sławice, Świerkle i Winów).

Kroszonkarstwo opolskie jest symbolem Opolszczyzny. Kroszonka to zabarwione jajo zdobione metodą rytowniczą (drapane), ozdabiane tradycyjnymi ornamentami roślinnymi: palmy, kwiaty, liście etc. , których wzory są często spotykane także w haftowanych obrusach, zasłonach, dekoracyjnej pościeli (kapach), strojach i malarstwie ludowym. Różnorodność wzorów zależy od inwencji artystycznej samego twórcy. Początkowo kroszonki wykonywane były tylko w okresie Świąt Wielkanocnych, obecnie dzięki formule konkursu stały się powszechną częścią elementów zdobniczych w województwie opolskim. Kroszonkarstwo opolskie również zostało wpisane w 2019 r. na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Umiejętność ręcznego malowania wzoru opolskiego (wpisana na Krajową listę dziedzictwa niematerialnego w 2019 r.). Wzór opolski pochodzi z tradycyjnych kroszonek, jaj zdobionych na Wielkanoc techniką rytowniczą. W 1957 roku aby podtrzymać tradycję ich wykonywania zorganizowano pierwszy konkurs kroszonkarski. W 1963 roku podczas obrad jury zrodził się pomysł, aby wzornictwo z kroszonek przenieść na bardziej trwały materiał i rozpropagować go wśród szerszego grona odbiorców. Materiał, który zastosowano to porcelit pozyskany z zakładu w Tułowicach. Pieczę nad całością objęła Cepelia. Pod koniec l.60 XX w. zaczęto to tego celu wykorzystywać porcelanę. Początkowo wytwarzano wyłącznie naczynia dwubarwne, udekorowane prostymi motywami zaczerpniętymi z kroszonek, ówczesne wzory charakteryzowała prostota formy i archaizm. Dominowały i do dziś dominują motywy roślinne[7].

Lista zwyczajów kultywowanych w Opolu jest dłuższa i obejmuje m.in. również inne także wpisane na Krajową listę dziedzictwa niematerialnego, tj. Babski comber czy **plecionkarstwo** na Śląsku Opolskim. Obecnie Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego złożył wniosek dotyczący wpisania tradycji plecionkarskich w Polsce na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO. Opole ma w tym swój udział, bowiem prezydent Opola, obok wójtów z Dobrzenia Wielkiego i Ciska, udzielił pisemnego poparcia tej inicjatywnie. Wniosek powinien zostać rozpatrzony w terminie około dwóch lat.

Działania związane z promowaniem dziedzictwa niematerialnego realizuje Muzeum Wsi Opolskiej, odbywają się tu warsztaty i lekcje muzealne, głównie związane z garncarstwem, kowalstwem czy malowaniem na szkle. Warsztaty malowania wzoru opolskiego realizują także poszczególni twórcy oraz dynamicznie działająca w tym obszarze firma skupiająca opolskie twórczynie ludowe „Opolskie Dziouchy", a od lipca 2019 roku także Fundacja „Opolskie Dziouchy", która promuje artystów i twórców ludowych związanych z Opolem, a inspiracją do tworzenia współczesnych produktów codziennego użytku jest wzór opolski i lokalny folklor.

Ochrona dziedzictwa niematerialnego może służyć wzmacnianiu poczucia tożsamości mieszkańców Opola. Istotne są w tym kontekście wszystkie przejawy miejskiego dziedzictwa niematerialnego, związanego z kultem religijnym i tradycjami - święta doroczne (w tym i odpusty), rodzinne (np. śluby, wesela, zwyczaje pierwszokomunijne itp.); religijne,

[7] http://niematerialne.nid.pl

patriotyczne i związane z nimi działania, a także widowiska w przestrzeni miasta: np. pochody, procesje, manifestacje patriotyczne, artystyczne, związane ze świętami religijnymi (np. na Boże Ciało), miejskimi, narodowymi (np. 3 Maja) oraz z upamiętnianiem zdarzeń i postaci ważnych dla mieszkańców.

Wciąż aktualna w Opolu pozostaje problematyka braku danych na temat tradycyjnego rzemiosła: umiejętności wyrobu przedmiotów i przekaz tych umiejętności następnym pokoleniom; wiedzy o tradycyjnych rzemiosłach i rzemieślnikach jako elementu tożsamości miasta i ich roli kulturowej. Działania w tym obszarze powinny dotyczyć nie tylko zachowania pamięci o nich, ale także dbałości o obecność w przestrzeni miasta i świadomości mieszkańców. Ważne jest również dbanie o firmy rodzinne zakorzenione w tradycji (np. cukiernicze, piekarnicze, fotograficzne, szewskie, zegarmistrzowskie itp.).

Działania dotyczące dziedzictwa niematerialnego mogą być realizowane w następujący sposób:

1) rozpoznanie, z jakimi zjawiskami tego dziedzictwa identyfikują się mieszkańcy, jak waloryzują dany element tożsamości kulturowej, społecznej, religijnej, historycznej itd.;
2) wzmacnianie związku mieszkańców z niematerialnym wymiarem dziedzictwa miasta poprzez działania dokumentacyjne, edukacyjne i promocyjne.
3) utworzenie funduszu dedykowanego ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego, przeznaczonego na edukację, identyfikację, promocję dziedzictwa niematerialnego i jego ochrony w myśl Konwencji UNECSO z 2003 roku.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Prawna ochrona zabytków wynika z form ochrony, które wskazuje Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, są one określone w sposób następujący:

1. wpis do rejestru zabytków – podstawowa forma polegająca na objęciu ochroną prawną zabytku, poprzez wydanie przez wojewódzkiego konserwatora zabytków decyzji administracyjnej;

1a. wpis na listę Skarbów Dziedzictwa;

2. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (…) – szczególną ochroną muszą być objęte zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków oraz ich otoczenia, inne zabytki nieruchome znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków;
3. utworzenie parku kulturowego;
4. uznanie za pomnik historii dotyczy zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury.

W zasadzie podstawowym instrumentem ochronnym jest wpis do rejestru zabytków – pozostałe formy ochrony konserwatorskiej są w niewielkim stopniu wykorzystywane. Wpis do rejestru jest jedyną pozostającą w dyspozycji wojewódzkiego konserwatora zabytków formą ochrony, uchwalenie planu miejscowego oraz powołanie parku kulturowego pozostaje w kompetencjach gminy, zaś pomniki historii w drodze rozporządzenia ustanawia

Prezydent RP. Natomiast Lista Skarbów Dziedzictwa jest formą ochrony konserwatorskiej zarezerwowaną dla zabytków ruchomych, prowadzoną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Obecnie na terenie Opolszczyzny nie ma zabytków objętych taką formą ochrony.

5.3.1. Pomniki historii.

Pomniki historii to miejsca, które ze względu na szczególną wartość i znaczenie dla kultury narodowej, z uwagi na swoją historię, klasę architektury oraz piękno otaczającego je krajobrazu, zasługują na szczególną uwagę i ochronę. Lista Pomników Historii została zapoczątkowana w 1994 r. Obecnie liczy 126 zespołów i obiektów położonych na obszarze całego kraju. Na terenie województwa opolskiego obecnie jest sześć Pomników Historii.

5.3.2. Zabytki wpisane do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków (art. 8 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Rejestr ten prowadzi się w formie odrębnych ksiąg dla zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych. Wpisanie zabytku do rejestru zabytków nakłada na właściciela bądź posiadacza obowiązki wynikające m.in. z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (wskazane szczegółowo w punkcie 5.5.1. *Programu opieki*).

W aneksach, będących załącznikiem do *Programu opieki* przedstawiono wykazy zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków województwa opolskiego, położonych w granicach administracyjnych gminy Opole, uszeregowany według ksiąg rejestrowych.

- **Zabytki nieruchome.**

Wpis do rejestru zabytku nieruchomego może nastąpić z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy (art. 9 ust. 1). Przedmiotowego wpisu dokonuje wojewódzki konserwator zabytków wydając decyzję administracyjną. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art. 9 ust. 2), albo obszar lub zespół zabudowy. W przypadku wpisów obszarowych w Opolu do rejestru wpisane jest historyczne stare miasto oraz zespół zabudowy przyrynkowej, parki i cmentarze.

Wpis układu urbanistycznego lub ruralistycznego niesie ze sobą konsekwencje odmienne od wpisu indywidualnego zabytku. Ochronie podlega historyczne rozplanowanie układu ulic i poszczególnych działek, pierzei, a także historyczne nawierzchnie i nawarstwienia kulturowe. Pozwolenia konserwatorskiego wymagają między innymi prace przy elewacjach budynków czy budowa nowych obiektów kubaturowych jak również ustawienie małej architektury i innych urządzeń w przestrzeni miejskiej starego miasta.

Po nowelizacji ustawy o ochronie zabytków w 2017 roku, informację o wszczęciu postępowania w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru oraz o ostatecznym zakończeniu tego postępowania wojewódzki konserwator zabytków przekazuje niezwłocznie właściwemu staroście. Jednocześnie informację o wszczęciu postępowania w sprawie

wpisania zabytku nieruchomego do rejestru do czasu ostatecznego zakończenia tego postępowania podaje się do publicznej wiadomości na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej starostwa powiatowego, na obszarze którego znajduje się zabytek, a ponadto w siedzibie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków lub w sposób zwyczajowo przyjęty w miejscowości, w której znajduje się zabytek. Wynika to z faktu, iż od momentu rozpoczęcia procedury wpisu do rejestru zabytek podlega ochronie prawnej (art. 9 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

W Opolu obecnie wpisanych jest do rejestru zabytków ponad 200 obiektów i obszarów, w ramach 180 decyzji wydanych przez konserwatora wojewódzkiego, które zgodnie z obowiązującą ustawą o ochronie i opiece nad zabytkami podlegają ścisłej ochronie prawnej. Różnica pomiędzy ilością decyzji i ilością zabytków wynika z faktu, że niektóre decyzje obejmują kilka obiektów np. decyzja dotycząca zespołu architektonicznego Rynku obejmuje kilkanaście kamienic. Liczba zabytków wpisanych do rejestru nie jest stała z uwagi, iż wpisywane są kolejne obiekty z gminnej ewidencji zabytków.

Wpisu do rejestru zabytków wojewódzki konserwator zabytków dokonuje najczęściej na wniosek właściciela, w efekcie z uwagi na małe zainteresowanie właścicieli ścisłą ochroną konserwatorską jaką jest rejestr zabytków, wiele cennych obiektów nadal znajduje się poza nim. W ostatnim okresie w Opolu wojewódzki konserwator zabytków wpisał do rejestru cmentarz wielowyznaniowy przy ulicy Wrocławskiej (nr rejestru 295/2020 z 20 maja 2020 r.). Obecnie trwa również procedura wpisania do rejestru zabytków województwa opolskiego budynków cementowni Silesia, zlokalizowanych przy ul. Kępskiej 8 w Opolu, w granicach dz. ewid. Nr 351/2 obręb Zakrzów oraz budynków i budowli cementowni Odra zlokalizowanych przy ul. Budowlanych 9 i 9a w Opolu, w granicach dz. ewid. Nr 1 k.m. 22, 3/136 k.m. 22, 3/139 k.m. 22, 12/12 k.m. 23, 12/5 k.m. 23.

Wykaz zabytków nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków znajduje się w załączniku nr 1, dane te są również dostępne na stronie internetowej wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- **Zabytki ruchome:**

Zgodnie z art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub

wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Wojewódzki konserwator w ramach 112 decyzji wpisał do rejestru zabytki sztuki i rzemiosła artystycznego, w większości będące zabytkami sakralnymi, są to wyposażenia świątyń (ołtarze, chrzcielnice, rzeźby, polichromie, obrazy, prospekty organowe i organy, epitafia, kute kraty i in.), figury Św. Jana Nepomucena i Matki Boskiej, kapliczki, pomniki, rzeźby będące wystrojem elewacji np. kartusz herbowy na fasadzie Muzeum Śląska Opolskiego, fontanna miejska na placu Daszyńskiego, zespół nagrobków na cmentarzu przy ul. Wrocławskiej. Najwięcej zabytków ruchomych wchodzących w skład wyposażenia kościoła zostało wpisanych do rejestru w kościele katedralnym (28 decyzji), po 13 decyzji dotyczy wyposażenia kościołów pw. MB Bolesnej „Na Górce" i kościoła franciszkańskiego pw. Trójcy Św. wraz z klasztorem OO. Franciszkanów. Do zabytków ruchomych zalicza się również ruchome zabytki techniki. W Opolu wpisany do rejestru jest holownik parowy RADGOST tzw. Barka, a także lokomotywa (parowóz TKt48-127) ustawiona na placu dworcowym im. Olgi Sipowicz "Kory". Wykaz zabytków ruchomych, wpisanych do rejestru zabytków znajduje się w załączniku nr 2.

W przypadku zabytków ruchomych w przyszłości nie wyklucza się działań i inicjatyw mających na celu wpisanie do rejestru zabytków, cennych obiektów i detalu, powstałych już po II wojnie światowej.

- **Zabytki archeologiczne**

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wskazuje, iż zabytki archeologiczne to zabytki nieruchome, będące powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytki ruchome, będące tym wytworem. Są to w szczególności: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany oraz relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Obecnie w rejestrze zabytków gminy Opole są 24 stanowiska archeologiczne. Najcenniejszym i najbardziej znanym stanowiskiem archeologicznym w Opolu jest Ostrówek – miasto/gród, związanym z pozostałościami osady wczesnośredniowiecznej z X – XII wieku, które jako pierwsze w województwie opolskim zostało wpisane do rejestru (A-1/64). Większość stanowisk wpisanych do rejestru stanowią dawne osady zaliczane do kultury łużyckiej, przeworskiej oraz średniowiecznej; w tym zbiorze są tylko dwa cmentarzyska (w dzielnicach Groszowice i Wróblin).

Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru i ujęte w ewidencji w Opolu z podziałem na dzielnice i dawne jednostki osadnicze			
Dzielnica	**Dawne jednostki osadnicze**	**Stanowiska w rejestrze zabytków**	**Stanowiska w ewidencji**
I	Borki		3

	Brzezie		2
	Czarnowąsy	7	56
	Świerkle	-	-
II	Krzanowice		28
	Wróblin	6	19
	Zakrzów	1	10
III	Chabry	-	-
IV	Armii Krajowej	-	-
V	Gosławice		17
	Malinka	-	-
VI	Kolonia Gosławicka		1
	Grudzice		12
	Malina		7
VII	Groszowice	3	29
	Grotowice		10
	Nowa Wieś Królewska		14
VIII	Śródmieście		12*
IX	Stare Miasto (Ostrówek)	1	9
X	Nadodrze	-	-
XI	Zaodrze	-	-
XII	Bierkowice	2	17
	Półwieś		13
	Sławice		9
	Wrzoski	1	14
XIII	Chmielowice		2
	Szczepanowice Wójtowa Wieś	1	5
	Winów	1	6
	Żerkowice		
	Dobrzeń Mały	1	10
	SUMA	**24**	**305**

Tabela 2 Stanowiska archeologiczne w Opolu z podziałem na dzielnice i dawne jednostki osadnicze – wpisane do rejestru i ujęte w ewidencji, opracowanie I. Solisz na podstawie na podstawie danych WUOZ w Opolu

*W ewidencji stanowisk archeologicznych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu znajdują się stanowiska przypisane do tzw. Centrum, dla których nie jest znana lokalizacja, karty AZP zostały opracowane na podstawie danych archiwalnych, w powyższym zestawieniu stanowiska te zostały przypisane do Śródmieścia.

Wszystkie roboty ziemne (takie jak budowy, roboty instalacyjne, gazociągi, wodociągi, kanalizacje, kable energetyczne i telefoniczne, rowy melioracyjne) w obrębie stanowisk archeologicznych i ich sąsiedztwie, muszą być uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i prowadzone (wraz z ich dokumentacją) na koszt inwestora, pod nadzorem specjalisty – archeologa. Naruszenie stanowiska archeologicznego jest możliwe tylko po wcześniejszym przebadaniu danego miejsca. O każdorazowym znalezisku archeologicznym należy informować OWKZ, a jeśli nie jest to możliwe prezydenta miasta Opole (art. 32 i 33 ustawy o ochronie zabytków).

Zestawienie stanowisk archeologicznych w Opolu zawarte jest w Załącznikach Nr 3 i 4. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków znajduje się również na stronie internetowej wojewódzkiego konserwatora zabytków.

5.3.3. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego są formą ochrony zabytków realizowaną przez samorząd gminny.

Ustawa o ochronie zabytków w art. 18 określa niezbędne elementy przy sporządzaniu i aktualizacji planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów odbudowy albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej (także strategii oraz innych analiz i studiów), są to:

1) Zapisy krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
2) Rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
3) Ustalenia dotyczące przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Jednocześnie w dokumentach takich jak plan ogólny gminy, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowy plan odbudowy, uwzględnia się w szczególności ochronę zabytków nieruchomych:

1) Objętych formami ochrony, o których mowa w art. 7[8] ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wraz z ich otoczeniem;
2) Ujętych w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków.

Natomiast w przypadku decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

1) Zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
2) Innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

W przypadku planu ogólnego gminy, miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowego planu odbudowy uwzględnia się także zapisy gminnego programu opieki nad zabytkami oraz ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

[8] Art. 7. Formami ochrony zabytków są: 1) wpis do rejestru zabytków; 1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa; 2) uznanie za pomnik historii; 3) utworzenie parku kulturowego; 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

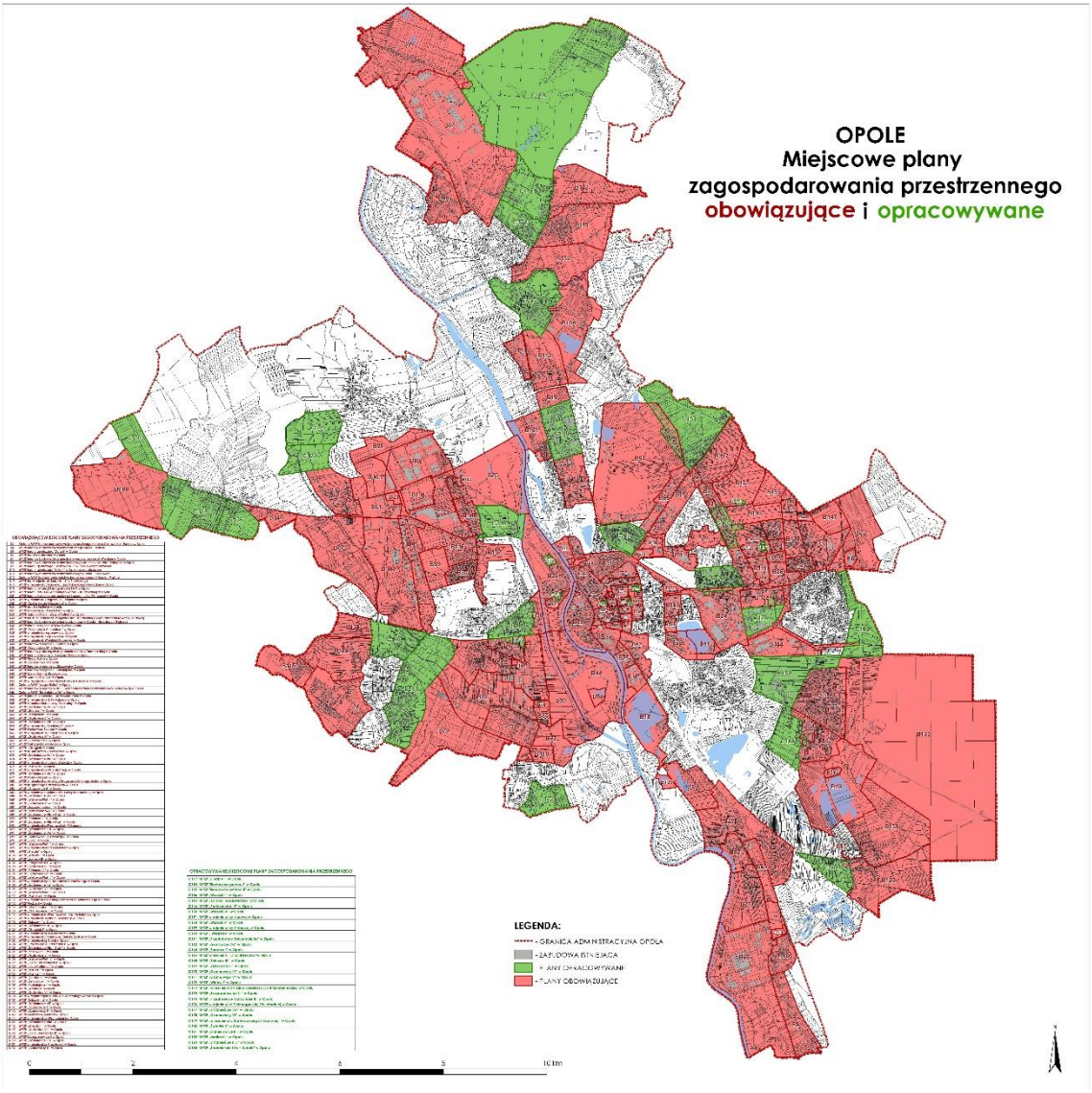
Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wiąże się z dopełnieniem określonej przepisami procedury. Tok postępowania jest szczegółowo opisany przez Miejskie Biuro Urbanistyczne i dostępny na stronie urzędu[9]. W ramach podejmowanych czynności niezbędna jest między innymi współpraca z wojewódzkim konserwatorem zabytków w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych. Konserwator po otrzymaniu zawiadomienia o podjęciu odpowiedniej uchwały przez Radę Miasta składa wnioski konserwatorskie, następnie wyraża opinie i udostępnia niezbędne informacje. Na koniec uzgadnia w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu projekt i zmiany planu zagospodarowania.

Warto zauważyć, że nowelizacja w 2023 roku przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wprowadziła nowy akt planowania przestrzennego – plan ogólny gminy. Jest to akt prawa miejscowego na podstawie którego sporządzane będą miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz który będzie podstawą wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Plan będzie zawierał obowiązkowo strefy planistyczne oraz gminne standardy urbanistyczne. Obowiązek opracowywania tego dokumentu przez gminy został określony na 1 stycznia 2026 r. Uchwałą nr LXXXIV/1435/24 Rady Miasta Opola z dnia 29 lutego 2024 r. przystąpiono do sporządzenia planu ogólnego Opola.[10]

W założeniach ustawodawcy miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego powinny odgrywać główną rolę w procesie kształtowania ładu przestrzennego i być efektywną formą ochrony zabytków. Utrudnieniem dla realizacji tego celu jest między innymi żmudny i czasochłonny proces powstawania i uzgadniania planu, szczególnie w skomplikowanym obszarze urbanistycznym o wielowiekowej historii, nawarstwieniach i licznych problemach, oraz sprzecznych potrzebach różnych grup interesariuszy.

Podsumowując, Opole systematycznie zwiększa udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem. Na 31 grudnia 2023 roku jest to 50,61%. powierzchni całkowitej Opola, w ramach 135 obowiązujących planów[11], podczas gdy w roku 2019 było to 35 % powierzchni całkowitej i 89 planów.

[9] https://www.bip.um.opole.pl/?id=37572
[10] https://bip.um.opole.pl/miasto-opole,42_4640
[11] dane: Biuro Urbanistyczne UM Opole



18. Obowiązujące i opracowywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w Opolu, opracowanie Biuro Urbanistyczne UM w Opolu, https://www.bip.um.opole.pl/

5.3.4. Parki kulturowe

Parki kulturowe są tworzone w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Zgodnie z art. 16 ust. 1 park tworzy rada gminy na podstawie uchwały po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia dotyczące:

1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej;
2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych;

3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1;
3a) zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury;
4) składowania lub magazynowania odpadów.

Tego typu forma ochrony jest szczególnie polecana dla form krajobrazowych i mogłaby być pomocna przy opracowaniu długofalowej strategii działania dla cennych obszarów kulturowych i kulturowo – przyrodniczych. Obecnie korzystają z niej ośrodki staromiejskie o szczególnych wartościach zabytkowych, takie jak Kraków czy Wrocław w celu efektywnych działań na rzecz estetycznego kształtowania przestrzeni i ochrony krajobrazu kulturowego.

5.4. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ).

Opole posiada Gminną Ewidencję Zabytków, jest ona podstawą do sporządzania programu opieki nad zabytkami przez gminę oraz do ustalania zapisów formy ochrony zabytków w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez prezydenta miasta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Obecnie w gminnej ewidencji zabytków jest ujętych 3154 obiektów[12], w wojewódzkiej ewidencji zabytków są natomiast 3171 zabytki. Od kilka lat trwają działania mające na celu weryfikację i dokładną inwentaryzację obiektów w gminnej ewidencji zabytków. W ramach weryfikacji terenowej wskazano nie tylko obiekty nieistniejące czy przebudowane do wyłączenia z ewidencji, ale także określono wartościowe obiekty, które są proponowane do włączenia do GEZ – po uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Wykaz zabytków wskazanych do włączenia do gminnej ewidencji zabytków zawierający obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków, ujęte w dawnych gminnych ewidencjach zabytków oraz posiadające wartości zabytkowe:

Lp.	Ulica	Obiekt
1.	Namysłowska 10	dom
2.	Ochronna 4	Św. Jan Nepomucen
3.	Ochronna 6	krzyż
4.	Pelargonii 11	dom
5.	Pelargonii 18	budynek mieszkalno - gospodarczy
6.	Pelargonii 23	zagroda
7.	Pelargonii 26	dom
8.	Wałowa 4	budynek mieszkalno - gospodarczy
9.	Dobrzeńska 38	szkoła (ob. przedszkole)

[12] Zarządzenie Nr OR-I-0050.5.2018 Prezydenta Miasta Opola z dnia 25 stycznia 2018 r.

10.	Dobrzeńska 66	budynek gospodarczy
11.	Dobrzeńska	kapliczka (obok nr 44)
12.	Dobrzeńska	pomnik (obok nr 25)
13.	Dobrzeńska	trafostacja (naprzeciw nr 40B)
14.	Dobrzeńska	wiadukt
15.	Elektryków	cmentarz
16.	Energetyków	wiadukt
17.	Kosa 1	dom
18.	Kosa 3	dom
19.	Kosa 6	dom
20.	Kosa 8	dom
21.	Kosa 18	dom
22.	Kosa 20	dom
23.	Nyska 1	szkoła
24.	Nyska 4	dom
25.	Nyska 13	dom (ob. budynek gospodarczy)
26.	Nyska 15	zagroda
27.	Nyska 19	d. młyn
28.	Nyska 19	dom
29.	Śliczna	cmentarz
30.	Basztowa	baszta 2 w murze klasztornym
31.	Basztowa	droga
32.	Jagiełły 5a	budynek przy młynie
33.	Jagiełły 10	dom
34.	Jagiełły 11	dom
35.	Jagiełły 14	dom
36.	Jagiełły 42	dom
37.	Jagiełły	cmentarz
38.	Jagiełły	pomnik
39.	Jagiełły	wiadukt nad PKP
40.	Krzyżowa 8	kapliczka i budynek mieszkalno – gospodarczy
41.	Małej Panwi	krzyż (naprzeciw zabudowań 18B)
42.	Małej Panwi	krzyż (w pobliżu nr 9)
43.	Pankiewicza 4	dworzec
44.	Pankiewicza 4	budynek gospodarczy w zespole dworca kolejowego
45.	Pankiewicza 4	droga w zespole dworca kolejowego
46.	Plac Klasztorny 2a	Budynek
47.	Plac Klasztorny 10-12-14	budynek w d. zespole folwarcznym przy klasztorze
48.	Plac Klasztorny	kapliczka MB
49.	Plac Klasztorny	Krzyż
50.	Studzienna 1	budynek mieszkalno - gospodarczy
51.	Wolności 1	Dom
52.	Wolności 19	Dom
53.	Wolności 21	budynek gospodarczy
54.	Wolności 36	budynek mieszkalno - gospodarczy
55.	Wolności 83	budynek mieszkalno - gospodarczy
56.	Wolności 87	budynek mieszkalno – gospodarczy z kapliczką
57.	Wolności	krzyż (obok nr 38)
58.	Opolska 35	folwark – zespół
59.	Opolska	Most

60.	Sławicka - Rajska	układ ruralistyczny d. wsi owalnicy - Sławice
61.	Sławicka 10	Krzyż
62.	Sławna 6	Dom
63.	Strażacka 2	Krzyż
64.	Strażacka 2	Dom
65.	Strażacka 23	dom folwarczny (sześciorak nr 19-23)
66.	Strażacka 17	Krzyż
67.	Strażacka 29	folwark – oficyna
68.	Strażacka	Trafostacja
69.	Brzezińska 2	kapliczka dzwonnica
70.	Brzezińska 33	kapliczka św. Anny
71.	Brzezińska 48	kapliczka MB
72.	Świerkli 11	budynek mieszkalno - gospodarczy
73.	Świerkli 14a	Stodoła
74.	Świerkli 17 i 17a	Zagroda
75.	Świerkli 17	kapliczka z budynkiem
76.	Świerkli 26	Dom
77.	Świerkli 36	Dom
78.	Świerkli 48	Stodoła
79.	Świerkli 61	budynek mieszkalno - gospodarczy
80.	Ks. Duszy 10	Folwark
81.	Ks. Ligudy 5	Dom
82.	Stara Droga	Cmentarz
83.	Szkolna 5	Kapliczka
84.	Szkolna 14	Dom
85.	Szkolna 18	Krzyż
86.	Szkolna 32	budynek mieszkalno - gospodarczy
87.	Szkolna 33	Zagroda
88.	Szkolna 34	Zagroda
89.	Szkolna 41	Zagroda
90.	Królewska 4	dom i gospoda
91.	Mechnicka 3	Zagroda
92.	Wrocławska	d. Wrzoski układ ruralistyczny
93.	Wrocławska 240	Zagroda
94.	Wrocławska 262	Dom
95.	Wrocławska 263	Krzyż
96.	Wrocławska 266	Krzyż
97.	Wrocławska 266	Zagroda
98.	Wrocławska 269	budynek mieszkalno - gospodarczy
99.	Wrocławska 270	zagroda (d. karty stodoły i budynku mieszkalno – gospodarczego uzupełnione o budynki inwentarskie i gospodarcze)
100.	Wrocławska 304	zagroda (d. karta budynku mieszkalno – gospodarczego uzupełniona o stodołę)
101.	Wrocławska 307	zagroda (d. karta budynku mieszkalno – gospodarczego uzupełniona o stodołę)
102.	Wrocławska 316	Zagroda
103.	Wrocławska 317	Budynek
104.	Wrocławska 323	zagroda (d. karta budynku mieszkalno – gospodarczego uzupełniona o stodołę)
105.	Młynarska 8	budynek mieszkalno - gospodarczy

106.	Młynarska	Kapliczka
107.	Młynarska	Krzyż
108.	Niemodlińska 123	Zagroda
109.	Niemodlińska 129	budynek mieszkalny i stodoła
110.	Niemodlińska 132	Zagroda
111.	Niemodlińska 134	Zagroda
112.	Niemodlińska 138	budynek mieszkalno - gospodarczy
113.	Niemodlińska 140	Dom
114.	Niemodlińska 163	Dom
115.	Niemodlińska 176	Zagroda
116.	Niemodlińska	Aleja
117.	Niemodlińska	Krzyż
118.	Ogrodowa 27-39	zespół budowlany
119.	Stara Droga 6	zespół willowo – parkowy (obecnie tylko budynek mieszkalny)

Tabela 3 Wykaz zabytków wskazanych do włączenia do gminnej ewidencji zabytków opracowany na podstawie danych UM Opole (karty adresowe zabytków)

Obecnie włączenie obiektów do GEZ wymaga uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków co do zasadności ujęcia tego zabytku w GEZ, określenia najpilniejszych postulatów konserwatorskich, a także wymaga zawiadomienia właściciela zabytku o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków. Zawiadamianie właścicieli zabytków o zamiarze włączenia do GEZ, o sporządzeniu nowej karty adresowej albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z GEZ wynika ze zmiany Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 roku, zmieniającego rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2019r., poz. 1886). Do powyższych zawiadomień o włączeniu karty do GEZ lub o wykonaniu nowej, dołącza się odpowiednią kartę ewidencyjną.

Biorąc pod uwagę istniejące rozbieżności w wykazach a także systematyczny ruch budowalny, który powoduje zmiany w zasobach zabytkowych (rozbiórki, przebudowy i modernizacje), prowadzona jest stała weryfikacja i aktualizacja ewidencji gminnej, zarówno polegającej na uzupełnianiu jej o kolejne budynki, obiekty czy obszary oraz na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych w wyniku której obiekty utraciły wartości zabytkowe (zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, zniszczenie wystroju elewacji itp.,). Takie działania zostały podjęte w latach 2020-2023, w tym okresie opracowano karty ewidencyjne dla większości zabytków znajdujących się na terenie dzielnicy IX – Starego Miasta, a także sporządzono karty ewidencyjne dla obiektów wskazanych do ujęcia w GEZ przez wojewódzkiego konserwatora zabytków oraz przez właścicieli zabytków i innych wnioskodawców:

Lp.	Nazwa	Adres	Nr Działki
1.	Ogrodzenie z ogrodem przy Willi	ul. Powstańców Śląskich 11	53

2.	Ogrodzenie z przedogródkiem	ul. Powstańców Śląskich 29	33/2
3.	Ogrodzenie z przedogródkiem	ul. Powstańców Śląskich 27	30
4.	Ogrodzenie przy kamienicach	ul. Kołłątaja 8-10-12 i Ks. Damrota 4	50/3,50/19,41/4,24,2
5.	Kamienica	ul. Staromiejska 14	21/17
6.	Ogrodzenie z przedogródkiem	ul. Grunwaldzka 5	17/1
7.	Kapliczka	ul. Jana Ostroroga 6	1879
8.	Budynek mieszkalny	ul. Osmańczyka 4-6	65/5
9.	Ogrodzenie przy kamienicach	ul. Tadeusza Kościuszki 25-27-29	68/4,69/7,70/6
10.	Hala Transportu Kamienia Suchego Cementowni „Bolko”	ul. Aleja Przyjaźni 59N	2803

Tabela 4 Wykaz zabytków dla których sporządzono karty ewidencyjne i uzgodniono ich włączenie do GEZ z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

W ramach planowanych działań opracowywane będą również karty adresowe dla stanowisk archeologicznych.

Należy przy tym podkreślić, że zmiany w gminnej ewidencji zabytków nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami.

Ochrona obiektów ujętych w ewidencji zabytków oraz wskazanych w MPZP polega przede wszystkim na dbałości o formę architektoniczną obiektu (gabaryty wysokościowe, forma dachu i rodzaj oraz kolor pokrycia, kompozycja i wystrój elewacji, kolorystyka, forma stolarki okiennej i drzwiowej). Stan techniczny zabytków włączonych do GEZ w Opolu jest zróżnicowany, wynika ze sposobu użytkowania obiektu lub jego braku, ale także jest obrazem wiedzy jaką właściciele i użytkownicy mają w zakresie ochrony zabytków. Niestety, bardzo częsty jest brak jakiejkolwiek wiedzy o wartościach zabytkowych budynków oraz o zasadach prowadzenia robót budowalnych, uwzględniających walory historyczne budynków, co przekłada się na stałe zmniejszanie zasobu zabytkowego. Stąd konieczne jest propagowanie wśród mieszkańców zabytkowych domów wiedzy o wartości budynków, ich detalu architektonicznym, o zasadach prowadzenia prac w obiektach zabytkowych np. poprzez odpowiednie broszurowe opracowania, konkursy na poprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie, artykuły w prasie lokalnej, informacje na stronie internetowej. Uzupełnieniem działalności popularyzującej i edukującej jest system wsparcia finansowego w ramach udzielanych dotacji przez Urząd Miasta w Opolu na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w zabytkach. Możliwość dotowania prac przez samorządy umożliwiła nowelizacja ustawy o ochronie zabytków z 2017 roku i jest ona systematycznie realizowana w Opolu. Także obiekty włączone do ewidencji, a nie wpisane do rejestru mogą uzyskać dotację na prace przy zabytkach.

Wykaz zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

5.5. Działania gminy w obszarze dziedzictwa kulturowego

Działania Urzędu Miasta Opola w obszarze dziedzictwa kulturowego koncentrują się wokół zabytków o największym znaczeniu dla gminy, gdyż są to obiekty będące istotną częścią historii materialnej miasta, świadectwem jego rozwoju, działalności ważnych dla miasta osób, budują tożsamość mieszkańców oraz są jego wyróżnikiem, co jest wykorzystywane w poszerzaniu oferty kulturalnej i rekreacyjnej dla opolan oraz istotnie wspiera promocję miasta w tworzeniu ciekawej oferty turystycznej

Zadaniem aktualnego *Programu* jest wskazanie celów działania w obszarze posiadanych zasobów – wyboru najbardziej cennych i jednocześnie zaniedbanych zabytków wpisanych do rejestru i ujętych w gminnej ewidencji zabytków, w celu ustalenia właściwej kolejności na liście zadań własnych Opola a także pomocy finansowej dla innych podmiotów.

5.5.1. Obiekty zabytkowe będące własnością gminy

Gmina Opole jest właścicielem i posiadaczem zabytków wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Nakłada to na miasto obowiązki wynikające z ustawy o ochronie zabytków. Zgodnie bowiem z art. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami właściciel zabytku jest zobowiązany do:

1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków będące własnością gminy to: elementy dawnego systemu obronnego miasta – relikty murów miejskich wraz z wieżą Zamku Górnego, budynki szkół i instytucji, kamienice, cmentarze, zabytki ruchome (Fontanna Ceres).

Obiekty zabytkowe, których właścicielem jest Miasto Opole					
L.p.	Miejscowość, Dzielnica	Obiekt i adres obecny	Adres dawny (z decyzji o wpisie do rejestru)	Nr decyzji o wpisie do rejestru	Uwagi
1.	Opole	układ urbanistyczny	miasto Opole w granicach średniowiecznego założenia	149/55 z 19.01.1955	
2.	Opole	cmentarz,	ul. Budowlanych /Harcerska	216/89 z 25.08.1989	
3.	Opole	cmentarz żydowski, ul. Graniczna	ul. Poniatowskiego	223/89 z 06.11.1989	
4.	Opole	cmentarz wojenny Armii Radzieckiej,	ul. Katowicka	143/86 z 10.09.1986	
5.	Opole Bierkowice	cmentarz i kaplica – dzwonnica,	ul. Wrocławska	215/89 z 25.08.1989	

6.	Opole Nowa Wieś Królewska	cmentarz komunalny z kaplicą,	ul. Zielona	218/89 z 28.09.1989	
7.	Opole Gosławice	cmentarz „Na Grobli” wraz z kaplicą,	ul. Oleska	214/89 z 17.08.1989	
8.	Opole Półwieś	mogiła zbiorowa 242 ofiar terroru hitlerowskiego w alei zasłużonych, cmentarz komunalny,	ul. Cmentarna	153/87 z 09.06.1987	
9.	Opole Półwieś	mogiły 3 ofiar terroru hitlerowskiego w alei zasłużonych, cmentarz komunalny,	ul. Cmentarna	154/87 z 09.06.1987	
10.	Opole Półwieś	kwatera składająca się z 12 mogił żołnierzy WP, cmentarz gminny,	ul. Cmentarna	157/87 z 31.07.1987	
11.	Opole Półwieś	aleja zasłużonych na cmentarzu komunalnym,	ul. Cmentarna	158/87 z 31.07.1987	
12.	Opole Bierkowice	kapliczka,	ul. Wrocławska	638/59 z 13.11.1959	
13.	Opole Grudzice	kapliczka,	ul. Grudzicka	53/2007 z 12.06.2007	
14.	Opole Gosławice	kapliczka – dzwonnica, cmentarz komunalny,	ul. Oleska	2035/78 z 21.04.1978	
14.	Opole-Wróblin	Kapliczka – dzwonnica wraz z ogrodzeniem,	ul. Sołtysów	182/2012 z 27.01.2012 r.	
16.	Opole	kapliczka,	ul. Poprzeczna	143/2011 z 31.01.2011	
17.	Opole	park miejski na Wyspie „Bolko”: park ludowy		291/93 z 2.03.1993	
18.	Opole	ogród zoologiczny		291/93 z 2.03.1993	
19.	Opole	park miejski ,,Pasieka”		18/2002 z 11.12.2002	
20.	Opole	wieża zamku górnego, (wieża i fragment dawnego muru dawnego zamku piastowskiego)	Plac Kopernika	754/64 z 31.03.1964	
21.	Opole	mury obronne i łupina obronna nad Odrą,	ul. Nadbrzeżna	755/64 z 31.03.1964	

22.	Opole	Kamienica wraz z gruntem w granicach fundamentowania,	ul. Damrota 6	257/2016 z 22.08.2016 r.	Wł. Miasto Opole
23.	Opole	szkoła	ul. Kościuszki 14	2245/90 z 29.12.1990	
24.	Opole	dom	ul. 1 Maja 21	2165/87 z 29.05.1987	Wł. Miasto Opole
25.	Opole	budynek mieszkalny (kamienica)	ul. Ozimska 8	2394/99 z 27.12.1999	Wł. Miasto Opole
26.	Opole	Szkoła wraz z gruntem w granicach fundamentowania,	ul. Ozimska 48a	256/2016 z 22.08.2016r.	
27.	Opole	kładka dla pieszych na Młynówce pomiędzy ulicami Piastowską i Mozarta tzw. most groszowy		2313/92 z 23.12.1992	
28.	Opole	dom	ul. Piłsudskiego 10/Spychalskiego 2	2118/85 z 27.12.1985	Wł. Miasto Opole
29.	Opole	Most nad Młynówką	w ciągu ul. Zamkowej	145/2016 z 23.03.2016r.	
30.	Opole-Borki	Kaplica-dzwonnica		636/59 z 13.11.1959	
31.	Opole-Chmielowice	Park podworski,	ul. Ogrodowa	194/94 z 8.12.1994	
32.	Opole-Czarnowąsy	Cmentarz wyznaniowy		219/89 z 28.09.1989	
33.	Opole	Cmentarz	ul. Wrocławska	295/2020 z 20.05.2020	

Tabela 5 Obiekty zabytkowe, których właścicielem jest Miasto Opole, opracowanie na podstawie danych UM Opole

W latach ubiegłych zostały podjęte działania w celu poprawy stanu technicznego większości z tych obiektów, stąd stan zasobów należy określić jako dobry. Problemy do rozwiązania dotyczą m.in. cmentarza przy ul. Wrocławskiej.

W trakcie obowiązywania programu opieki w latach 2024-2027 zakłada się podjęcie działań rewitalizacyjnych dotyczących następujących obiektów i obszarów oraz dokończenie zadań realizowanych w okresie 2020-2023:

Lp.	Miejsce, adres	Cel działania	Realizacja
1.	Opole – klasztor w Czarnowąsach, Wieża Piastowska, Katedra Opolska, kościół o.o. Franciszkanów w Opolu, Rynek – pomnik Księcia Kazimierza I opolskiego,	• Działania upowszechniające wiedzę o piastowskim dziedzictwie miasta, tworzenie tematycznych szlaków turystycznych	2024–2027

	Wieża, Zamek Górny w Opolu, pomnik Księcia Władysława I Opolskiego		
2.	Opole	Kontynuacja działań mających na celu szerokie upowszechnienie historii związanej z Rodłakami i działalnością Dzielnicy I Związku Polaków w Niemczech w przedwojennym Opolu • dbałość o estetykę miejsc i tablic upamiętniających działaczy Związku Polaków w Niemczech oraz ważne wydarzenia w historii Rodła • organizacja corocznych obchodów rocznicy powstania Dzielnicy I Związku Polaków w Niemczech	2024–2027
3.	Opole, Rynek	Podniesienie atrakcyjności turystycznej i estetyki przestrzeni opolskiego rynku: • dotacje na prace remontowo-konserwatorskie • wspieranie działań mających na celu przywrócenie walorów estetycznych i użytkowych kamienicom rynkowym • renowacja wieży ratuszowej i utworzenie w niej stałej ekspozycji prezentującej historię Opola • poprawa estetyki placu rynkowego • iluminacja kamienic i przestrzeni z uwzględnieniem wydarzeń i dekoracji świątecznej	2024–2027
4.	Opole, układ urbanistyczny miasta w obrysie dawnych murów miejskich	• dotacje na remonty konserwatorskie • kontynuacja renowacji zabytkowych murów miejskich	2024–2027
5.	Opole, obiekty wpisane do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków	• wspieranie działań mających na celu prowadzenie prac konserwatorskich w obiektach zabytkowych w mieście, ze szczególnym uwzględnieniem Katedry Opolskiej i umożliwienia stałej prezentacji niedawnych odkryć archeologicznych pod posadzką opolskiej katedry, podczas których odnaleziono pozostałości kolegiaty, której początki sięgają lat dwudziestych XIII w., pochówki osób najprawdopodobniej znaczących wówczas dla miasta i ówczesnej wspólnoty religijnej, a także liczne przedmioty kultury materialnej. • udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w	2024–2027

		gminnej ewidencji zabytków, położonych na terenie Opola, niestanowiących wyłącznej własności miasta, w tym realizacja projektów w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków • renowacja zabytkowych kapliczek oraz obiektów małej architektury	
6.	Zabytkowe budynki opolskich szkół	Remonty i prace konserwatorskie zabytkowych obiektów oświatowych w mieście, w tym: • budynku Zespołu Szkół Specjalnych (PSP nr 13) oraz sali gimnastycznej przy ul. Książąt Opolskich 21 w Opolu • elewacji budynku Publicznego Liceum Ogólnokształcącego nr VIII przy ul. Ozimskiej 48 w Opolu • elewacji budynku B – Miejskiego Centrum Wspomagania Edukacji w Opolu przy ul. Powstańców Śląskich 19 w Opolu • detalu architektonicznego w Publicznej Szkole Podstawowej nr 8 w Opolu przy ul. Bończyka 13 w Opolu • elewacji budynku Publicznej Szkoły Podstawowej nr 9 przy ul. Cmentarnej 7 w Opolu	2024–2027
7.	Zabytkowy cmentarz przy ul. Wrocławskiej	• renowacje zabytkowych nagrobków, ogrodzenia, zagospodarowanie zieleni • działania zmierzające do wpisania do rejestru zabytków neogotyckiej kaplicy znajdującej się na cmentarzu w celu ochrony obiektu przed zniszczeniem • wspieranie działań społecznych i inicjatyw obywatelskich mających na celu renowację cmentarza	2024–2027
8.	Cmentarz Żydowski, ul. Graniczna	• Naprawa ogrodzenia, przeprowadzenie inwentaryzacji macew	2024-2027
9.	Opole, pl. Sebastiana	• Prace remontowo-konserwatorskie zabytkowego krzyża na pl. św. Sebastiana	2024–2027
10.	Staw Zamkowy w Opolu, znajdujący się w strefie „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej, wyznaczonej w planie zagospodarowania przestrzennego Wyspy Pasieka w Opolu, GEZ	• Przebudowa fontanny multimedialnej na terenie Stawu Zamkowego w Opolu	2024

11.	Plac dworcowy im. Olgi „Kory" Sipowicz w Opolu	• Renowacja zabytkowego parowozu na placu dworcowym	2024-2027
12.	Opole	• Utrzymanie i pielęgnacja parków miejskich znajdujących się w strefie ochrony konserwatorskiej • Utworzenie parku kieszonkowego na Placu Maślanym przy ul. Szpitalnej	2024-2027
13.	Most nad Młynówką w ciągu ul. Zamkowej	• Rewitalizacja zabytkowego mostu nad Kanałem Młynówka w ciągu ul. Zamkowej w Opolu *W ramach projektu planowane jest wykonanie zaleceń pokontrolnych Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Zakres planowanych robót obejmuje m.in. wykonanie prac konserwatorskich wszystkich elementów mostu. Planuje się również konserwację kamiennych balustrad na przyczółkach, wymianę nawierzchni jezdni oraz istniejącego oświetlenia mostu.*	2024-2027
14.	Most nad Młynówką w ciągu ul. Katedralnej	• Rewitalizacja zabytkowego mostu nad Młynówką w ciągu ul. Katedralnej w Opolu *Przewiduje się m.in. wykonanie prac konserwatorskich wszystkich elementów mostu, wymianę nawierzchni jezdni i chodników oraz istniejącego oświetlenia mostu.*	2025-2027

Tabela 6 Wykaz działań rewitalizacyjnych obiektów i obszarów planowanych w latach 2024-27, opracowanie na podstawie danych Wydziałów Urzędu Miasta Opola oraz jednostek organizacyjnych Miasta.

5.5.2. Infrastruktura i działania Gminy w zakresie wykorzystania dziedzictwa kulturowego do popularyzacji miasta i obszaru gminy.

Gmina Opole realizuje szereg zadań na rzecz popularyzacji Opola i okolic jako miejsca przyjaznego mieszkańcom i turystom, oferującym ciekawą i bogatą ofertę spędzania wolnego czasu. To liczne wydarzenia i atrakcje kulturalne oraz propozycje aktywnego spędzania czasu m.in. poprzez korzystanie z tras turystycznych o różnym stopniu trudności, długości i różnorodnych tematach.

Należy również wskazać, iż w Opolu działają miejskie instytucje kultury, ważne w obszarze popularyzacji sztuki i edukacji kulturalnej:

- Galeria Sztuki Współczesnej która prezentuje i upowszechnia sztukę współczesną. Galeria prezentuje wystawy twórców opolskich, zarówno uznanych jak i młodych artystów, organizowane są wystawy ogólnopolskie oraz międzynarodowe. Galeria realizuje szereg działań edukacyjnych popularyzujących sztukę z wykorzystaniem metod performatywnych i integrujących mieszkańców wokół zagadnień związanych z szeroko rozumianym dziedzictwem, jest aktywnym ośrodkiem na wielu polach w przestrzeni miejskiej Opola, m.in. organizuje *Festiwale dzielnic,* do tej pory odbyły się festiwale: Placu Teatralnego, Wyspy Pasieki, Wyspy Bolko.

- Miejska Biblioteka Publiczna prowadzi szeroką działalność edukacyjną, kulturalną i informacyjną, inspiruje zainteresowania czytelnicze oraz promuje literaturę i sztukę, jej główna siedziba mieści się w przebudowanej i rozbudowanej kilka lat temu siedzibie przy ulicy Minorytów łączącej XIX-wieczną kamienicę z nowoczesną, prostą bryłą. Odbywa się tutaj również wiele wydarzeń upowszechniających niematerialne dziedzictwo kulturowe miasta i regionu oraz służących podtrzymywaniu pamięci historycznej.
- Opolski Teatr Lalki i Aktora im. Alojzego Smolki, jeden z najstarszych teatrów lalkowych w Polsce (1937r. utworzenie Polskiego Teatru Kukiełkowego przy I dzielnicy Związku Polaków w Niemczech), przygotowuje repertuar nie tylko dla dzieci, ale także dla widzów dorosłych, cyklicznie organizuje Ogólnopolski Festiwal Teatrów Lalek.
- Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu - pełni funkcje ponadregionalnej instytucji kultury wpływającej na atrakcyjny wizerunek Opola, ściśle współpracuje z Narodowym Centrum Polskiej Piosenki w Opolu w zakresie ochrony, promocji i rozwoju polskiej piosenki, w tym Krajowego Festiwalu Polskiej Piosenki w Opolu, organizuje wydarzenia kulturalne, prowadzi także działalność wydawniczą i wystawienniczą.

Miasto Opole wraz ze swoimi jednostkami podległymi, realizuje zadania w zakresie popularyzacji i edukacji działań w obszarze ochrony materialnego oraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Ważną rolę w zakresie tych działań odgrywają również inne wojewódzkie jednostki i instytucje kultury, m.in. Muzeum Wsi Opolskiej, Muzeum Śląska Opolskiego, Wojewódzka Biblioteka Publiczna, im. E. Smołki w Opolu oraz Instytut Śląski, będący państwową instytucją kultury.

Miasto Opole propaguje wśród uczniów wiedzę na temat miasta, regionu oraz wybitnych postaci z nimi związanych, ważnych wydarzeń historycznych. Treści regionalne realizowane są w szkołach w formie zintegrowanej w ramach przedmiotów: historia, wiedza o społeczeństwie, j. polski, geografia, plastyka, muzyka, wiedza o kulturze (w liceum), podstawy przedsiębiorczości (w liceum), jako elementy programowe. Realizowane są w następujących formach:

- innowacje pedagogiczne,
- działania wychowawcze wpisane w programy wychowawcze szkół,
- projekty edukacyjne,
- lekcje muzealne,
- wycieczki tematyczne,
- konkursy plastyczne,
- wykorzystanie w edukacji izb regionalnych, funkcjonujących w niektórych szkołach,
- elementy edukacji regionalnej na zajęciach świetlicowych (ujęte w planach pracy świetlic szkolnych),
- wyjazdy edukacyjne do miejsc charakterystycznych kulturowo,
- udział uczniów w warsztatach i konkursach o tematyce regionalnej,
- udział uczniów w wydarzeniach kulturalnych i uroczystościach patriotycznych,
- udział pocztów sztandarowych opolskich szkół w uroczystościach państwowych oraz regionalnych obchodach rocznic historycznych,

- zajęcia pozalekcyjne - koła przedmiotowe i koła zainteresowań,
- działalność szkolnych kół PTTK,
- konferencje dla nauczycieli.

W wielu podobnych formach realizowana jest również edukacja regionalna w przedszkolach. Często są to też zajęcia tematyczne dla przedszkolaków w Muzeum Śląska Opolskiego i Muzeum Wsi Opolskiej. Realizowane działania programowe uwzględniają następujące treści i cele: kształtowanie poczucia własnej tożsamości i poszanowania dziedzictwa kulturowego regionu, poznanie kultury, historii i tradycji miasta Opola oraz regionu, spotkania uczestników projektów z miastem, jego zabytkami, osobliwościami, niestandardowe podejście do problematyki dość skomplikowanej przeszłości, historii i wielokulturowości regionu.



Plakat jednej z wystaw prezentowanych w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Opolu

Młodzieżowy Dom Kultury w Opolu realizuje projekt edukacji regionalnej dla przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych „Mały Opolanin". Dzieci poznają genealogię miasta, zabytki, historię, symbolikę, specyfikę Opola i regionu, jego wielokulturowość i osobliwości, ciekawostki z życia dawnych opolan oraz wiersze, piosenki i legendy związane z miastem. Uczestnicy projektu zwiedzają najciekawsze zakątki miasta, biorą udział w zajęciach muzealnych, spotkaniach z ciekawymi ludźmi i warsztatach artystycznych.

Z kolei przedszkola realizują międzynarodowy projekt edukacyjny „Piękna nasza Polska cała", którego celem jest m.in. uwrażliwienie na historię i tradycje Polski oraz dostrzeganie wartości dorobku polskiej nauki i kultury. W ramach projektu najmłodsi poznają historię państwa polskiego i symboli narodowych, organizowane są kąciki regionalne w grupach przedszkolnych, prowadzone są też zajęcia wzbogacające wiedzę o własnym regionie.

Z innych działań należy podkreślić dbałość o pamięć historyczną, szczególnie związaną z ważnymi wydarzeniami XX wieku. To przypominanie ważnych rocznic (np. obchody 100 rocznicy powstania Związku Polaków w Niemczech, obchody 100. rocznicy III Powstania

Śląskiego) czy wybitnych postaci (pomnik Księcia Władysława II Opolskiego przy Zamku Górnym, pomnik rotmistrza Witolda Pileckiego przed Centrum Usług Wspólnych). Miasto dba także o utrzymanie i rozwój działalności edukacyjnej w utworzonej w 2019 roku Izby Pamięci Solidarności w Centrum Dialogu Obywatelskiego.

W Opolu organizowane są liczne imprezy kulturalno – rekreacyjne o randze regionalnej i międzynarodowej. Organizatorami tych wydarzeń jest Urząd Miasta Opole, podległe jednostki organizacyjne oraz inne instytucje, organizacje i stowarzyszenia. Do najważniejszych cyklicznych imprez kulturalno – rekreacyjnych nawiązujących do szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego, zaliczyć można m.in.:

- Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki
- Festiwal Filmowy Opolskie Lamy
- Opolskie Konfrontacje Teatralne
- Ogólnopolski Festiwal Teatrów Lalek
- Międzynarodowy Festiwal Perkusyjny
- Opolski Festiwal Fotografii
- Święto Wojciechowe
- Jarmark Franciszkański.
- Noc Kultury

Do ważnych działań mających na celu popularyzację działalności osób i jednostek zaangażowanych w obszarze dziedzictwa kulturowego są doroczne **Nagrody Miasta Opola** za osiągnięcia w dziedzinie kultury.

Obecnie Nagroda za wybitne osiągnięcia w dziedzinie kultury przyznawana jest na podstawie uchwały Nr LIV/1080/17 Rady Miasta Opola z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie ustanowienia nagród za osiągnięcia w dziedzinie kultury oraz określenia warunków i trybu ich przyznawania, oraz uchwały zmieniającej nr XV/297/19 Rady Miasta Opola z dnia 29 sierpnia 2019 roku. Nagrody Miasta Opola za osiągnięcia w dziedzinie kultury mogą być przyznawane co roku za wybitne osiągnięcia w dziedzinie kultury, a także z okazji jubileuszy pracy twórczej i artystycznej.

Doroczne Nagrody Miasta Opola za osiągnięcia w dziedzinie kultury są przyznawane w następujących kategoriach:

1) Nagroda promocyjna za aktywność kulturalną promującą miasto w kraju i za granicą;
2) Nagroda dla animatorów kultury za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury;
3) Nagroda za całokształt dokonań twórczych i artystycznych;
4) Nagroda za debiut kulturalny roku;
5) Nagroda za wydarzenie kulturalne w mieście;
6) Nagroda w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego za wyróżniające dokonania w zakresie opieki i ochrony dóbr kultury na terenie Opola;
7) Nagroda za mecenat nad rozwojem kultury i ochroną jej dóbr.

Na terenie Gminy występują liczne szlaki piesze i rowerowe. Szczególnie interesujące mogą być oznakowane szlaki tematyczne prezentujące zabytki i ciekawą historię, tj.:

- Opole – miejskie trasy turystyczne: „Opole dawniej i dziś”, „Trasa Festiwalowa”, „Trasa Zielone Opole”, „Śladami sławnych Opolan’’ oraz ‘’Poznaj Opole”.
- Wycieczki po Opolu – Odkryj sacrum w Opolu, Odkryj architekturę Opola, Odkrywaj zielone Opole, Odkryj Opole zmysłami, Opole kulinarnie i inne trasy miejskie oraz rowerowe – Odkryj Opole Rowerem proponujące wycieczki po mieście oraz do ciekawych miejsc i zabytków w gminach podopolskich.
- Przebojowe Opole TOP 10 to zaproszenie do spędzenia rodzinnego weekendu w Opolu z propozycją zwiedzenia 10 atrakcji (Wieża Piastowska, Muzeum Polskiej Piosenki, Amfiteatr Tysiąclecia, ZOO Opole, Rynek w Opolu i Kazimierz I Opolski, Opolska Wenecja, Muzeum Wsi Opolskiej, Zamek Górny, Wzgórze Uniwersyteckie, Staw Zamkowy z grającą fontanną, Kamienica Czynszowa).

Oprócz szlaków opracowanych przez jednostki gminy, Opole leży na wielu innych szlakach regionalnych, np. są to szlaki powiatu opolskiego np. Szlak Hutników Opole – Zagwiździe (25 km), Szlak rodu von Praschma Opole – Komprachcice (ok. 35 km), czy propozycje prezentujące zasoby dziedzictwa przemysłowego: „Szlak przemysłu i żeglugi” oraz szlaki tematyczne np. „Szlak cementu i Doliny Odry”, adresowane do różnych grup odbiorców (dla aktywnych, dla rodzin, dla seniorów), przygotowane przez Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki.

W latach 2020-2021 w ramach projektu „Przebojowy weekend w Opolu i Bruntalu” przygotowano polsko-czeskie wydawnictwo oparte na współpracy z blogerami promujące obydwa miasta w publikacji: „Przebojowy weekend w Opolu i Bruntalu”, które powstało na bazie informacji pozyskanych przez blogerów podczas podróży studyjnych do tych miast. Oba miasta zostały zaprezentowane w zakresie turystyki rowerowej, lokalnych zabytków oraz miejsc przyjaznych dla rodzin z dziećmi [13].

Istnieje nadal potrzeba rozwoju alternatywnych działań, dotyczących kultywowania lokalnych tradycji i wytwórczości, pn. powiązanych z rozwojem przemysłów kreatywnych oraz bieżącego uzupełniania istniejących szlaków o ciekawe zabytki z terenu dzielnic przyłączonych do Opola.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY.

Stan zachowania zabytków nieruchomych w Opolu jest zróżnicowany w zależności od kategorii obiektów. W najlepszym stanie są zabytki sakralne, kościoły i kapliczki. Obecnie trwają szeroko zakrojone prace budowlane i konserwatorskie przy katedrze Podwyższenia Krzyża Świętego w Opolu. Zostały także zrealizowane liczne prace przy obiektach zabytkowych będących własnością miasta, m.in. przy Wieży Zamku Górnego. Gmina systematycznie udziela dotacji celowych na dofinansowanie prac budowlano-konserwatorskich przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Oprócz finansowania prac przy zabytkach, podejmowanych jest wiele innych zadań popularyzujących dziedzictwo. Jednak ze względu na szeroki zakres problematyki związanej w ochroną i opieką nad zasobami kulturowymi, wciąż pozostaje wiele

[13] Fundusze pozyskane z INTERREG V-A Republika Czeska – Polska

wyzwań przed Miastem Opole w tym obszarze. W celu oceny aktualnego stanu dziedzictwa kulturowego przeanalizowano czynniki mające wpływ na ten stan w ramach analizy SWOT.

Silne strony	Słabe strony
▪ Występowanie obiektów zabytkowych i historycznych o wartościach ponadregionalnych; ▪ Duża ilość obiektów o walorach historycznych w centrum miasta (zabudowa staromiejska); ▪ Zadbane najważniejsze zabytkowe obiekty sakralne oraz użyteczności publicznej, będące wizytówkami miasta; ▪ Posiadanie gminnej ewidencji zabytków oraz jej stała aktualizacja; ▪ Występowanie obszarów atrakcyjnych przyrodniczo oraz krajobrazowo; ▪ Istnienie obszarów chronionych: użytków ekologiczne oraz licznych pomników przyrody, będących zapleczem przyrodniczym, występowanie dwóch parków zabytkowych; ▪ Uwzględnienie potrzeb ochrony zabytków i ochrony przyrody w dokumentach strategicznych i programowych gminy oraz w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym; ▪ Uchwała reklamowa; ▪ Udzielanie dotacji właścicielom obiektów zabytkowych z budżetu miasta; ▪ Coroczne przeglądy drzew pomnikowych i utrzymywanie bieżące użytków ekologicznych; ▪ Istnienie w mieście jednostek i instytucji wyspecjalizowanych w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego (np. WUOZ, muzea), ▪ Działalność regionalistów i znawców lokalnej historii; ▪ Funkcjonujące, zróżnicowane szlaki turystyczne piesze i rowerowe; ▪ Wykreowane produkty turystyczne (Amfiteatr Opolski, Wieża Piastowska, Opolska Wenecja i in.); ▪ Odbywające się regularnie imprezy kulturalne, w tym Europejskie Dni Dziedzictwa, Noc Muzeów, Noc Kultury, Jarmark Franciszkański; ▪ Szeroka oferta kulturalna muzeów, bibliotek i pozostałych instytucji kultury, itd.; ▪ Różnorodne formy prezentacji dziedzictwa kulturowego np. tematyczne spacery po mieście, wykłady, prelekcje, publikacje, media społecznościowe, foldery;	▪ Niewielka ilość prywatnych właścicieli przeprowadzających w sposób właściwy prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach; ▪ Zły stan techniczny części obiektów zabytkowych nie będących własnością miasta ▪ Niska świadomość społeczna o prawnych zobowiązaniach właściciela do należytego utrzymywania zabytków i terenów zielonych. ▪ Niewystarczające zrozumienie społeczne dla potrzeb ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego, ▪ Brak wystarczającej liczby osób i firm wyspecjalizowanych w dziedzinach dokumentowania, badania i prowadzenia prac w zabytkach; ▪ Niewystarczająca ilość oznaczeń zabytków i informacji o nich w terenie; ▪ Pogarszający się stan zdrowotny drzew starych oraz pomników przyrody ▪ Ograniczenia w realizacji inwestycji miasta (kolidowanie drzew pomnikowych z planowanymi inwestycjami) ▪ Duży koszt rewaloryzacji zabytków i terenów przyrodniczo czynnych, parków zabytkowych, użytków, drzew pomnikowych ▪ Niewielka aktywność społeczna w obszarze ochrony zabytków oraz niewielka liczba organizacji pozarządowych zajmujących się edukacją i popularyzacją dziedzictwa ▪ Niepełna skala upowszechniania wiedzy i informacji o dziedzictwie niematerialnym ▪ Brak badań konserwatorskich oraz inwentaryzacji obiektów zabytkowych i ich elementów ▪ wykaz GEZ wymagający uzupełnień i weryfikacji

▪ Wydawanie materiałów edukacyjnych o ochronie przyrody w tym o obszarach i obiektach cennych przyrodniczo ▪ Działalność Miejskiej Informacji Turystycznej; ▪ Członkostwo w Opolskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej – współpraca w zakresie promocji dziedzictwa.	
Szanse	**Zagrożenia**
▪ Stolica województwa – szeroka i aktywna działalność miejskich i wojewódzkich instytucji kultury; ▪ Kontynuacja działań na rzecz uporządkowania przestrzeni publicznej miasta, poprzez stałe wdrażanie zapisów uchwały reklamowej; ▪ Przygotowane i realizowane konkretne zadania związane z rewitalizacją obiektów i obszarów zabytkowych; ▪ Realizacja budżetu obywatelskiego i inicjatywy lokalnej; ▪ Możliwość pozyskania dotacji na prace konserwatorskie i roboty budowlane przy obiektach zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł: samorządowe, państwowe, środki UE i in.; ▪ Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby; ▪ Zwiększanie się zainteresowania społecznego lokalną historią i zabytkami oraz otaczającym krajobrazem; ▪ Rosnąca popularność regionalnych wyrobów, inspirowanych kulturą ludową; ▪ Zwiększanie się zainteresowania społecznego aktywnymi formami spędzania czasu wolnego z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego; ▪ Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców; ▪ Rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych w zakresie ochrony przyrody; ▪ Promocja walorów krajobrazu przyrodniczego gminy; ▪ Współpraca z mieszkańcami (konsultacje społeczne, konkursy, wdrażanie Wieloletniego programu współpracy Miasta Opola z organizacjami pozarządowymi i innymi uprawnionymi podmiotami)	▪ Brak spójności w przepisach np. ustawa o ochronie zabytków w relacji z prawem budowlanym czy przepisami dot. planowania przestrzennego; ▪ Niestabilność przepisów i luki legislacyjne zarówno w sferze finansowej, jak też ochrony zasobów kulturowych; ▪ Niewystarczające środki finansowe z budżetu Unii Europejskiej na turystykę i dziedzictwo kulturowe; ▪ Niewystarczające środki finansowe na prace konserwatorskie ze względu na duże potrzeby w tym zakresie; ▪ Kolizja pomiędzy wymogami ochrony konserwatorskiej a polityką oszczędzania energii (wykonywanie docieplеń elewacji obiektów zabytkowych metodami degradującymi wartości zabytkowe); ▪ Degradacja krajobrazu kulturowego i przyrodniczego poprzez wprowadzanie nowej zabudowy oraz infrastruktury; ▪ Presja inwestycyjna – dążenie do szybkiego wykonania prac kosztem rozpoznania wartości zabytku i jakości prowadzenia prac; ▪ Mało skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska; ▪ Niechęć do obejmowania obiektów ochroną konserwatorską przez ich właścicieli; ▪ Niewystarczające fundusze na pielęgnację pomników przyrody i utrzymywania użytków ekologicznych

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE.

Realizacja *Programu opieki* zakłada kontynuację dwóch priorytetów, w ramach których ustalono kierunki działań oraz zadania. W efekcie ochrona i opieka nad zabytkami Gminy Opole ma zmierzać do:

- systemowego działania samorządu w obszarze lokalnego dziedzictwa kulturowego poprzez wdrożenie programu opieki;
- dbałości o krajobraz kulturowy miasta, mającego na celu zachowanie charakterystycznych elementów zabytkowych i przyrodniczych;
- efektywnego wykorzystania środków finansowych na działania w obszarze ochrony zabytków, szczególnie na finansowanie prac w obiektach zabytkowych;
- rewitalizacji obszarów zdegradowanych i zaniedbanych z uwzględnieniem społecznego charakteru projektów;
- Badania i dokumentowania zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych oraz digitalizacji i udostępniania danych o zabytkach;
- wspierania aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie i dbanie o dziedzictwo, z uwzględnieniem dziedzictwa niematerialnego i szerokiej współpracy zarówno z administracją państwową jak i z samorządem województwa w tym zakresie;
- wzbogacania oferty turystycznej miasta m.in. poprzez nowe formy działań i aktywności zróżnicowanych grup docelowych w obszarze dziedzictwa kulturowego, we współpracy z państwowymi, miejskimi i wojewódzkimi instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi oraz uczelniami i jednostkami oświatowymi;
- opracowania i wdrażania kolejnych projektów edukacyjnych mających na celu zwiększenie wiedzy, świadomości, a także umiejętności mieszkańców dotyczących zasobów kulturowych gminy oraz o zasadach i metodach jego ochrony.

CEL 1

DZIEDZICTWO KULTUROWE I PRZYRODNICZE WYZNACZNIKIEM ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA

Kierunki działań	Zadania
1. Ochrona przestrzeni zabytkowej/kulturowej miasta polegająca na dbałości o tworzenie odpowiednich uwarunkowań prawnych wynikających z obowiązków i możliwości jednostki samorządowej	1.1. Prowadzenie prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy w tym bieżące utrzymanie ich stanu, (np. zabytkowej fontanny przy Pl. Daszyńskiego, remont i konserwacja murów obronnych przy ul. Baldego)
	1.2. Dofinansowanie w ramach środków pochodzących z budżetu gminy prac konserwatorskich przy zabytkach nie stanowiących wyłącznej własności gminy
	1.3. Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną w tym – *Uchwały reklamowej* przy współpracy z Wydziałem Urbanistyki, Architektury i Budownictwa Urzędu Miasta Opola

	1.4. Współpraca z urzędem konserwatorskim w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego
	1.5. Tworzenie dokumentacji konserwatorskiej jako podstawy do ustanawiania odpowiednich form ochrony zabytków na terenie miasta (w tym dokumentacji np. kart ewidencyjnych dla stanowisk archeologicznych)
2. Eksponowanie zabytków jako wyróżników gminy w rozwoju ekonomicznym i społecznym gminy	2.1. Rewaloryzacja przestrzeni miejskiej w obrębie zabytkowego śródmieścia oraz rewitalizacji obszarów zabytkowych dzielnic w zakresie kształtowania historycznych układów przestrzennych i ich dominant z uwzględnieniem zieleni (w zapisach miejscowych planów przestrzennych i innych opracowaniach)
	2.2. Rozpoczęcie ustawowego znakowania zabytków wpisanych do rejestru zabytków oraz poszerzenie grupy zabytków posiadających tablice informacyjne dot. ich historii i wartości
	2.3. Tworzenie szlaków i tras kulturowych w oparciu o obiekty zabytkowe miasta, które będą stanowić ważne i atrakcyjne produkty turystyczne (np. Szlak Piastowski, Szlak Cementu)
3. Aktywizacja społeczna i instytucjonalna na rzecz dziedzictwa / zwiększanie świadomości społecznej związanej z ochroną zabytków w mieście	3.1. Wzmocnienie współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych: popularyzacja najlepszych realizacji konserwatorskich i budowlanych (nagrody) oraz wspieranie dobrych praktyk przy zabytkach (udzielanie informacji i przekazywanie wiedzy w zakresie ochrony zabytków, organizacja szkoleń, warsztatów, itp.)
	3.2. Współpraca wydziałów i jednostek organizacyjnych miasta oraz innych instytucji w celu konsekwentnej realizacji zadań w obszarze dziedzictwa kulturowego
	3.3. Wspieranie rozwoju stowarzyszeń, fundacji, inicjatyw obywatelskich działających w obszarze dziedzictwa materialnego i niematerialnego w ramach konkursów Centrum Dialogu Obywatelskiego (Inicjatywy Lokalnej, Budżetu Obywatelskiego i in.)
	3.4. Podnoszenie kompetencji pracowników UM i jednostek organizacyjnych w zakresie ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym
4. Działania wspierające zachowanie krajobrazu kulturowego poprzez integrację ochrony zabytków i przyrody	4.1. Opracowywanie dokumentów planistycznych wraz z wdrażaniem programów rewitalizacji, strategii, programów ze szczególnym uwzględnieniem wartości zabytkowych i przyrodniczych
	4.2. Poprawa ładu przestrzennego jednostek osadniczych oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa przedmieść m.in. poprzez zapisy w mpzp dotyczące ochrony historycznych układów, gabarytów zabudowy, formy architektonicznej, ścisłego określenia zasad kontynuacji historycznej zabudowy dla nowego budownictwa
	4.3. Prowadzenie prac przy zabytkowych obiektach i zespołach zieleni oraz małej architektury: parkach, cmentarzach (także nieczynnych), pomnikach przyrody, kapliczkach i in.
	4.4. Ochrona dziedzictwa archeologicznego w ścisłym połączeniu z ochroną środowiska, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego
	4.5. Realizacja projektów wspierających zachowanie i odtworzenia tradycyjnej roślinności charakterystycznych alei i zadrzewień oraz rewitalizacja podwórek, tworzenie parków kieszonkowych – popularyzacja dobrych praktyk, współpraca z Jednostkami Urzędu Miasta Opola

CEL 2

SKUTECZNA OCHRONA ZABYTKÓW POPRZEZ BADANIE, EDUKACJĘ I PROMOCJĘ DZIEDZICTWA

Kierunki działań	Zadania
1. Rozpoznanie badawcze zasobu kulturowego gminy wraz z rozszerzaniem jego ochrony	1.1. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków oraz weryfikacja dotychczasowych zasobów z wykonaniem aktualnych kart adresowych
	1.2. Prowadzenie prac badawczych wraz z opracowywaniem dokumentacji zabytków, oraz digitalizacja materiałów
	1.3. Działania inwentaryzacyjne dot. detalu architektonicznego, w ramach współpracy z organizacjami oraz uczelniami wyższymi
	1.4.Weryfikacja i utworzenie katalogu dóbr kultury współczesnej
2. Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	2.1. Kontynuacja projektów związanych z systemem informacji i promocji środowiska kulturowego Opola
	2.2. Kontynuacja udostępniania wraz z bieżącym uzupełnianiem informacji o zabytkach na stronie internetowej i w mediach społecznościowych
	2.3. Kontynuacja organizacji imprez promujących ponadlokalnie zasoby dziedzictwa kulturowego gminy i współpraca w tym zakresie z wojewódzkimi instytucjami kultury.
	2.4. Poszerzanie ofert (w tym opracowań) dla turystów obcojęzycznych mającej na celu zwiększanie promocji międzynarodowej oraz współpraca z przewodnikami miejskimi w zakresie promocji dziedzictwa kulturowego Opola
3. Popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym miasta	3.1. Wspieranie turystyki kulturowej na terenie miasta poprzez m.in. rozbudowę infrastruktury, popularyzację i rozwój tras i szlaków turystycznych oraz budowę ścieżek pieszych i rowerowych poświęconych dziedzictwu kulturowemu oraz uzupełnianie oferty w tym zakresie poprzez nowe propozycje tematyczne oraz inne formy
	3.2.Wspieranie projektów i realizacji mających na celu promowanie walorów kulturowych jako potencjału dla rozwoju turystyki.
	3.3. Opracowanie nowych, atrakcyjnych form poznawania dziedzictwa kulturowego Opola przy współpracy instytucji, stowarzyszeń, szkół itp. uwzględniającej różne grupy docelowe (m.in. młodzież, seniorów)
	3.4. Inicjowanie i organizowanie obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa, Nocy Muzeów, Nocy Kultury oraz innych wydarzeń dotyczących dziedzictwa kultury
	3.5. Współpraca z uczelniami na rzecz realizacji projektów z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego
	3.6. Identyfikacja i popularyzacja niematerialnego dziedzictwa kulturowego
4. Kształcenie i edukacja dzieci, młodzieży i ich rodziców na rzecz ochrony dziedzictwa	4.1. Realizacja przez szkoły i placówki oświatowe działań programowych obejmujących kształtowanie poczucia własnej tożsamości i poszanowania dziedzictwa kulturowego regionu, poznanie kultury, historii i tradycji miasta Opola oraz regionu,

	spotkania uczestników projektów z miastem, jego zabytkami i osobliwościami, uwzględnienie problematyki skomplikowanej przeszłości, historii i wielokulturowości regionu. Kontynuacja programu edukacyjnego dla przedszkoli i szkół podstawowych „Mały Opolanin" oraz programu edukacyjnego dla uczniów szkół średnich „Lekcje Grotowskiego".
	4.2. Organizowanie i wspieranie konkursów, wystaw i innych form działalności edukacyjnej i popularyzacyjnej, szczególnie realizowanych w przestrzeniach publicznych
	4.3. Organizacja pikników rodzinnych i innych form aktywności rodzinnej w ramach wydarzeń związanych z lokalną historią i dziedzictwem kulturowym
	4.4. Wzmacnianie związku mieszkańców z niematerialnym wymiarem dziedzictwa poprzez działania edukacyjne

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Realizacja założeń programowych, określonych w rozdziale siódmym, powinna być prowadzona przy pomocy następującego instrumentarium:

- *instrumenty prawne* – wynikające z przepisów ustawowych, m.in.: uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wdrożenie uchwały krajobrazowej, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków, itp.;
- *instrumenty finansowe* – finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje na remonty obiektów wpisanych do rejestru zabytków nie będących własnością gminy, dla właścicieli i posiadaczy zabytków wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków oraz włączonych do gminnej ewidencji zabytków;
- *instrumenty koordynacji* - realizacja projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w gminnej strategii i innych dokumentach, współpraca w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami z innymi jednostkami samorządowymi w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Opolska, z powiatem i samorządem województwa, z instytucjami kultury, organizacjami wyznaniowymi oraz bezpośrednio z właścicielami zabytków;
- *instrumenty społeczne* m.in. system konsultacji i dyskusji publicznych, działania edukacyjne, promocyjne, współpraca z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, systemy szkoleń dla właścicieli obiektów zabytkowych, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- *instrumenty kontrolne* – aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, opracowanie ewidencji dotyczącej stanowisk archeologicznych, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego w skali gminy, sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji GPOnZ oraz aktualizacja *Programu opieki* wynikająca z czteroletniego okresu obowiązywania programu.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Wymóg prowadzenia kontroli realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Opole wynika wprost z art. 87 ust. 5 i 6 ustawy ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z tym dokumentem prezydent Miasta Opola ma obowiązek sporządzić sprawozdanie z realizacji programu oraz przedstawić go radzie gminy co dwa lata.

Celem tych działań jest monitorowanie procesu wdrażania *Programu opieki*, co umożliwi ocenę skutków dla dziedzictwa realizowanych w ramach przyjętych zadań oraz wprowadzaniu ewentualnych korekt i propozycji zmian, tak, aby program najskuteczniej jak to możliwe, realizował cele ochrony dziedzictwa kulturowego gminy. Przygotowanie *Sprawozdania* po dwóch latach funkcjonowania niniejszego programu będzie szczególnie istotne, ponieważ będzie to okres wdrażania zaktualizowanych dokumentów strategicznych.

<u>W ramach monitoringu stosowane będą następujące zasady oceny:</u>

Cel I - Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze wyznacznikiem zrównoważonego rozwoju miasta

- Poziom wydatków z budżetu gminy na opiekę nad zabytkami w poszczególnych latach – dotycząca prowadzenie prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy;
- Poziom wydatków z budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami w poszczególnych latach – udzielanie dotacji;
- Aktualizacja i opracowywanie materiałów planistycznych gminy (studium, plany miejscowe);
- Aktualizacja „Planu ochrony zabytków Gminy Opole na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”;
- Ilość szkoleń i innych form podnoszenia kwalifikacji pracowników UM i jednostek organizacyjnych w zakresie ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym;
- Poziom wydatków z budżetu gminy na prowadzenie prac przy zabytkowych obszarach i obiektach przyrodniczych: parkach, cmentarzach, pomnikach przyrody ;
- Ilość zrealizowanych prac oraz wdrożonych nowych projektów dotyczącej zieleni miejskiej.

Cel II - Skuteczna ochrona zabytków poprzez badanie, edukację i promocję dziedzictwa

- Wykonana ilość aktualnych kart ewidencyjnych zabytków nieruchomych
- Wykonana ilość kart ewidencyjnych zabytków ruchomych pozostających własnością gminy Opole
- Ilość utworzonych szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych, ścieżek przyrodniczo – dydaktycznych oraz ilość przygotowanych nowych form aktywności (questów, gier terenowych i in.);
- Ilość zrealizowanych szkoleń, konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych oraz wydarzeń w ramach EDD, Nocy Muzeów, Nocy Kultury i in. związanych z ochroną i popularyzacją dziedzictwa kulturowego na terenie gminy;

- Ilość opracowanych programów edukacyjnych i pomocy naukowych dotyczących edukacji regionalnej
- Ilość umieszczonych tablic informujących o ochronie prawnej zabytku oraz tablic dot. historii i znaczenia zabytku dla regionu (dla jakich obiektów, wysokość poniesionych środków);
- Ilość zrealizowanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników, materiałów zamieszczonych na www, w mediach społecznościowych) na temat dziedzictwa kulturowego.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Podstawowym źródłem finansowania zabytków w Polsce są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Finansowanie odbywa się na zasadach dofinansowywania prac przy obiektach zabytkowych, w oparciu o zapisy Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Dysponentami środków są:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków,
- organ stanowiący – gminy, powiatu, samorządu województwa.

Zadania te realizowane są głównie poprzez corocznie organizowane nabory wniosków. Dotacja udzielana jest osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków na podstawie art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami może obejmować nakłady konieczne na:

1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;

11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14) uzupełnienie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Z reguły dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych prac. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Należy zaznaczyć, że dotację na zabytek ujęty w gminnej ewidencji zabytków może przyznać organ stanowiący – gminy, powiatu, samorządu województwa (brak takiej możliwości w przypadku dotacji udzielanych przez ministra kultury czy konserwatora wojewódzkiego – tu niezbędny jest wpis do rejestru zabytków).

Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.

Zgodnie z art. 81 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 2067, 2245, z 2019 r., poz. 730, 1696) oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. z 2019 r. poz. 506) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym.

Miasto Opole przyznaje dotacje na podstawie Uchwały nr LII/1060/2017 Rady Miasta Opola z dnia 30.11.2017 r. w sprawie zasad i trybu postępowania o udzielenie dotacji celowej

na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków położonych na terenie Gminy Opole, niestanowiących wyłącznej własności Gminy, (zmienionej Uchwałą nr XIV/246/19 Rady Miasta Opola z dnia 4 lipca 2019 r., Uchwałą nr XXX/610/20 Rady Miasta Opola z dnia 24 września 2020 r. oraz Uchwałą nr LXVII/1404/23 Rady Miasta Opola z dnia 26 stycznia 2023 r.)

Finansowanie prac w obiektach zabytkowych niebędących własnością miasta jest systematyczne. Łącznie w latach 2020 -2023 samorząd Miasta Opola przeznaczył na zadania w obszarze ochrony zabytków kwotę: 2 139 477,18 zł.

W 2023 roku w związku z ustanowieniem Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w uchwale wprowadzono zapisy, że w przypadku możliwości pozyskania przez Miasto Opole środków zewnętrznych, możliwe jest udzielenie dotacji w trybie wieloletnim (ale tylko w przypadku zabytków o bardzo dużej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej dla dziedzictwa kulturowego miasta Opola, wymagających niezwłocznych lub złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, których wykonanie związane jest z wydłużonym procesem inwestycyjnym).

Dofinansowanie z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków przeznaczone zostało na pokrycie wydatków związanych z realizacją zadań inwestycyjnych, polegających na ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w rozumieniu ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Dodatkowo wsparcie finansowe mogą otrzymać nieruchomości położone na obszarze Specjalnej Strefy Rewitalizacji Miasta Opola, określonej w załączniku graficznym do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Opola. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane w odniesieniu do nieruchomości niewpisanych do rejestru zabytków, może zostać udzielona na wykonanie:

1) robót budowlanych, zgodnych z normami prawnymi i technicznymi mającymi zastosowanie w budownictwie, zwanych dalej robotami,
2) prac konserwatorskich i restauratorskich w rozumieniu art. 3 pkt 6 i 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do nieruchomości niewpisanych do rejestru zabytków, zwanych dalej pracami,

- jeżeli wnioskowane działania, określone w pkt 1 i 2 służą realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji[14].

[14] Uchwała nr LXXX/1386/23 Rady Miasta w Opolu w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji w Opolu

Finansowanie prac z innych źródeł:

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłasza corocznie Programy, w ramach których są finansowane zadania z zakresu kultury. Ochronie i opiece nad zabytkami dedykowane jest Program „Dziedzictwo kulturowe", a szczególnie:

Priorytet „Ochrona zabytków"

Priorytet „Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą"

Priorytet „Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego"

Priorytet „Ochrona zabytków archeologicznych"

Priorytet „Wspieranie działań muzealnych"

Priorytet „Kultura ludowa i tradycyjna"

Priorytet „Ochrona zabytków archeologicznych"

Zgodnie z art. 83 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na zasadach określonych w przepisach o zasadach finansowania nauki, minister właściwy do spraw nauki może również przyznać środki finansowe na badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne lub inne badania naukowe związane z prowadzeniem prac konserwatorskich i restauratorskich przy obiektach zabytkowych.

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Dotacje przyznawane przez Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków mogą być udzielane na prace planowane do wykonania lub jako refundacje poniesionych wcześniej nakładów (analogicznie jak dotacje ministra kultury). Ilość i wysokość udzielanych dotacji zależy od ilości zgłoszonych wniosków i wartości środków posiadanych w budżecie przez WKZ na ten cel. Dotacje mogą być przyznane podmiotom niezaliczanym do sektora finansów publicznych, tj. osobom fizycznym, jednostkom samorządu terytorialnego lub innym jednostkom organizacyjnym, będących właścicielami lub posiadaczami zabytku wpisanego do rejestru albo posiadającymi taki zabytek w trwałym zarządzie.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji:

- Program Razem bezpieczniej związany w dofinansowaniem zadań z zakresu poprawy bezpieczeństwa i zabezpieczenia obiektów zabytkowych (systemy p. pożarowe i p. włamaniowe) adresowane do jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, kościołów i związków wyznaniowych;
- Fundusz Kościelny przeznaczony m.in. na remonty i konserwację obiektów sakralnych o wartości zabytkowej, tylko na podstawowe prace zabezpieczające sam obiekt (remonty dachów, elewacji, osuszanie i odgrzybianie, remonty instalacji itp.) – bez otoczenia, wystroju i obiektów towarzyszących. Podmiotami uprawnionymi do otrzymania dotacji są osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, działających na podstawie ustaw o stosunku Państwa do kościołów oraz związków wyznaniowych.

Środki samorządowe z budżetu województwa opolskiego. Ze środków województwa są udzielane dotacje celowe na realizację zadań związanych z pracami konserwatorskimi,

restauratorskimi lub robotami budowlanymi przy zabytkach, znajdujących się na obszarze województwa opolskiego, posiadających istotne znaczenie kulturowe. Zarząd Województwa Opolskiego w corocznym ogłoszeniu podaje wysokość środków finansowych przeznaczonych na dotacje, terminy składania wniosków oraz ich rozpatrzenia. Inne wspieranie przedsięwzięć w obszarze edukacji i popularyzacji dziedzictwa kulturowego to realizacja otwartych konkursów ofert.

Fundusze strukturalne Unii Europejskiej

Poza źródłami finansowania, pochodzącymi ze środków publicznych budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej. W obecnej perspektywie finansowej na lata 2021-2027 polityka spójności jest realizowana z następujących funduszy unijnych:

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,

Europejski Fundusz Społeczny+,

Fundusz Spójności,

Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury,

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Środki wspierające dziedzictwo kulturowe to np. Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027.

Wsparcie kultury i ochrony zabytków w perspektywie finansowej 2021 – 2027 jest realizowane z Programu Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-2027 (w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego) w zakresie Celu Polityki 5 *Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych*.

Są to następujące działania:

Działanie FEOP.10.01 **Dziedzictwo kulturowe i kultura, rozwój turystyki na obszarach miejskich - Aglomeracja Opolska**

Cel szczegółowy EFRR.CP5.I - Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Typy przedsięwzięć:

1. Rozwój obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym poprawa dostępności poprzez likwidację barier fizycznych dla osób z niepełnosprawnościami (budowa towarzyszącej infrastruktury technicznej, zagospodarowania terenów wokół dziedzictwa kulturowego oraz naturalnego możliwa jedynie jako element projektu).
2. Rozwój działalności kulturalnej i aktywności kulturalnej (poprzez rozwój infrastruktury m.in. teatry, zespoły artystyczne, galerie, biblioteki, centra kultury, muzea), w tym wspieranie zaplecza dla utrzymania niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz rzemiosła i dawnych zawodów. 3. Konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych

i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i udostępnienie, także poprzez proces digitalizacji.

3. Projekty dotyczące nowych i innowacyjnych produktów w dziedzinie kultury i turystyki wynikające ze współpracy uczelni i szkół artystycznych i instytucji sektora kultury z przedsiębiorstwami i klastrami przemysłów kreatywnych.
4. Inwestycje w obiekty/miejsca tworzące turystyczne szlaki tematyczne (obiekty/miejsca odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych) lub turystyczne szlaki rodzajowe (np. kajakowe, rowerowe), w tym dostępności poprzez likwidację barier fizycznych dla osób z niepełnosprawnościami.

Działanie FEOP.10.02 **Rewitalizacja na obszarach miejskich**

Cel szczegółowy EFRR.CP5.I - Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Typy przedsięwzięć:

Fizyczna regeneracja i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych, mająca na celu realizację kompleksowych, zintegrowanych działań na rzecz: lokalnej społeczności i gospodarki, ładu przestrzennego i zrównoważonego gospodarowania przestrzenią, skoncentrowanych terytorialnie i prowadzonych przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Działanie FEOP.10.03 Europejska Inicjatywa Społeczna – Aglomeracja Opolska

Cel szczegółowy EFRR.CP5.I - **Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich**

Typy przedsięwzięć:

1. Małe inwestycje o charakterze oddolnym realizowane przez gminy we współpracy i w uzgodnieniu z przedstawicielami lokalnych społeczności i na rzecz tych społeczności o charakterze m.in. prospołecznym, kulturalnym, turystycznym.

2. Małe inwestycje o charakterze oddolnym realizowane przez organizacje pozarządowe na rzecz lokalnych społeczności w oparciu o diagnozę ich potrzeb, o charakterze m.in. prospołecznym, kulturalnym, turystycznym[15].

Program Interreg Czechy-Polska 2021-2027

Program jest kontynuacją poprzednich edycji programu z lat 2007-2013 i 2014-2020.

W programie obowiązuje zasada partnerstwa, tzn. projekty muszą być realizowane w czesko-polskim partnerstwie (co najmniej jeden partner z każdego kraju) i przynosić korzyści dla pogranicza oraz jego mieszkańców.

Instytucją zarządzającą programu jest czeskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Współzarządzającą instytucją krajową jest polskie Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Wspólny sekretariat programu (główny podmiot wykonawczy, odpowiadający

[15] https://rpo.opolskie.pl/?p=48451

za kontakty z beneficjentami) mieści się w Ołomuńcu. Jego działania na terenie województwa opolskiego wspiera urząd marszałkowski województwa opolskiego.
Realizacja zadań w obszarze dziedzictwa kulturowego mieści się w priorytecie 2. Turystyka w celu szczegółowym 4: wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych
Bezpośrednimi beneficjentami projektów mogą być np.: jednostki samorządu terytorialnego, ich stowarzyszenia i jednostki im podległe, właściciele, zarządcy i operatorzy obiektów kultury oraz obiektów i zespołów przyrody, organizacje pozarządowe – fundacje i stowarzyszenia[16].

Źródłem finansowania opieki nad zabytkami mogą być również środki **Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej** – możliwe jest dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkowych układach parkowych, parkowo-wodnych i ogrodowych, w ramach programu *Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej.* Beneficjenci to jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, parki krajobrazowe i ich zespoły, uczelnie wyższe; organizacje pozarządowe, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego i jednostki organizacyjne PGL Lasy Państwowe; podmioty będące właścicielem lub zarządcą zabytkowych parków i ogrodów.

Środki na prace przy zabytkach mogą być także pozyskane od firm, fundacji, stowarzyszeń lub osób prywatnych.

Natomiast wsparcie finansowe zadań z zakresu edukacji dziedzictwa kulturowego realizowane jest przez program Narodowego Instytutu Dziedzictwa pn. **„Wspólnie dla dziedzictwa”.** Jest to program adresowany do organizacji pozarządowych, a jego zadaniem jest wsparcie działań dotyczących identyfikacji, dokumentacji i szerokiego upowszechniania dziedzictwa kulturowego. Budżet Programu na rok 2023 wynosił łącznie 1 220 000 zł, a wnioskodawcy mieli możliwość składania wniosków o dofinansowanie w przedziale od 5 000 zł do 80 000 zł.

W ramach programu realizowane są zadania przy następujących działaniach:

a) prace porządkowe przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub włączonych do ewidencji zabytków i w ich otoczeniu, prowadzące do zabezpieczania, utrwalenia, uczytelnienia oraz zachowania substancji i wartości zabytku;
b) działania przy identyfikowaniu, inwentaryzowaniu i dokumentowaniu dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego), prowadzące do rozpoznania, utrwalenia oraz zachowania dziedzictwa kulturowego i jego wartości;
c) działania zmierzające do wzmacniania praktyk społeczno-kulturowych, tradycji, w tym tradycji rękodzielniczych i związanych z przekazami ustnymi, upowszechniania umiejętności, w tym umiejętności związanych z rzemiosłem lub tradycyjnymi technikami budowlanymi, umożliwiające zachowanie zabytków i ich wartości;

[16]https://www.ewt.gov.pl/strony/o-programach/programy-interreg-2021-2027/program-interreg-czechy-polska-2021-2027/

d) działania edukacyjne oraz popularyzujące dziedzictwo kulturowe (materialne i niematerialne) i wiedzę na jego temat lub na temat jego wartości, prowadzące do zwiększenia świadomości społecznej wartości dziedzictwa i wzmacniania społecznej woli zachowania dziedzictwa i korzystania z jego wartości[17].

Nowym programem realizowanym przez Narodowy Instytut Muzealnictwa od 2023 roku jest **„Program Izby Pamięci”**. Zadaniem programu jest wsparcie finansowe i merytoryczne działań organizacji pozarządowych oraz instytucji kultury szczebla gminnego mających na celu utworzenie lub rozwój izb pamięci o zasięgu lokalnym (np. dzielnica). Celem zadań, które mogą uzyskać dofinansowanie jest zgromadzenie i opracowanie zbiorów oraz przygotowanie koncepcji wystawy stałej, a także znalezienie dla niej stałego miejsca i gwarancji sfinansowania kosztów stałych przynajmniej przez 10 lat. Z programu można sfinansować także działania mające na celu modernizację stałych „Izb Pamięci”[18].

Ulga podatkowa na zabytki

Od 2022 roku obowiązuje ulga podatkowa na zabytki, przeznaczona dla osób fizycznych. Ulga dotyczy właścicieli i współwłaścicieli zabytków nieruchomych (wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w gminnych ewidencjach zabytków), którzy są podatnikami PIT i rozliczają się: podatkiem liniowym, ryczałtem od przychodów oraz według skali podatkowej.
Z ulgi mogą skorzystać trzy grupy właścicieli zabytków:

- ci, którzy ponieśli wydatki na fundusz remontowy spółdzielni lub wspólnoty mieszkaniowej obejmującej nieruchomość (ten przypadek dotyczy zarówno zabytków wpisanych do ewidencji, jak i rejestru, dwa pozostałe wyłącznie obiektów rejestrowych),
- ci, którzy finansowali prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane,
- a także ci, którzy nabyli nieruchomości zabytkowe w 2022 roku i finansowali ich remonty.

W dwóch pierwszych przypadkach podatnik może odliczyć nie więcej niż połowę poniesionych wydatków. W trzecim odliczenia dokonuje się na podstawie wzoru matematycznego[19].

11. LITERATURA I ŹRÓDŁA OPRACOWANIA

1. *Gminny Program opieki nad zabytkami. Poradnik metodyczny*, Kurier Konserwatorski Nr 3, 2009;
2. T. Chrzanowski, M. Kornecki, *Sztuka Śląska Opolskiego. Od średniowiecza do końca wieku XIX*, Kraków 1974;
3. *Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. VII, z. 11 – Miasto Opole i pow. opolski,* oprac. T. Chrzanowski, M. Kornecki, S. Gumiński i A. M. Olszewski, Warszawa 1968r.;

[17] Więcej informacji na stronie: http://wolontariat.nid.pl
[18] Źródło: https://nim.gov.pl/dzialalnosc/wsparcie-finansowe/izby-pamieci
[19] Źródło: https://nikz.pl/projekt/broszura

4. *Zabytki sztuki w Polsce – Śląsk,* praca zbiorowa, Wyd.: KOBiDZ, 2006r.
5. R. Sękowski, *Opole Rozwój przestrzenny miasta do końca XVII wieku* (szkice i teksty źródłowe), Opole 2013
6. *Opole. Dzieje i tradycja*, pod red. B. Linka, K. Tarki, U. Zajączkowskiej, Opole 2011
7. J. Filipczyk, G. Schiller*, O życiu i śmierci w Opolu. Stary cmentarz miejski 1813 – 1963*, Opole 2017
8. *Opole – gród, miasto, stolica regionu. Gród na Ostrówku w Opolu*, Informator stałej wystawy archeologicznej w Muzeum Śląska Opolskiego, Opole 2012
9. *W herbie miasta krzyż. #800LATOPOLA*, pod red. Ks. M. Lisa, Opole 2017
10. J. Banik, Zwyczaj wodzenia niedźwiedzia na Śląsku Opolskim, Opole 2019
11. M. Adamska, *Historyczne i współczesne założenia zieleni miejskiej Opola. Od XIX – wiecznych skwerów do realizacji z początków XXI wieku,* Architektura, 6-A 2012, z. 19
12. I. Solisz, *Rola samorządu w ochronie zabytków*, mps, Kraków 2007;
13. Materiały promocyjne wydane przez Gminę Opole, oraz materiały ze strony www.opole.pl, cmentarze.opole.pl
14. Strony internetowe www.isap.sejm.gov.pl , www.wuozopole.pl, www.mkidn.gov.pl, www.nid.pl,http://wolontariat.nid.pl, https://polska-org.pl/ ; https://rpo.opolskie.pl/?p=48451
15. Strategie, plany, programy:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm., szczególnie art.5, art. 6 ust. 1 i art. 73 i 86),
- Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026 (Monitor Polski z 2023 poz. 1470),
- Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do roku 2030 (Uchwała Nr XXXIV/355/2021 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 4 października 2021 roku),
- Strategia Rozwoju Opola do 2030 r. (Uchwała nr XV/282/19 Rady Miasta Opola z dnia 29 sierpnia 2019 r.),
- Gminny Program Rewitalizacji Opola (Uchwała Nr LXIX/1211/23 Rady Miasta Opola z dnia 23 lutego 2023 r.).

12. SPIS RYCIN I TABEL

1. Obszary i obiekty objęte ochroną konserwatorską w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Opola, opracowanie: Biuro Urbanistyczne UM Opola,
2. Załącznik do uchwały reklamowej zawierający strefy ochrony konserwatorskiej, opracowanie Biuro Urbanistyczne UM Opole, źródło: https://www.bip.um.opole.pl/
3. Plan Opola z 1763r. według rysunku Friedricha Bernharda Wernhera, z dzieła "Silesia in Compendio seu Topographia […]", Dział Rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego,

4. Mapa Opola oraz sąsiednich miejscowości (dzisiejszych dzielnic miasta) z 1936 roku; http://amzpbig.com
5. Wieża Zamku Górnego z reliktami murów, fot. Wydział Kultury, Turystyki i Współpracy Zagranicznej
6. Katedra, fot. I. Solisz;
7. Kościół św. Trójcy, fot. za: Odkryj Opole
8. Budynek prałatury po wykonanych pracach remontowych, fot. I. Solisz
9. Pałac miejski przy ul. Sempołowskiej 2, fot. I. Solisz
10. Kamienica ul. Malczewskiego 4, fot. I. Solisz
11. Willa ul. Niedziałkowskiego 16, fot. I. Solisz
12. Park miejski na Wyspie Pasiece, fot. za: Odkryj Opole
13. Opolski ogród dendrologiczny, fot. I. Solisz
14. Cmentarz żydowski przy ul. Granicznej, fot. I Solisz;
15. 15. Most Groszowy nad Młynówką, fot. I Solisz;
16. Fontanna Ceres na placu Daszyńskiego, w tle budynek dawnej powszechnej szkoły ewangelickiej (obecnie sąd); fot. I. Solisz
17. Św. Jan Nepomucen w Opolu – Czarnowąsach, fot. I. Solisz
18. Obowiązujące i opracowywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w Opolu, opracowanie Biuro Urbanistyczne UM w Opolu, https://www.bip.um.opole.pl/

Spis tabel:

Tabela 1 Wykaz pomników przyrody z terenu miasta, opracowanie: Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa UM Opole
Tabela 2 Stanowiska archeologiczne w Opolu z podziałem na dzielnice i dawne jednostki osadnicze – wpisane do rejestru i ujęte w ewidencji, opracowanie I. Solisz
Tabela 3 Wykaz zabytków wskazanych do włączenia do gminnej ewidencji zabytków opracowany na podstawie danych UM Opole (karty adresowe zabytków)
Tabela 4 Wykaz zabytków dla których sporządzono karty ewidencyjne i podjęto procedurę uzgodnienia z OWKZ na podstawie danych WUOZ w Opolu
Tabela 5 Obiekty zabytkowe, których właścicielem jest Miasto Opole, opracowanie na podstawie danych UM Opole
Tabela 6 Wykaz działań rewitalizacyjnych obiektów i obszarów planowanych w latach 2020 – 2023, opracowanie na podstawie danych Wydziału Kultury, Sportu i Współpracy Zagranicznej

13. ANEKSY

Tabela 1. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków:

L.p.	Miejscowość Dzielnica	Obiekt i adres obecny	Adres (ulica i nr)	Data powstania	Nr decyzji o wpisie do rejestru
1.	Opole	układ urbanistyczny miasto Opole w granicach średniowiecznego założenia		pocz. XIII	149/55 z 19.01.1955
2.	Opole	kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Św.	Książąt Opolskich	XIII, XVI, XVII	763/64 z 03.04.1964
3.	Opole	kościół seminaryjny p.w. św. Sebastiana	Plac św. Sebastiana	1680, 1932	1949/71 z 15.06.1971
4.	Opole	kościół parafialny p.w. MB Bolesnej wraz z wnętrzem	Plac Kopernika 12	XIV, XVII-XIX	125/54 z 3.09.1954
5.	Opole	kaplica p.w. św. Wojciecha	Plac Kopernika 11	XIII-XVII	756/64 z 31.03.1964
6.	Opole	budynek Collegium Maius UO (budynek d. szpitala z reliktami klasztoru dominikanów)	Plac Kopernika 11	XIII, 1845	2370/97 z 20.05.1997
7.	Opole – Nowa Wieś Królewska	zespół kościelno – plebański wraz z obszarem w obrębie ogrodzenia: kościół parafialny p.w. MB Nieustającej Pomocy, plebania, budynek gospodarczy, ogród, aleja lipowa, ogrodzenia,	Plac Kościelny 2a	pocz. XX	165/2011 z 28.07.2011
8.	Opole - Półwieś	kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła	Domańskiego	1936-1937	164/2011 z 8.07.2011
9.	Opole	kościół franciszkanów wraz z klasztorem i dziedzińcem	Zamkowa	XIV, XVII	764/64 z 05.04.1964
10.	Opole-Groszowice	Kościół parafialny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej wraz z ogrodzeniem i otoczeniem w jego obrębie	Ks. Popiełuszki	1880-1883	244/2016 z 21.01.2016
11.	Opole	kaplica św. Aleksego	Katedralna	XV	765/64 z 3.04.1964
12.	Opole	dawny szpital św. Aleksego	Katedralna	1865/66, 1912/13	2007/74 z 24.04.1974
13.	Opole	byłe kolegium jezuickie, obecnie muzeum	Mały Rynek7	XV, XVII, XVIII	156/55 z 04.03.1955
14.	Opole	cmentarz	Budowlanych /Harcerska	przed 1833, II poł. XIX	216/89 z 25.08.1989

15.	Opole	cmentarz żydowski	Graniczna	1822, 1866, 1969	223/89 z 06.11.1989
16.	Opole	cmentarz wojenny Armii Radzieckiej	Katowicka	1945	143/86 z 10.09.1986
17.	Opole Bierkowice	cmentarz i kaplica – dzwonnica	Wrocławska	II poł. XIX, przed 1883	215/89 z 25.08.1989
18.	Opole Nowa Wieś Królewska	cmentarz komunalny z kaplicą	Zielona	1901-1902	218/89 z 28.09.1989
19.	Opole Gosławice	cmentarz „Na Grobli” wraz z kaplicą	Oleska	II poł. XIX	214/89 z 17.08.1989
20.	Opole Półwieś	mogiła zbiorowa 242 ofiar terroru hitlerowskiego w alei zasłużonych, cmentarz komunalny	Cmentarna		153/87 z 09.06.1987
21.	Opole Półwieś	mogiły 3 ofiar terroru hitlerowskiego w alei zasłużonych, cmentarz komunalny	Cmentarna		154/87 z 09.06.1987
22.	Opole Półwieś	kwatera składająca się z 12 mogił żołnierzy WP, cmentarz	Cmentarna		157/87 z 31.07.1987
23.	Opole Półwieś	aleja zasłużonych na cmentarzu komunalnym	Cmentarna		158/87 z 31.07.1987
24.	Opole Bierkowice	kapliczka	Wrocławska	XVIII	638/59 z 13.11.1959
25.	Opole Grudzice	kapliczka	Grudzicka		53/2007 z 12.06.2007
26.	Opole Gosławice	kapliczka – dzwonnica, cmentarz komunalny	Oleska	XVIII	2035/78 z 21.04.1978
27.	Opole-Wróblin	kapliczka – dzwonnica wraz z ogrodzeniem	Sołtysów		182/2012 z 27.01.2012
28.	Opole-Zakrzów	Kaplica św. Anny wraz z ogrodzeniem i otoczeniem w obrębie,	św. Anny	II poł. XIX	192/2012 z 27.07.2012
29.	Opole - Gosławice	kapliczka	Poprzeczna		143/2011 z 31.01.2011
30.	Opole	park miejski na Wyspie „Bolko” (d. park ludowy)		1913	291/93 z 2.03.1993
31.	Opole	ogród zoologiczny		1930	291/93 z 2.03.1993

32.	Opole	park miejski ,,Pasieka”		lata 40-te XIX, lata 30-te XX	18/2002 z 11.12.2002
33.	Opole	park etnograficzny	Wrocławska 174		284/92 z 28.01.1992
34.	Opole	Wieża zamku górnego i fragment dawnego muru	Plac Kopernika	k. XIV, XIX	754/64 z 31.03.1964
35.	Opole	Wieża Piastowska	Piastowska 14	1300, XX	188/56 z 20.01.1956
36.	Opole	mury obronne i łupina obronna nad Odrą	Nadbrzeżna	XIV	755/64 z 31.03.1964
37.	Opole	baszta Wilcza (teren klasztoru sióstr Notre Dame)	Mały Rynek	XIV	753/64 z 31.03.1964
38.	Opole	zespół budynków dworca PKP (budynek główny z przejściem podziemnym, budynek hallu kasowego, budynki zaplecza, budynek pocztowo – telegraficzny, tunele do peronów, wiaty peronowe, budynek komisariatu)	Krakowska		2227/90 z 11.09.1990
39.	Opole	Hala wachlarzowa – wagonownia	Ks. Popiełuszki 59		132/2010 z dnia 28.12.2010
40.	Opole	budynek	Armii Krajowej 6		5/2001 z 23.10.2001
41.	Opole	dom	Armii Krajowej 7	k. XIX	2121/86 z 28.04.1986
42.	Opole	budynek mieszkalny	Armii Krajowej 16	1906	21/2003 z 2.04.2003
43.	Opole	budynek, tzw. Domek Lodowy ob. siedziba PTTK	Barlickiego 2a	pocz. XX	2202/89 z 31.08.1989
44.	Opole	dom mieszkalny, ob. Ognisko Plastyczne	Barlickiego 15	k. XIX	2234/94 z 20.09.1994
45.	Opole	zespół budynków Związku Polaków w Niemczech: dawny budynek wydawnictwa „Nowiny”, dawne zabudowania Spółdzielni Art. Rolniczych ,,Rolnik”: budynek główny, budynki gospodarcze - magazyn i stajnia	Buczka – Łangowskiego		2095/84 z 15.06.1984
46.	Opole	budynek mieszkalny (administracyjno-usługowy)	Cmentarna 7a	l. 20 i 30 XX	2393/99 z 21.10.1999

47.	Opole	budynek	Damrota 1/ Krakowska 49		188/2012 z 11.06.2012
48.	Opole	budynek banku	Damrota 2	pocz. XX	2041/78 z 15.11.1978
49.	Opole	kamienica	Damrota 4	1911	250/2016 z 16.03.2016 r.
50.	Opole	kamienica	Damrota 6	1908 r.	257/2016 z 22.08.2016 r.
51.	Opole	kamienica	Damrota 8	1910	10/2001 z 15.07.2001
52.	Opole	budynek	Damrota 10a	ok. 1920	2316/93 z 12.02.1993
53.	Opole	zespół budynków Sądu Okręgowego, d. szkoła	Daszyńskiego 1-2	ok. 1910	40/2005 z 19.05.2005
54.	Opole	budynek mieszkalny	Grunwaldzka 5	ok. 1890	2257/91 z 9.05.1991
55.	Opole	budynek mieszkalny	Grunwaldzka 6	k. XIX	238/2015 z 1.10.2015
56.	Opole	budynek (nr 14) oraz elewacja północna i wschodnia budynku (nr 16)	Grunwaldzka 14 i 16		264/2017 z 16.01.2017
57.	Opole	budynek	Grunwaldzka 23		2290/91 z 21.11.1991
58.	Opole	kamienica	Grunwaldzkiej 24	Ok. 1910	260/2016 z 10.11.2016
59.	Opole	budynek mieszkalny	Grunwaldzka 25	XIX/XX	2358/96 z 19.03.1996
60.	Opole	kamienica	Katedralna 10		193/2012 z 30.07.2012
61.	Opole	dom	Plac Kopernika 3		2210/90 z 20.03.1990
62.	Opole	dom	Plac Kopernika 4		2211/90 z 20.03.1990
63.	Opole	dom	Plac Kopernika 5		2212/90 z 20.03.1990
64.	Opole	zespół budynków mieszkalno - usługowych	Plac Kopernika 8, 9, 10	pocz. XX	2002/73 z 17.04.1973
65.	Opole	budynek	Plac Kopernika 15	pocz. XX	2249/90 z 29.12.1990
66.	Opole	elewacja frontowa budynku	Koraszewskiego 3	k. XIX	2086/82 z 20.07.1982
67.	Opole	budynek	Koraszewskiego 7	k. XIX	2220/90 z 12.06.1990
68.	Opole	budynek mieszkalny	Koraszewskiego 9	XIX	2219/90 z 11.06.1990
69.	Opole	elewacja frontowa budynku	Koraszewskiego 14	p. XIX	2074/82 z 7.03.1982

70.	Opole	szkoła	Kościuszki 14	1894 – 99, 1912/13, 1925/26	2245/90 z 29.12.1990
71.	Opole	kamienica	Kościuszki 17	II poł. XIX	2349/95 z 6.05.1995
72.	Opole	kamienica	Kościuszki 19		203/2013 z 2.04.2013
73.	Opole	budynek mieszkalny	Kościuszki 25	1913	2336/94 z 17.10.1994
74.	Opole Nowa Wieś Królewska	budynek szkoły parafialnej, obecnie hospicjum	Plac Kościelny 2	1899	1/2001 z 20.05.2001
75.	Opole	kamienica, ob. budynek biurowy	Krakowska 28	1890	2224/90 z 25.06.1990
76.	Opole	budynek poczty	Krakowska 46	1854	2036/78 z 13.07.1978
77.	Opole	budynek administracyjny	Krakowska 53	II poł. XIX	2042/79 z 8.01.1979
78.	Opole	kamienica mieszkalna	Kropidły 1	II poł. XIX	2255/91 z 29.04.1991
79.	Opole	dom opieki społecznej gminy ewangelickiej, ob. budynek administracyjny	Kropidły 5	k. XIX	2321/93 z 7.06.1993
80.	Opole	dom „Villa Helena”	Kropidły 8-8a	XIX	2353/95 z 5.12.1995
81.	Opole	dom	Książąt Opolskich 10	ok. 1880	2203/89 z 11.09.1989
82.	Opole	dom	Książąt Opolskich 36 B	1900	2246/90 z 3.01.1991
83.	Opole	dom mieszkalny	1 Maja 7	II poł. XIX	2091/82 z 14.12.1982
84.	Opole	dom	1 Maja 11	1890	2155/87 z 6.03.1987
85.	Opole	dom mieszkalny	1 Maja 13	1890	2164/87 z 27.05.1987
86.	Opole	dom mieszkalny	1 Maja 15	1890	2158/87 z 30.04.1987
87.	Opole	budynek	1 Maja 17	1890	2159/87 z 30.04.1987
88.	Opole	dom	1 Maja 19	1890	2160/87 z 30.04.1987
89.	Opole	dom	1 Maja 21	ok. 1890	2165/87 z 29.05.1987
90.	Opole	budynek mieszkalny	1 Maja 31		17/2002 z 27.11.2002
91.	Opole	dom	1 Maja 33	1900	2173/87 z 15.09.1987

92.	Opole	budynek biurowo-warsztatowy w dawnej fabryce prefabrykatów	Marka z Jemielnicy 2		2200/89/90 z 10.07.1990
93.	Opole	portiernia z wieżą strażniczą z ogrodzeniem i bramami	Marka z Jemielnicy 2		2201/89/90 z 3.09.1990
94.	Opole	pałacyk właściciela	Marka z Jemielnicy 2		2043/79 z 27.12.1979
95.	Opole	dom	Malczewskiego 4	XVIII, XX	1699/66 z 27.09.1966
96.	Opole	dom	Matejki 4	XIX/XX	2311/92 z 30.12.1992
97.	Opole	dom mieszkalny	Matejki 6		2262/91 z 13.03.1991
98.	Opole	dom	Matejki 10	k. XIX/XX	2312/92 z 30.12.1992
99.	Opole	Centralne Muzeum Jeńców Wojennych	Minorytów 3	XVIII-XX	2278/91 z 7.08.1991
100.	Opole	domek szwajcarski „Grabówka”	Mozarta 7	k. XIX	2363/96 z 30.12.1996
101.	Opole	dom	Niedziałkowskiego 5	k. XIX	2225/90 z 29.06.1990
102.	Opole	dom	Niedziałkowskiego 9	k. XIX	2237/90 z 29.06.1990
103.	Opole	dom	Niedziałkowskiego 18	II poł. XIX	2253/90 z 28.12.1990
104.	Opole	dom	Odrowążów 2	1902	2223/90 z 22.06.1990
105.	Opole	zespół obiektów wodociągów miejskich (budynek pompowni, wieża ciśnień, komin, zbiornik wody czystej nr 1, filtry powolne, obudowa studni) , ob. WiK	Oleska 66	1896	2076/82 z 3.06.1982
106.	Opole	dom	Osmańczyka 11	XVIII-XX	701/64 z 16.01.1964
107.	Opole	dom	Osmańczyka 16		7/2001 z 28.12.2001
108.	Opole	dom	Ostrówek 19		2230/90 z 20.07.1990
109.	Opole	budynek mieszkalny	Ozimska 8	pocz. XX	2394/99 z 27.12.1999
110.	Opole	dom, ob. budynek wystawienniczy (dawne BWA)	Ozimska 10	pocz. XIX	2322/93 z 16.07.1993
111.	Opole	budynek	Ozimska 18	k. XIX	2328/93 z 2.12.1993
112.	Opole	budynek mieszkalny	Ozimska 38	1892-93	2333/94 z 1.10.1994

113.	Opole	Szkoła	Ozimska 48a	Pocz. XX	256/2016 z 22.08.2016
114.	Opole	Kamienica	Ozimska 49	Pocz. XX w.	259/2016 z 3.10.2016
115.	Opole	Kamienica	Ozimska 51	k. XIX w.	265/2017 z 1.03.2017 r.
116.	Opole	dom – kamienica	Ozimska 67		163/2011 z 8.07.2011
117.	Opole	budynek mieszkalny	Pasieczna 9	2 poł. XIX	2256/91 z 25.04.1991
118.	Opole	kładka dla pieszych na Młynówce tzw. most groszowy	pomiędzy ulicami Piastowską i Mozarta	pocz. XIX	2313/92 z 23.12.1992
119.	Opole	zespół obiektów hydroinżynieryjnych - Młynówka na 155 km rzeki Odry śluza mała komorowa	Piastowska	XIX/XX	2198/89 z 22.09.1989
120.	Opole	zespół obiektów hydro inżynieryjnych - Młynówka na 155 km rzeki Odry, jaz stały	Piastowska	XIX/XX	2198/89 z 22.09.1989
121.	Opole	budynek mieszkalno-usługowy, hotel PIAST	Piastowska 1-1a	XIX/XX	2096/84 z 27.08.1984
122.	Opole	budynek mieszkalny	Piastowska 3	pocz. XX	2222/90 z 6.07.1990
123.	Opole	Zespół budynków urzędu wojewódzkiego (budynek główny biurowy, łącznik 2-kondygnacyjny skrzydło boczne zachodnie, skrzydło boczne wschodnie, otoczenie budynku, drzewostan oraz warstwa kulturowa)	Piastowska 14-15	l. 30 XX	2284/91 z 26.09.1991
124.	Opole	budynek mieszkalny (d. Dom Kantora)	Piastowska 16	k. XIX	2103/84 z 22.11.1984
125.	Opole	budynek (ob. WBP)	Piastowska 20	2 poł. XIX	2241/90 z 6.11.1990
126.	Opole	budynek mieszkalny	Piastowska 22	XIX/XX	2285/91 z 1.10.1991
127.	Opole	dom	Piłsudskiego 10/Spychalskiego 2	k. XIX	2118/85 z 27.12.1985
128	Opole	Budynek w dawnym zespole koszar	Plebiscytowa 3	1896-1898	234/2015 z 11.06.2015
129.	Opole	budynek w zespole koszar	Plebiscytowa 5	1896-98	2372/97 z 11.08.1997
130.	Opole	dom	Podgórna 1	1890	2319/93 z 18.03.1993

131.	Opole	budynek mieszkalny	Powstańców Śląskich 11	pocz. XX	2248/90 z 18.12.1990
132.	Opole	budynek mieszkalny	Powstańców Śląskich 19	2 poł. XIX	2232/91 z 8.01.1991
133.	Opole	dom mieszkalny	Powstańców Śląskich 22	k. XIX	2231/90 z 20.07.1990
134.	Opole	Zespół obiektów Zakładu Naprawczego Taboru Kolejowego: budynek hal remontowych, kompleks obiektów elektroenergetycznych (kotłownia z kominem, budynek podstacji wysokiego napięcia z warsztatem naprawczym), budynek kuźni z obręczarnią, odlewnią i lakiernią, budynek administracyjno-magazynowy, magazyny tekstylne I, II, budynek tapicerni, wodociągowa wieża ciśnień, tory kolejowe w obrębie zakładu	Rejtana 7	pocz. XX	232/2015 z 20.02.2015
135.	Opole	budynek mieszkalny	Reymonta 7		2266/91 z 8.07.1991
136.	Opole	dom	Reymonta 9		2221/90 z 5.07.1990
137.	Opole	budynek – kamienica	Reymonta 47	4 ćw. XIX	2403/2001 z 7.03.2001
138.	Opole	budynek mieszkalny	Reymonta 49		8/2001 z 28.03.2002
139.	Opole	dom mieszkalny, „Dom Rybaka”	Rybacka 5	k. XIX	2109/85 z 3.04.1985
140.	Opole	zespół architektoniczny Rynku (1, 2, 3of., 4, 5-6, 7, 8-9, 10, 11a,b,c, 12-14, 15a,b,c, 16a,b, 17, 19, 21, 23, 26, 27, 28-29, 30-31, 31, 32a)	Rynek		2337/94 z 12.10.1994
141.	Opole	dom mieszkalny, tzw. Apteka pod Lwem	Rynek 1	XVI, XVIII	751/64 z 31.03.1964
142.	Opole	dom mieszkalny	Rynek 10	1618, XIX/XX	589/59 z 12.10.1959
143.	Opole	brama budynku	Rynek 17-19	1950	2325/93 z 20.09.1993
144.	Opole	dom	Rynek 30	1621, XVIII, 1950	52/48 z 26.02.1948 25/48

					z 10.04.1948
145.	Opole	dom	Rynek 31	1621, XVIII, 1950	13/48 z 10.04.1948 27/48 z 10.04.1948
146.	Opole	budynek mieszkalny	Sądowa 1	k. XIX	2077/82 z 11.06.1982
147.	Opole	dom mieszkalny	Sądowa 3	k. XIX	2078/82 z 15.06.1982
148.	Opole	budynek więzienia	Sądowa 4	k. XIX	2298/92 z 29.06.1992
149.	Opole	dom mieszkalny	Sądowa 5	k. XIX	2079/82 z 22.06.1982
150.	Opole	dom mieszkalny	Sądowa 7	k. XIX	2080/82 z 22.06.1982
151.	Opole	dom mieszkalny	Sądowa 9	k. XIX	2081/82 z 22.06.1982
152.	Opole	budynek mieszkalny, oficyna	Plac Sebastiana 5	1890/92	2340/94 z 15.12.1994
153.	Opole	budynek mieszkalny	Sempołowskiej 2	po 1811	1971/72 z 17.11.1972
154.	Opole	budynek	Sempołowskiej 3	k. XIX	2209/90 z 27.03.1990
155.	Opole	budynek mieszkalny	Sienkiewicza 1a	I poł. XIX	2094/84 z 25.04.1984
156.	Opole	budynek mieszkalny	Sienkiewicza 34	ok. 1900	2162/87 z 28.05.1987
157.	Opole	budynek mieszkalny	Spychalskiego 32	1895/97	2335/94 z 27.09.1994
158.	Opole	dom	Staromiejska 12	ok. 1860	2204/89 z 11.09.1989
159.	Opole	kamienica	Ściegiennego 7		49/2006
160.	Opole	budynek, ob. Dom Kultury	Strzelców Bytomskich 1	II poł. XIX	2254/91 z 8.06.1991
161.	Opole	budynek mieszkalny	Strzelców Bytomskich 10	XIX/XX	2244/90 z 7.11.1990
162.	Opole	fragment dawnej zabudowy miasta, domy wraz z odcinkiem ulicy i zielenią	Studzienna 1-3	XIX	2061/81 z 20.01.1981
163.	Opole	synagoga (obecnie TVP)	Szpitalna 1	1840/41	2154/87 z 6.03.1987
164.	Opole	budynek mieszkalny	Szpitalna 3		2229/90 z 20.07.1990
165.	Opole	dom mieszkalny	Szpitalna 5	ok. 1860	2163/87 z 28.05.1987
166.	Opole	spichlerz zbożowy	Szpitalna 9	1880	2156/87 z 5.03.1987

167.	Opole	spichlerz, ob. biuro	Szpitalna 17a		2187/88 z 19.12.1988
168.	Opole	dom mieszkalny,	św. Wojciecha 6	XIX, XX	157/55 z 9.03.1955
169.	Opole	dom mieszkalny,	św. Wojciecha 13		158/55 z 9.03.1955
170.	Opole	kamienica	Wrocławska 2	XIX/XX	39/2005 z 26.04.2005
171.	Opole	Most na Młynówce	Zamkowa		145/2016 z 23.03.2016 r.
172.	Opole	budynek, ob. Archiwum Państwowe	Zamkowa 2		2060/81 z 7.01.1981
173.	Opole	budynek mieszkalny	Żeromskiego 5		2265/91 z 9.07.1991
174.	Opole-Borki	Kaplica-dzwonnica	Ochronna 4	XIX	639/59 z 13.11.1959
175.	Opole-Chmielowice	Park podworski	Nyska/ Ogrodowa	XIX, 1 poł. XX	194/94 z 8.12.1994
176.	Opole Czarnowąsy	Dawny klasztor Norbertanek: klasztor wraz z murem, basztami i bramą (obecnie DPS)	Plac Klasztorny 2	1682-1690	762/64 z 2.04.1964
177.	Opole-Czarnowąsy	Kościół parafialny p.w. św. Norberta w d. klasztorze norbertanek	Plac Klasztorny	poł. XIII, XVIII	762/64 z 2.04.1964
178.	Opole-Czarnowąsy	Cmentarz wyznaniowy	Jagiełły	XVII, XIX	219/89 z 28.09.1989
179.	Opole-Sławice	Park dworski wraz z folwarkiem (kuźnia, czworak, aleja jesionowa)	Opolska	XIX	302/98 z 28.12.1998
180	Opole	Cmentarz	Wrocławska		295/2020 z 20.05.2020

Tabela 2. Wykaz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków

L.p.	Opole/dzielnica	Przedmiot wpisu do rejestru	Nr rejestru zabytków
1.	Opole-Czarnowąsy	Rzeźba św. Jana Nepomucena	Ks.B.t.IV-692/77 15.09.1977 r.
2.	Opole-Czarnowąsy	Rzeźba Matki Boskiej, ul. Wolności 94	Ks.B.t.IV-691/77 15.09.1977 r.
3.	Opole-Czarnowąsy	Wyposażenie kościoła odpustowego pw. św. Anny	Ks.B.t.III-605/72 07.10.1972 r.
4.	Opole-Czarnowąsy	Wyposażenie kościoła odpustowego pw. św. Anny	Ks.B.t.V-872/91 02.12.1991 r.
5.	Opole-Czarnowąsy	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Bożego Ciała i św. Norberta	Ks.B.t.III-606/72 10.10.1972 r.
6.	Opole-Czarnowąsy	Instrument organowy z kościoła paraf. pw. Bożego Ciała	Ks.B.t.IV-360/17

		i św. Norberta	03.03.2017 r.
7.	Opole	Wyposażenie kościoła katedralnego pw. Podwyższenia Św. Krzyża – ołtarz drewniany 1652 r.	Ks.B.t.I-55/57 05.12.1957 r.
8.	Opole	Ołtarz pw. św. Anny	Ks.B.t.I-56/57 05.12.1957 r.
9.	Opole	Balustrada z kutej kraty 1730	Ks.B.t.I-57/57 05.12.1957 r.
10.	Opole	Obraz – Matka Boska Piekarska	Ks.B.t.I-58/57 05.12.1957 r.
11.	Opole	Epitafium Andrzeja Schwinke	Ks.B.t.I-78/57 20.12.1957 r.
12.	Opole	Epitafium Małgorzaty Schreiber	Ks.B.t.I-79/57 20.12.1957 r.
13.	Opole	Płyta nagrobna Karoliny Józefy Lynckner	Ks.B.t.I-80/57 20.12.1957 r.
14.	Opole	Płyta nagrobna Małgorzaty von Oppersdorff	Ks.B.t.I-81/57 20.12.1957 r.
15.	Opole	Epitafium Adama Bees	Ks.B.t.I-82/57 20.12.1957 r.
16.	Opole	Płyta z d. krypty rodziny Oppersdorffów	Ks.B.t.I-83/57 20.12.1957 r.
17.	Opole	Płyta z d. wejścia do krypty rodziny v. Bees	Ks.B.t.I-84/57 20.12.1957 r.
18.	Opole	Fragmenty epitafium Joachima Jędryczki i jego żony	Ks.B.t.I-86/57 20.12.1957 r.
19.	Opole	Ołtarz boczny pw. św. Urbana	Ks.B.t.I-93/56 31.10.1953 r.
20.	Opole	Krata przy kaplicy pw. św. Anny	Ks.B.t.I-97/57 20.12.1957 r.
21.	Opole	Epitafium rodziny Skopek	Ks.B.t.I-98/57 20.12.1957 r.
22.	Opole	Epitafium Henryka Zieglera	Ks.B.t.I-99/57 20.12.1957 r.
23.	Opole	Ambona klasycystyczna	Ks.B.t.I-103/57 20.12.1957 r.
24.	Opole	Epitafium Barbary von Oppersdorff	Ks.B.t.I-109/57 20.12.1957 r.
25.	Opole	Epitafium Krystyny von Oppersdorff	Ks.B.t.I-110/57 20.12.1957 r.
26.	Opole	Epitafium Jana von Oppersdorff	Ks.B.t.I-111/57 20.12.1957 r.
27.	Opole	Tryptyk (przeniesiony z Gołkowic)	Ks.B.t.I-143/58 10.10.1958 r.
28.	Opole	Ambona (przeniesiona z kościoła w Głuchołazach)	Ks.B.t.I-279/63 07.02.1963 r.
29.	Opole	Tryptyk	Ks.B.t.II-480/70 16.03.1970 r.
30.	Opole	Zespół zabytków	Ks.B.t.IV-697/1-76/77

			09.12.1976 r.
31.	Opole	Chrzcielnica gotycka	Ks.B.t.VI-936/94 23.11.1994 r.
32.	Opole	Zespół ołtarzy z prezbiterium	Ks.B.t.VI-968/00 07.07.2000 r.
33.	Opole	Zespół zabytków ruchomych (obrazy, rzeźby, witraż)	Ks.B.t.III-257/1-18/12 26.04.2012 r.
34.	Opole	Płyta nagrobna Joanny Eleonory Beer	Ks.B.t.IV-279/13 11.09.2013 r.
35.	Opole	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, przy kościele katedralnym pw. Podwyższenia Krzyża Św.	Ks.B.t.V-771/89 05.06.1989 r.
36.	Opole	Zespół zabytków przy katedrze Podwyższenia Krzyża Św.: Ogrójec, Grupa Ukrzyżowania, Krzyż	Ks.B.t.II-119/1-3/08 30.01.2008 r.
37.	Opole	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. MB Bolesnej („Na Górce") – ołtarz boczny	Ks.B.t.I-63/57 20.12.1957 r.
38.	Opole	Ołtarz pw. św. Józefa	Ks.B.t.I-64/57 20.12.1957 r.
39.	Opole	Ambona	Ks.B.t.I-65/57 20.12.1957 r.
40.	Opole	Obraz – św. Tomasz z Akwinu	Ks.B.t.I-66/57 20.12.1957 r.
41.	Opole	Ołtarz boczny z rzeźbami śś. Rocha i Sebastiana	Ks.B.t.I-67/57 20.12.1957 r.
42.	Opole	Obraz – św. Dominik	Ks.B.t.I-68/57 20.12.1957 r.
43.	Opole	Ołtarz z obrazem – Ukrzyżowanie	Ks.B.t.I-69/57 20.12.1957 r.
44.	Opole	Obraz – Chwała św. Wojciecha i Katarzyny	Ks.B.t.I-70/57 20.12.1957 r.
45.	Opole	Cztery rzeźby Ojców Kościoła	Ks.B.t.I-71/57 20.12.1957 r.
46.	Opole	Rzeźba – Chrystus Zmartwychwstały	Ks.B.t.I-72/57 20.12.1957 r.
47.	Opole	Część środkowa d. tryptyku	Ks.B.t.III-597/72 02.09.1972 r. (wpisany jako tryptyk z kaplicy w Przeczy – na plebanii w Skorogoszczy ks.B.t.I-267)
48.	Opole	Zespół zabytków	Ks.B.t.IV-657/1-44/76 09.12.1976 r.
49.	Opole	Organy	Ks.B.t.II-181/10 10.02.2010 r.
50.	Opole	Wyposażenie kościoła franciszkańskiego pw. Trójcy Św. i klasztoru OO. Franciszkanów – fresk Ukrzyżowanie	Ks.B.t.I-2/54 30.03.1954 r.
51.	Opole	Obraz – Chrystus Ukrzyżowany	Ks.B.t.I-59/57 05.12.1957 r.
52.	Opole	Epitafium córek Scholtza	Ks.B.t.I-60/57 05.12.1957 r.

53.	Opole	Płyta nagrobna Jana Prószkowskiego	Ks.B.t.I-61/57 05.12.1957 r.
54.	Opole	Krata przy kaplicy Najświętszego Sakramentu	Ks.B.t.I-62/57 05.12.1957 r.
55.	Opole	Płyty nagrobne ks. opolskich Bolesława I i II oraz Anny i Bolesława III	Ks.B.t.I-210/60 30.12.1960 r.
56.	Opole	Polichromia ścienna	Ks.B.t.II-508/71 29.03.1971 r.
57.	Opole	Zespół zabytków	Ks.B.t.IV-644/1-31/76 20.09.1976 r.
58.	Opole-Wrzoski	Wyposażenie z kapliczki przy ul. Kolejowej 2	Ks.B.t.V-712/79 z dnia 24.01.1979 r.
59.	Opole	Malowidła ścienne z kaplicy św. Maksymiliana Kolbe	Ks.B.t.V-773/1-7/89 02.06.1989 r.
60.	Opole	Polichromia na sklepieniu prezbiterium i nawy	Ks.B.t.II-100/07 12.06.2007 r.
61.	Opole	Organy	Ks.B.t.II-104/07 08.08.2007 r.
62.	Opole	Rzeźby Boga Ojca i Chrystusa Zmartwychwstałego	Ks.B.t.II-110/1-2/07 12.11.2007 r.
63.	Opole	Fragmenty malowideł we wnętrzu (prezbiterium, nawa i kaplica św. Anny)	Ks.B.t.III-259/1-7/12 30.05.2012 r.
64.	Opole	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, przy klasztorze OO. Franciszkanów	Ks.B.t.I-106/57 20.12.1957 r.
65.	Opole	Wyposażenie kościoła OO. Jezuitów	Ks.B.t.V-715/1-4/79 06.02.1979 r.
66.	Opole	Wyposażenie kaplicy w budynku Kurii Diecezjalnej	Ks.B.t.V-753/1-15/88 15.12.1988 r.
67.	Opole	Wyposażenie kaplicy pw. św. Aleksego	Ks.B.t.I-100/57 16.01.1957 r.
68.	Opole	j.w.	Ks.B.t.IV-647/1-6/76 18.11.1976 r.
69.	Opole	Wyposażenie kościoła rektorskiego pw. św. Sebastiana	Ks.B.t.V-803/1-5/89 27.12.1989 r.
70.	Opole	Organy	Ks.B.t.III-185/10 17.02.2010 r.
71.	Opole – Nowa Wieś Królewska	Prospekt organowy wraz z instrumentem z kościoła parafialnego pw. MB Nieustającej Pomocy	Ks.B.t.II-120/08 31.01.2008 r.
72.	Opole	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. MB Nieustającej Pomocy	Ks.B.t.III-236/1-24/11 08.07.2011 r.
73.	Opole-Świerkle	Wyposażenie z kościoła filialnego pw. Niepokalanego Serca NMP	Ks.B.t.III-222/11 z dnia 11.02.2011 r.
74.	Opole	Kartusz herbowy z elewacji budynku Muzeum Śląska Opolskiego	Ks.B.t.IV-646/76 04.11.1976 r.
75.	Opole	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, przy kościele pw. śś. Piotra i Pawła	Ks.B.t.I-107/57 20.12.1957 r.
76.	Opole	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, w kapliczce przy ul. Św. Jacka	Ks.B.t.V-787/89 20.09.1989 r.

77.	Opole	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, przy ul. Oleskiej (Uniwersytet Opolski)	Ks.B.t.IV-703/78 26.04.1978 r.
78.	Opole	Rzeźba – św. Jan Nepomucen, kapliczka przy ul. Partyzanckiej 60B	Ks.B.t.VI-956/97 20.01.1997 r.
79.	Opole	Kapliczka przy ul. Partyzanckiej 60B, dz. Nr 54/7	Ks.B.t.II-151/09 27.01.2009 r.
80.	Opole	Fontanna, pl. Daszyńskiego	Ks.B.t.IV-676/77 20.04.1977 r.
81.	Opole	Rzeźba – Jeździec na koniu, ul. Korfantego 1	Ks.B.t.I-5/02 08.11.2002 r.
82.	Opole	Pomnik Poległych 36 Pułku Piechoty, ul. Ozimska	Ks.B.t.VI-942/95 06.03.1995 r.
83.	Opole	Trzy rzeźby chłopców, Pl. Wolności, nad Młynówką	Ks.B.t.VI-942/95 06.03.1995 r.
84.	Opole	Rzeźba – św. Józef z Dzieciątkiem, elewacja budynku ul. Krakowska 9	Ks.B.t.VI-942/95 06.03.1995 r.
85.	Opole	Płaskorzeźba – Zwiastowanie, elewacja budynku Rynek 12	Ks.B.t.VI-942/95 06.03.1995 r.
86.	Opole	Kapliczka słupowa przy kościele parafialnym pw. MB Bolesnej	Ks.B.t.V-728/81 25.02.1981 r.
87.	Opole-Gosławice	Wyposażenie kapliczki cmentarnej Opole-Gosławice	Ks.B.t.I-701/1-4/78 15.03.1978 r.
88.	Opole	Rzeźba – św. Józef z Dzieciątkiem, elewacja budynku ul. Katedralna 10	Ks.B.t.I-13/03 18.08.2003 r.
89.	Opole	Kapliczka, cmentarz komunalny przy ul. Budowlanych i Harcerskiej	Ks.B.t.I-21/04 02.02.2004 r.
90.	Opole	Kapliczka, u zbiegu ul. Osmańczyka i Pl. Kopernika	Ks.B.t.I-22/04 02.02.2004 r.
91.	Opole	Rzeźby – Cztery Pory Roku (przeniesione z Biestrzykowic), teren Uniwersytetu Opolskiego	Ks.B.t.I-311/64 11.01.1964 r.
92.	Opole	Grupa rzeźbiarska Chrystus Ukrzyżowany i Maria Magdalena (z wirydarza dawnego klasztoru dominikanów), teren Uniwersytetu Opolskiego	Ks.B.t.II-125/08 01.04.2008 r.
93.	Opole	Nagrobek małżeństwa Heidebrandt, pochodzący z wsi Jastrzębie k. Namysłowa, obecnie teren Uniwersytetu Opolskiego	Ks.B.t.II-129/08 23.04.2008 r.
94.	Opole	Kapliczka przydrożna, obecnie teren Uniwersytetu Opolskiego	Ks.B.t.III-186/10 16.03.2010 r.
95.	Opole	Kapliczka przydrożna, obecnie teren Uniwersytetu Opolskiego	Ks.B.t.III-226/11 25.03.2011 r.
96.	Opole	Kapliczka, przy ul. J. Walecki	Ks.B.t.II-158/09 28.05.2009 r.
97.	Opole	Rzeźba – Madonna z Dzieciątkiem, elewacja budynku Pl. Św. Sebastiana dz. ewid. nr 79/13	Ks.B.t.III-202/10 28.10.2010 r.
98.	Opole-Groszowice	Prospekt organowy wraz z instrumentem z kościoła parafialnego pw. św. Katarzyny A.	Ks.B.t.III-203/10 29.09.2010 r.
99.	Opole	Holownik parowy RADGOST tzw. Barka (Kanał Ulgi)	Ks.B.t.III-220/11 07.02.2011 r.

100.	Opole	Zespół witraży w sali konsumpcyjnej przy budynku tzw. domku szwajcarskiego, obecnie smażalnia naleśników „Grabówka”	Ks.B.t.IV-291/14 11.04.2014 r.
101.	Opole	Rzeźba – Chłopiec ze skarbonką, przy budynku tzw. domku szwajcarskiego, obecnie smażalnia naleśników „Grabówka”	Ks.B.t.IV-292/14 11.04.2014 r.
102.	Opole	Zespół obiektów (nagrobków) z terenu cmentarza przy ul. Wrocławskiej	Ks.B.t.IV-294/1-30/14 30.04.2014 r.
103.	Opole	Zespół starodruków: 9 druków śląskich i silesiaka z XVII i XVIII w., podręczniki (6) z I poł. XVIII w., znajdujących się w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej przy ul. Tadeusza Kościuszki 14	Ks.B.t.IV-394/1-15/2019 z dnia 31.12.2019 r.
104.	Opole	Kapliczka słupowa, zlokalizowana u zbiegu ulic Krakowskiej i Leona Powolnego	Ks.B.t.IV-405/2020 z dnia 3.11.2020 r.
105.	Opole	Rzeźba – Postać dziecka z rogiem obfitości, aut. T. Myrtka	Ks.B.t.IV-406/2020 z dnia 25.11.2020 r.
106.	Opole-Groszowice	Rzeźba – Św. Jadwiga Śląska wraz z kapliczką przy ul. O. E. Frankiewicza i ul. Przeskok	Ks.B.t.IV-410/2021 z dnia 6.05.2021 r.
107.	Opole	Zespół sztandarów Związku Cechów, umiejscowionych w budynku przy ul. Katowickiej 55	Ks.B.t.IV-415/1-4/2021 z dnia 9.08.2021 r.
108.	Opole	Pomnik nagrobny Augusty Zedler z domu Galle, na terenie cmentarz przy ul. Wrocławskiej	Ks.B.t.V-417/2021 z dnia 15.10.2021 r.
109.	Opole-Chmielowice	Zespół trzech nagrobków rodziny Donat z cmentarza przy ul. Ślicznej	Ks.B.t.IV-426/1-3/2022 z dnia 9.09.2022 r.
110.	Opole	Parowóz TKt-48-127 na Placu Dworcowym	Ks.B.t.V-444/2023 z dnia 3.11.2023 r.
111.	Opole	Zespół dwóch wielkoformatowych malowideł ściennych autorstwa Krystyny Wiejak w budynku Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego przy al. Wincentego Witosa 26	Ks.B.t.V-453/2024 z dnia 26.03.2024 r.
112.	Opole	Zespół dekoracji sgraffitowej autorstwa Władysława Początka na budynku przy ul. Niemodlińskiej 89; działka ewidencyjna nr 3/13d (hala d. Zakładów Mechanicznych Ofama)	Ks.B.t.V-460/2024 z dnia 25.07.2024 r.

Tabela 3. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Lp	Nr stanowiska	Typ stanowiska	Chronologia	Nr rej. zabytków
Opole - Czarnowąsy				
1	1	punkt osadniczy	epoka kamienia	A - 20/65
2	27	osada	kultura przeworska (okres wpływów rzymskich)	A – 419/76
3	28	osada osada	kultura łużycka, epoka brązu (?) średniowiecze	A – 425/76
4	32	ślad osadniczy osada osada	epoka kamienia okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze	A – 626/84

		osada	XIII - XVI	
5	38	osada osada punkt osadniczy ?	kultura łużycka (okres halsztacki) okres wpływów rzymskich XIV – XV pradzieje	A – 420/76
6	39	punkt osadniczy osada produkcyjna punkt osadniczy ?	kultura łużycka kultura przeworska (późny okres wpływów rzymskich) późne średniowiecze pradzieje	A – 426/76
7	40	punkt osadniczy osada ?	neolit XIV – XV pradzieje	A – 788/88
Dobrzeń Mały				
8	2	cmentarzysko ciałopalne	kultura łużycka (epoka brązu, epoka żelaza)	A – 329/71
Opole - Bierkowice				
9	15	osada	wczesne średniowiecze (IX - X w.)	A - 624/84
10	17	osada punkt osadniczy	VIII-IX pradzieje	A - 625/84
Opole - Groszowice				
11	109	osada osada punkt osadniczy punkt osadniczy	kultura łużycka (epoka brązu) kultura przeworska (okres późnorzymski) pradzieje XIV-XV	A - 930/91
12	110	ślad osadniczy cmentarz ciałopalny/szkieletowy osada osada	neolit kultura łużycka (epoka brązu i okres halsztacki) wczesne średniowiecze średniowiecze	A - 26/65
13	35	osada punkt osadniczy	kultura łużycka (późny okres epoki brązu) kultura przeworska (późny okres wpływów rzymskich)	A - 352/72
Opole – Stare Miasto (Ostrówek)				
14	-	grodzisko zamek	wczesne średniowiecze (X - XIII w.) XIII – XX w.	A - 1/64
Opole - Wójtowa Wieś				
15	71	osada osada	kultura przeworska (okres wpływów rzymskich f. B2/C1-C2) XIV-XV	A - 931/91
Opole - Wróblin				
16	52	punkt osadniczy osada punkt osadniczy	środkowa epoka kamienia kultura łużycka (epoka brązu) wczesne średniowiecze	A - 21/65
17	53	punkt osadniczy osada punkt osadniczy osada punkt osadniczy	epoka kamienia kultura łużycka (młodszy okres epoki brązu) okres wpływów rzymskich XI-XII XIII-XV	A - 21/65
18	64	osada	kultura łużycka (V okres epoki brązu)	A - 793/88
19	65	osada punkt osadniczy	kultura łużycka (późny okres epoki brązu) neolit, X-XI	A - 787/88

20	66	punkt osadniczy punkt osadniczy	kultura przeworska (okres wpływów rzymskich faza D) XI-XII	A - 783/88
21	69	punkt osadniczy punkt osadniczy osada punkt osadniczy punkt osadniczy	epoka kamienia epoka brązu kultura łużycka (okres halsztacki C) kultura celtycka, I w. p.n.e. (okres wpływów rzymskich) X-XIII	A - 863/89
Opole - Winów				
22	5	punkt osadniczy punkt osadniczy osada punkt osadniczy	kultura przeworska (okres późnorzymski) pradzieje wczesne średniowiecze (IX-X) XIV-XV	A-924/91
Opole - Wrzoski				
23	5	osada osada osada punkt osadniczy	kultura przeworska (okres wpływów rzymskich faza C) X-XI XIV-XV pradzieje	A-628/84
Opole - Zakrzów				
24	176	ślad osadniczy ślad osadniczy osada	młodsza epoka kamienia, neolit kultura przedłużycka (ii i pocz. iii okresu epoki brązu) kultura łużycka (epoka brązu)	A - 22/65

Tabela 4. Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków

L.p.	Numer według ewidencji WKZ	Lokalizacja stanowiska	Wiek
	STARE MIASTO		
1.	1		Grodzisko – X-XIII Zamek – XIII-XX
2.	3		Osada przedlokacyjna – X-XIII Miasto lokacyjne – XIII-nowożytność
3.	6		Relikty mostu „Piastowskiego" i „ostrogi" lewego brzegu Odry - XVIII
4.	133		Relikty mostu kolejowego – 1842-1921
5.	134	Teren ogródków działkowych przy dworcu Opole Wschód, droga nr 3	Ślad osadniczy – epoka kamienia
6.	135	Odbudowa Hotelu Dworcowego (obecnie Hotel Mercure)	Skarb – średniowiecze XI-XV
7.	136	brak lokalizacji	Punkt osadniczy - kultura łużycka, IV-V okres epoki brązu, okres halsztacki
8.	137	W kanale, 80 m na płd.-wsch. od reperu 4,1-68 na głębokości 1,80 m	Ślad osadniczy - epoka brązu

9.	138	Pomiędzy ul. Luboszycką, ul. Oleską i dawną linią kolejową	Ślad osadniczy - średniowiecze
	ŚRÓDMIEŚCIE		
10.	139	brak lokalizacji	Ślad osadniczy - kultura łużycka, okres halsztacki
11.	140	brak lokalizacji	Skarb – kultura łużycka, V okres epoki brązu
12.	141	brak lokalizacji	Ślad osadniczy - I okres epoki brązu
13.	142	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – młodsza epoka kamienia, neolit
14.	143	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – epoka kamienia
15.	144	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – epoka kamienia
16.	145	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – młodsza epoka kamienia, neolit
17.	146	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – okres rzymski
18.	147	brak lokalizacji	Ślad osadniczy
19.	148	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – okres rzymski
20.	149	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – okres rzymski
21.	151	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – okres rzymski
	BIERKOWICE		
22.	2	Przy drodze Opole-Brzeg. po lewej stronie drogi jadąc z Opola. Na płd. od cmentarza i 300 m na płd. od szkoły	Cmentarz średniowieczny
23.	4		Ślad osadniczy
24.	5	Na łące Kornka, na zach. od Prószkówki	Ślad osadniczy - neolit
25.	7		Ślad osadniczy – neolit
26.	8		Punkt osadniczy – neolit
27.	9		Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze
28.	10		Ślad osadniczy
29.	11	Teren budowy mieszalni pasz PZGS	Ślad osadniczy
30.	12		Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze
31.	13	Dz. nr 515/56. 647/58	Osada - XIV-XVI
32.	14		Punkt osadniczy - VI-X Punkt osadniczy - XIV-XV Punkt osadniczy - pradzieje
33.	15*)		Osada IX-X
34.	16		Ślad osadniczy - IX-X Ślad osadniczy - XIV-XV
35.	17*)		Osada - VIII-IX Punkt osadniczy – pradzieje
36.	31		Osada - XIII-XIV Osada – pradzieje
37.	32	Na wzgórzu 162,5 na płd.-wsch. od Chwałkowic przy płd.-wsch. granicy wsi	Punkt osadniczy - kultura łużycka
38.	33	Piaskownia w Bierkowicach (pomiędzy Bierkowicami i Chwałkowicami) na lewo od Prószkówki	Ślad osadniczy - pradzieje

	PÓŁWIEŚ		
39.	18		Punkt osadniczy - kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy - XIII-XIV
40.	19		Punkt osadniczy
41.	20		Osada - XIV-XV
42.	21	Koło szosy, na wzgórzu za Półwsią, około 1/4 mili od Opola. Oddzielone od strony północnej szosą Opole-Brzeg, od południowej szosą Półwieś-Szczepanów	Cmentarzysko - okres wpływów rzymskich
43.	22	Na wsch. od cegielni w dolinie Odry, na wsch. od wsi	Ślad osadniczy – kultura łużycka, II-III okres epoki brązu
44.	23	Przy drodze Bierkowice-Półwieś na płd. od wzgórza 153,9 na zach. od wzgórza 162,5	Ślad osadniczy - neolit
45.	24	Piaskownia na wzgórzu na zach. od wsi, przy szosie	Ślad osadniczy
46.	25	W piaskowni w odległości ok. 60 m na płd. od drogi do Bierkowic, wzniesienie 153,9	Ślad osadniczy - neolit Punkt osadniczy - kultura łużycka, IV okres epoki brązu
47.	26	W piaskowni na terenie Półwsi, leżącej na płd. od drogi Opole-Wrocław na wzgórzu 153,9	Ślad osadniczy
48.	27	Na płn. od koszar artylerii „Um Kanonierweg"	Osada produkcyjna - kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich Osada - VI-VIII
49.	28		Ślady osadniczy - neolit Ślady osadniczy - kultura łużycka Ślady osadniczy - wczesne średniowiecze
50.	29	Stanowisko na polu Krolla, na płn.-zach. od wsi przy drodze prowadzącej do wzgórza 153,9 Wg sprostowania z 1936r. stanowisko znajduje się w płd. części wsi, a nie na płn. od Półwsi. Pole Krolla leży w odległości 578m na płd. od dużego skrzyżowania	Osada - kultura łużycka

51.	30	Tuż przy „Kanonierweg”, przy słupie oświetleniowym (prawdopodobnie obok stanowiska 27)	Ślad osadniczy
	GROSZOWICE		
52.	34	Ok. 100m od płd. zabudowań Groszowic (dz. nr 57 i 58)	Punkt osadniczy - kultura łużycka, późny okres epoki brązu
53.	35*)	Dz. 174/1, 174/3	Osada - kultura łużycka, późny okres epoki brązu Punkt osadniczy - kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich
54.	36	Ok. 50m na zach. od drogi polnej z Groszowic do Grotowic	Osada - kultura łużycka, późny okres brązu
55.	100	Wzgórze Kuhschellenberg dz. 106, 107, 108, 119	Ślad osadniczy - kultura łużycka Punkt osadniczy - pradzieje
56.	101	Niewielkie wzniesienie górujące nad Doliną Odry - obecnie rozległa odkrywka kamienia wapiennego	Osada - kultura łużycka, okres halsztacki Cmentarzysko szkieletowe - wczesne średniowiecze X-XI Punkt osadniczy - średniowiecze
57.	102	Dz. nr 13 i 18	Punkt osadniczy - kultura łużycka Punkt osadniczy - XIV-XV
58.	103	Dz. nr 28	Punkt osadniczy - II poł. XIII i I poł. XIV
59.	104	Dz. nr 15, 16	Ślad osadniczy - kultura łużycka Punkt osadniczy - XIV-XV
60.	105	Dz. nr 81, 82, 83, 84, 85 ,86, 87, 88	Ślad osadniczy - pradzieje Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze XI-XII Osada - późne średniowiecze XIII-XIV
61.	106	Dz. nr 93, 94, 95, 96, 97, 98	Osada - kultura przeworska, okres późnorzymski Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze VIII-IX Punkt osadniczy - późne średniowiecze XIV
62.	107	Dz. nr 93, 94, 95	Ślad osadniczy - pradzieje Punkt osadniczy - X1V-XV
63.	108	Dz. nr 118, 119	Ślad osadniczy - pradzieje Punkt osadniczy - X1V-XV
64.	109*)	Dz. nr 100, 101, 102	Osada - kultura łużycka, epoka brązu Osada - kultura przeworska, okres późnorzymski Punkt osadniczy - pradzieje Punkt osadniczy - XIV-XV
65.	110*)	Baza przedsiębiorstwa budownictwa hydrotechnicznego	Ślad osadniczy - neolit Cmentarz ciałopalny/szkieletowy - kultura łużycka, epoka brązu i okres halsztacki Osada - wczesne średniowiecze Osada - średniowiecze
66.	111	Dz. nr 101, 102, 103	Osada - kultura łużycka, okres halsztacki Ślad osadniczy - XI-XII
67.	112	Na wsch. od Groszowic, między dawną wsią a terenem kolejowym,	Cmentarz ciałopalny - kultura przeworska, okres wpływów rzymskich, III/IV

		koło kaplicy, przy żwirowisku	
68.	113	Dz. nr 158, 159, 160, 161/1, 162/1	Punkt osadniczy - kultura przeworska, okres rzymski f. B2/C1-C2 Punkt osadniczy - XIV-XV
69.	114	Dz. nr 320, 321	Ślad osadniczy - neolit Punkt osadniczy - kultura przeworska, okres wpływów rzymskich
70.	115	Piaskownia Mahra dz. nr 93, 94, 95	Punkt osadniczy - kultura łużycka Ślad osadniczy - kultura przeworska, okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy - XIV-XV
71.	116	Dz. nr 22	Ślad osadniczy - pradzieje Punkt osadniczy - późne średniowiecze
72.	117	Dz. nr 34,35,36,37,38,39,40	Osada produkcyjna - kultura przeworska, okres późnorzymski Ślad osadniczy - późne średniowiecze
73.	118	Dz. nr 36, 38,39,40,41,42	Punkt osadniczy - kultura przeworska, okres rzymski f. B2/C1-C2
74.	119	Dz. nr 23, 24, 25, 26, 27, 90, 92	Punkt osadniczy - kultura przeworska, okres późnorzymski Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze, VIII-IX
75.	120	Grotowice Groszowice	Punkt osadniczy - IV-V okres epoki brązu Punkt osadniczy Ślad osadniczy - okres wpływów rzymskich Cmentarz szkieletowy
76.	121	Nad Odrą na płn. od Grotowic, na granicy z Groszowicami	Ślad osadniczy
77.	122		Cmentarz ciałopalny - IV okres epoki brązu
78.	123		Skarb - monety
79.	124		Ślad osadniczy - mezolit
80.	125	Żwirownia gromadzka koło cementowni w Groszowicach	Skarb - kultura łużycka, okres halsztacki
	NOWA WIEŚ KRÓLEWSKA		
81.	75	Na terenie cementowni, która była własnością Prünzheima, naprzeciw wyspy Bolko, za halą sportową	Cmentarz ciałopalny - kultura pomorska, okres halsztacki
82.	76		Ślad osadniczy - neolit Cmentarzysko szkieletowe - wczesne średniowiecze, X-XII
83.	77	Obok cmentarza przy ul. Zielonej na polu Fitzka - piaskownia	Punkt osadniczy - epoka kamienna Punkt osadniczy - neolit Cmentarz ciałopalny - kultura łużycka, epoka brązu i okres halsztacki
84.	78		Ślad osadniczy - pradzieje
85.	79		Ślad osadniczy - neolit
86.	80		Ślad osadniczy - epoka kamienna
87.	81	Na zach. od linii kolejowej i stanowiska nr 88	Osada - kultura łużycka, epoka brązu

		(na wsch. od stanowiska 3 i od linii kolejowej)	
88.	82	w płd.-zach. części wyrobiska cementowni Bolko	Punkt osadniczy - epoka kamienna Punkt osadniczy Cmentarzysko szkieletowe
89.	83		Ślad osadniczy
90.	84	Ok. 200m nad brzegiem doliny rzeki, w pobliżu źródła wpadającego do Odry	Punkt osadniczy - neolit
91.	85		Punkt osadniczy - IV-V okres epoki brązu
92.	86		Punkt osadniczy - neolit
93.	87	Wzgórze „Tarlisko”?	Ślad osadniczy - pradzieje
94.	150	Opole ul. Struga 9-11 (dawn. Bolkkostrasse)	Podwójny grób szkieletowy – późny okres rzymski, IV w.n.e. Punkt osadniczy - średniowiecze
	GRUDZICE		
95.	88	Na płd.-wsch. od wzgórza 175,5 dz. nr 123/6, 122/6, 121/6, 538/3	Punkt osadniczy - kultura przeworska, okres późnorzymski Ślad osadniczy - XIV-XV
96.	89	Na wsch. od wzgórza 175,5, pole Blasiusa Kalika dz. nr 503/13, 441/13, 440/13	Punkt osadniczy - kultura łużycka, epoka brązu Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze Ślad osadniczy - XIV-XV
97.	90	Dz. nr 1021/21	Punkt osadniczy - kultura przeworska, okres późnorzymski
98.	91	Dz. nr 561/27, 562/27	Ślad osadniczy - epoka kamienia Punkt osadniczy - kultura przeworska, okres rzymski f. C1-C2 Ślad osadniczy - wczesne średniowiecze, XI-XII
99.	92	1042/33	Ślad osadniczy - kultura łużycka Punkt osadniczy - XIV-XV
100.	93	Małe wzniesienie 169,7 na zach. od płd.-zach. wylotu Grudzic, m.in. na polu Franza Pluty	Osada
101.	94	Nadleśniczówka w płd. części Grudzic	Osada i cmentarzysko - kultura przeworska, I-IV
102.	95	Pole Klocka przy drodze. Znajdowało się ono prawdopodobnie na zach. od zabudowań Grudzic	Ślad osadniczy - epoka kamienia Cmentarzysko ciałopalne - kultura przeworska, okres wpływów rzymskich
103.	96	Na płn.-wsch. od wzgórza 175,5 (wg arch.); według M. Gedla na płn.-zach. od wymienionego wzgórza	Punkt osadniczy - epoka kamienia Punkt osadniczy - kultura łużycka, epoka brązu.
104.	97	Na płd. od stanowiska nr 88 w Grudzicach (na płd. od stanowiska nr 3 w Grudzicach)	Ślad osadniczy - epoka kamienia Punkt osadniczy - okres wpływów rzymskich
105.	98		Ślad osadniczy - neolit
106.	99		Ślad osadniczy - okres wpływów rzymskich

	GROTOWICE		
107.	37	Przy drodze do Walidróg	Ślad osadniczy - neolit
108.	38	Zrąb leśny	Ślad osadniczy
109.	39		Ślad osadniczy - neolit, kultura pucharów lejowatych
110.	40		Punkt osadniczy - starsza epoka kamienia Punkt osadniczy - neolit Punkt osadniczy - V epoka brązu, okres halsztacki
111.	41		Punkt osadniczy - kultura tarnowiańska, II faza paleolitu schyłkowego Punkt osadniczy - mezolit
112.	42		Punkt osadniczy - mezolit Punkt osadniczy - kultura przedłużycka, II okres epoki brązu Punkt osadniczy - kultura łużycka, V okres epoki brązu, okres halsztacki C Punkt osadniczy - X-XII Punkt osadniczy - średniowiecze
113.	43		Punkt osadniczy - epoka kamienia Punkt osadniczy - kultura łużycka, V okres epoki brązu, okres halsztacki C Punkt osadniczy - średniowiecze
114.	44	Dz. nr 928/263	Punkt osadniczy - pradzieje Osada - XIV-XVI Punkt osadniczy - kultura łużycka Punkt osadniczy - okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze
115.	45	Dz. nr 96/1	Punkt osadniczy - pradzieje
116.	46	Dz. nr 201,202	Ślad osadniczy - pradzieje Punkt osadniczy Punkt osadniczy - XV- XVI
	GOSŁAWICE KOLONIA GOSŁAWICKA		
117.	47	Dz. nr 117, 118	Punkt osadniczy - pradzieje Punkt osadniczy - X-XI Punkt osadniczy - późne średniowiecze
118.	152	Studnia przy ogrodzeniu bazy Opolskiego Przedsiębiorstwa Budowlano-Remontowego w Opolu, ok. 400 m na wsch. od ul. Głogowskiej	Punkt osadniczy - średniowiecze
119.	153	Koło budynku szkoły przy ul. Gosławickiej	Ślad osadniczy – okres rzymski
120.	154	Na polu M. Woitzika i Augusta Kainki w Kolonii Gosławickiej	Ślad osadniczy – kultura łużycka
121.	155		Osada – kultura przeworska, późny okres rzymski, faza C1-C2
122.	156	Na płd.-wsch. stoku wzniesienia, ok. 300m na wsch. od drogi gruntowej z Kol. Gosławickiej do Gosławic	Osada produkcyjna – kultura przeworska, późny okres rzymski, faza C3-D, wczesny okres wędrówek ludów Punkt osadniczy – X-XI

123.	157	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – epoka kamienia
124.	158	200 m na wsch. od gruntów Rachusa Letzebiela, na wyniesieniu	Punkt osadniczy – epoka kamienia
125.	159	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – młodsza epoka kamienia-neolit
126.	160	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – epoka kamienia
127.	161	W Kolonii Gosławickiej na zach. od szkolnego podwórza	Ślad osadniczy
128.	162	Ok. 100m na zach. od szpitala	Punkt osadniczy – pradzieje Punkt osadniczy – późne średniowiecze
129.	163	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – młodsza epoka kamienia, neolit
130.	164	Na wyniesieniu, które znane było jako Taliske, na płd. od Kolonii Grobla	Ślad osadniczy – młodsza epoka kamienia, neolit
131.	165	Na wzniesieniu, na którym położony jest cmentarz „Na Grobli" w Gosławicach	Ślad osadniczy – młodsza epoka kamienia, neolit Cmentarzysko ciałopalne – okres rzymski Osada – okres rzymski
132.	166	brak lokalizacji Piaskownia na polu Dudy	Cmentarzysko ciałopalne – kultura przeworska, okres rzymski Punkt osadniczy – wczesne średniowiecze XI-XIII Punkt osadniczy – pradzieje
133.	167	Na wsch. od wsi i od drogi Grobla-Kolonia Gosławicka lub Pole Andrzeja Klinki	Cmentarzysko – kultura łużycka, epoka brązu Ślad osadniczy – kultura przeworska, okres rzymski Ślad osadniczy – pradzieje
134.	168	Połączone stanowiska 1, 2, 7 w jedno obejmujące wyniesienie Wichulla	Ślad osadniczy – epoka kamienia Punkt osadniczy – epoka brązu Grób książęcy typu Lubieszewo – kultura przeworska, okres rzymski, faza B1/B2 Osada – kultura przeworska, wczesny okres rzymski Osada produkcyjna – kultura przeworska, późny okres rzymski, faza C1-C2 Osada – wczesne średniowiecze VII-IX, XI-pocz.XIII Punkt osadniczy – średniowiecze Punkt osadniczy – pradzieje
	ZAKRZÓW		
135.	169	brak lokalizacji	Skarb – średniowiecze
136.	170	koło szkoły w Zakrzowie	Ślad osadniczy – XIII
137.	171	Na płd.-zach., płn., płd.-wsch. od punktu wysokościowego 173,0	Punkt osadniczy – starsza epoka kamienia, paleolit
138.	172	Na polu Drassa	Punkt osadniczy – młodsza epoka brązu Punkt osadniczy – wczesne średniowiecze Punkt osadniczy – średniowiecze
139.	173	Na zach. od drogi Zakrzów-Wróblin, na gruntach Hirscha, Angerstrasse 1 (ob. ul. Ks. Koziołka) oraz	Cmentarzysko – kultura łużycka, epoka brązu

		przy Triftstrasse 19,21 (ob. ul. Ligudy) lub Przy ul. Czarnowąskiej 33 (ob. ul. Budowlanych) i okolicznych parcelach	
140.	174	Druga zapora poniżej Wróblina	Ślad osadniczy
141.	175	Na płn. od dawnego dworu (ob. Kombinat ogrodniczy przy ul. Ligudy) Na płn.-zach. od dawnego dworu, na płn. od drogi polnej, w piaskowni	Ślad osadniczy – kultura przedłużycka, II i pocz. III okresu epoki brązu Punkt osadniczy – kultura łużycka, epoka brązu Osada – kultura przeworska, późny okres rzymski, III w.n.e. Osada – wczesne średniowiecze XII
142.	176*)		Ślad osadniczy – młodsza epoka kamienia, neolit Ślad osadniczy – kultura przedłużycka, II i pocz. III okresu epoki brązu Osada – kultura łużycka, epoka brązu Cmentarzysko ? – kultura łużycka Osada – kultura przeworska, późny okres rzymski Osada – wczesne średniowiecze, XI-XIII Ślad osadniczy – średniowiecze
143.	177		Punkt osadniczy – pradzieje
144.	178		Punkt osadniczy – wczesne średniowiecze
	WRÓBLIN		
145.	51	Na północ i wschód od fabrycznej cementowni	Ślad osadniczy Punkt osadniczy - epoka brązu Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze, pradzieje
146.	52*)	Dz. nr 57, 58, 59, 60	Punkt osadniczy - środkowa epoka kamienia Osada - kultura łużycka, epoka brązu Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze
147.	53*)	Dz. nr 68, 69, 70, 71, 72	Punkt osadniczy - epoka kamienia Osada - kultura łużycka, młodszy okres epoki brązu Punkt osadniczy - okres wpływów rzymskich Osada - XI-XII Punkt osadniczy - XIII-XV
148.	54	100 m od nowego domu A. Kondzielli, na „górze” rolnika Moczki	Punkt osadniczy - epoka kamienia Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze Punkt osadniczy - ?
149.	55	góra Kondzielli	Punkt osadniczy - epoka kamienia Punkt osadniczy - epoka brązu Punkt osadniczy - okres wpływów rzymskich
150.	56	w piaskowni Moczko na płn. od Wróblina, na wschód od trasy Wróblin - Czarnowąsy	Punkt osadniczy - neolit
151.	57	na południe od wsi, za szkołą	Punkt osadniczy - epoka kamienia Punkt osadniczy - epoka brązu
152.	58		Punkt osadniczy - epoka brązu
153.	59		Punkt osadniczy - epoka kamienia

			Punkt osadniczy - epoka brązu
154.	60		Punkt osadniczy ?
155.	61		Punkt osadniczy - średniowiecze
156.	62	Stanowisko zwane „na łunki". Na polu V. Valeska	Punkt osadniczy - starsza epoka kamienia
157.	63	Dz. nr 55, 56, 57, 58, 59, 60	Punkt osadniczy - kultura łużycka Punkt osadniczy - kultura przeworska, okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy - późne średniowiecze
158.	64*)	Dz. nr 385, 389, 390, 393	Osada - kultura łużycka, V okres epoki brązu
159.	65*)	Na małym piaszczystym wzgórzu na płd. od rzeki Swornicy	Osada - kultura łużycka, późny okres epoki brązu Punkt osadniczy - neolit, X-XI
160.	66*)	Dz. nr 1179/302	Punkt osadniczy - kultura przeworska, okres wpływów rzymskich faza D Punkt osadniczy - XI-XII
161.	67	Dz. nr 2049/700, 1620/701	Punkt osadniczy - pradzieje Osada - XIV-XV
162.	68	Piaskownia J. Kądzielli, na płd. od Małej Panwi oraz na polu F. Slowika, na polu J. Kądzielli na płn. od młyna w Krzanowicach, na zach. od polnej drogi do Jemielnicy, na wschód od punktu wysokościowego 152,2	Punkt osadniczy - neolit Osada - kultura łużycka, V okres epoki brązu Osada - wczesne średniowiecze X-XII
163.	69*)	Dz. nr 541	Punkt osadniczy - epoka kamienia Punkt osadniczy - epoka brązu Osada - kultura łużycka, okres halsztacki C Punkt osadniczy - kultura celtycka, I w.p.n.e., okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy - X-XIII
	SZCZEPANOWICE		
164.	70	Wzgórze 161,6 na terenie koszar	Punkt osadniczy - XII
	WÓJTOWA WIEŚ		
165.	71*)	dz. nr 28	Osada - kultura przeworska, okres wpływów rzymskich f. B2/C1-C2 Osada - XIV-XV
166.	72	Dz. nr 22, 25, 26, 27	Osada - kultura łużycka, V okres epoki brązu i okres halsztacki Punkt osadniczy - pradzieje Osada - wczesne średniowiecze, XII-XIII
167.	73	Piaskownia i pole należące w latach 1935-37 do Józefa Smarsly	Ślad osadniczy - neolit Punkt osadniczy - kultura łużycka, epoka brązu Punkt osadniczy - okres lateński Punkt osadniczy - okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze
168.	74	Na wschód od wzgórza 155,9	Ślad osadniczy - okres wpływów rzymskich

	MALINA		
169.	126		Ślad osadniczy - neolit
170.	127		Ślad osadniczy - neolit
171.	128		Ślad osadniczy - neolit, kultura ceramiki sznurowej
172.	129		Osada - epoka kamienia
173.	130		Ślad osadniczy
174.	131		Ślad osadniczy - epoka brązu
175.	132		Ślad osadniczy - młodszy okres epoki brązu
	BORKI		
176.	1	brak lokalizacji	Punkt osadniczy
177.	4	brak lokalizacji Prawdopodobnie w pobliżu punktu wysokościowego 152,7	Punkt osadniczy - wczesne średniowiecze
178.	19	brak lokalizacji	Ślad osadniczy - epoka kamienia
	BRZEZIE		
179.	1	brak lokalizacji	Punkt osadniczy - kultura łużycka, wczesna epoka żelaza
180.	2		Osada – kultura łużycka Osada – kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy - średniowiecze
	CZARNOWĄSY		
181.	1*)		Punkt osadniczy - epoka kamienia Cmentarzysko ciałopalne - kultura łużycka, IV – V okres epoki brązu Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich
182.	2	brak lokalizacji Przy drodze do folwarku „Oderhof” (na płn.-zach. od wsi)	Grób ciałopalny - kultura łużycka, epoka brązu
183.	3	brak lokalizacji	Osada – III okres epoki brązu Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich, IV Punkt osadniczy – XI – XIII ? - pradzieje
184.	4	brak lokalizacji Na polu Lorenza, przy drodze do Podlesia	Osada – epoka kamienia
185.	5	brak lokalizacji	Punkt osadniczy - pradzieje
186.	6		Ślad osadniczy - neolit
187.	7		Ślad osadniczy - neolit
188.	8		Punkt osadniczy - epoka kamienia
189.	9	brak lokalizacji	Cmentarzysko ciałopalne - kultura łużycka
190.	10	brak lokalizacji	Punkt osadniczy – epoka brązu
191.	11	brak lokalizacji	Punkt osadniczy – epoka brązu
192.	12	brak lokalizacji „Scharfer Berg”, 750m na płn. od ujścia Małej Panwi	Punkt osadniczy – neolit Punkt osadniczy – kultura łużycka, epoka brązu Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy – wczesne średniowiecze Punkt osadniczy – średniowiecze
193.	13	brak lokalizacji Na polu Pietscha	Punkt osadniczy – neolit
194.	14		Osada – kultura łużycka, epoka brązu Punkt osadniczy – późne średniowiecze

			? - pradzieje
195.	15		Punkt osadniczy – neolit
196.	16	W ogrodzie Firlusa obok młyna Gambietza, położone po płd. stronie drogi	Osada – kultura łużycka, epoka brązu Osada – VIII – X
197.	17	brak lokalizacji Na terenie nieokreślonej piaskowni (w okolicy jest ich kilka), która położona jest na płd. od wydmy. Wydma usytuowana jest ok. 750m na płn. od miejsca gdzie Mała Panew wpada do Odry	Ślad osadniczy – epoka kamienia
198.	18	Koło młyna Gambietza. Las i łąka Thomasa Michalla. Między rzeką Swornicą i drogą do Krzanowitz	Osada – kultura łużycka, epoka brązu Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich ?
199.	19	brak lokalizacji Pole Tomasza Steoszka, koło drogi do Biadacza	Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy – XIII
200.	20	brak lokalizacji Na stoku terasy Małej Panwi, przy drodze Oderhof (folwark)	Osada – epoka brązu
201.	21	Na polu rolnika (Chrobatzek), ok. 200m na zach.od folwarku „Hofes”	Punkt osadniczy
202.	22	brak lokalizacji	Punkt osadniczy – neolit
203.	23	brak lokalizacji Miejsce zwane „brody”, za domem Urbana Pietrka	Osada – X - XII
204.	24	brak lokalizacji	Ślad osadniczy - kultura łużycka, epoka brązu
205.	25	Wsch. część pola ogrodnika Stellera i na gruntach klasztornych	Punkt osadniczy – późny okres wpływów rzymskich Osada – VII - VIII, X - XII
206.	26	Na terenie zabudowań klasztornych	Punkt osadniczy – średniowiecze, XIII
207.	27*)		Osada – kultura przeworska, okres wpływów rzymskich Osada
208.	28*)		Osada – kultura łużycka, epoka brązu (?) Osada – średniowiecze
209.	29		Punkt osadniczy
210.	30		Ślad osadniczy - epoka kamienia Osada – XIV - XV Osada
211.	31		Osada – XIII / XIV Osada – XV - XVI

212.	32*)		Ślad osadniczy - epoka kamienia Osada – okres wpływów rzymskich Osada – wczesne średniowiecze Osada – XIII - XVI
213.	33	brak lokalizacji W pobliżu zabudowań gospodarczych Franza Steinscha	Osada – I - II okres brązu
214.	34	brak lokalizacji	Osada – wczesne średniowiecze (?)
215.	35	brak lokalizacji	Ślad osadniczy - epoka kamienia lub wczesna epoka brązu
216.	36	brak lokalizacji	Ślad osadniczy - okres wpływów rzymskich
217.	37	brak lokalizacji	Ślad osadniczy - epoka kamienia
218.	38*)		Osada – kultura łużycka, okres halsztacki Osada – okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy – XIV – XV ? - pradzieje
219.	39*)		Punkt osadniczy – kultura łużycka Osada produkcyjna – kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy – późne średniowiecze ? - pradzieje
220.	40*)		Punkt osadniczy – neolit Osada – XIV - XV ? - pradzieje
221.	41		Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich, faza D Punkt osadniczy – późne średniowiecze
222.	42		Punkt osadniczy – późny okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy – XV - XVI
223.	43		Punkt osadniczy
224.	44		Punkt osadniczy – późne średniowiecze
225.	45		Punkt osadniczy – XIV - XV
226.	46		Ślad osadniczy - kultura przeworska, okres wpływów rzymskich, faza D Punkt osadniczy – późne średniowiecze
227.	47		Punkt osadniczy – XV - XVI
228.	48		Punkt osadniczy – średniowiecze
229.	49		Punkt osadniczy
230.	50		Punkt osadniczy
231.	51		Osada – XIV
232.	52		Ślad osadniczy – X - XI Ślad osadniczy – XIII - XIV
233.	53		Punkt osadniczy
234.	54		Punkt osadniczy – XIV - XV
235.	55	Przy klasztorze	Punkt osadniczy – nowożytny
236.	56	brak lokalizacji	Cmentarzysko rzędowe – XII - XIII
	KRZANOWICE		
237.	1		Cmentarzysko – kultura łużycka, V okres epoki brązu / okres halsztacki Osada – III - IV, IV / V Cmentarzysko – XI Punkt osadniczy – XIV - XV

238.	2	100m na płn. od stanowiska 14, na polu bezpośrednio przy potoku. Nad Swornicą, koło folwarku	Punkt osadniczy – neolit Punkt osadniczy – kultura łużycka, epoka brązu Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich Osada – VI - IX
239.	3		Osada – V okres (?) epoki brązu
240.	4	Piaskownia na polu Czoka	Punkt osadniczy – mezolit Punkt osadniczy – epoka kamienia Osada – kultura łużycka, epoka brązu Osada – X - XII
241.	5	brak lokalizacji	Punkt osadniczy – neolit
242.	6	brak lokalizacji	Punkt osadniczy – epoka kamienia
243.	7	Na płn. od wsi, na prawym brzegu Swornicy i lewym brzegu kanału	Punkt osadniczy – okres halsztacki Osada – IV - V, okres wpływów rzymskich Osada – IX - X, XI - XII
244.	8	brak lokalizacji	Punkt osadniczy – neolit
245.	9	brak lokalizacji Na granicy ze wsią Luboszyce. Na polu J. Kondzielli i również na polach graniczących z nim, na zach. od drogi	Osada – V okres epoki brązu Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich, IV
246.			
247.	11	Na wzgórzu, na płn.-wsch. od młyna (młyn leży na płn. granicach wsi Krzanowice)	Punkt osadniczy – młodsza epoka kamienia Punkt osadniczy – kultura łużycka, epoka brązu
248.	12	Na płn. od stanowiska 11 przy drodze do Luboszyc	Punkt osadniczy – epoka kamienia Punkt osadniczy – kultura łużycka Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich
249.	13	Nad rzeką Swornicą, w czasie regulacji rzeki, w pobliżu stawu tuż przy rzece Jemielnicy	Punkt osadniczy – epoka brązu Osada – kultura pomorska, okres lateński Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich Osada – X – XII Punkt osadniczy – późne średniowiecze
250.	14	Przy głównej drodze w Krzanowicach. Na gruntach rolnika P. Kasperka (za zabudowaniami)	Punkt osadniczy – epoka kamienia Cmentarzysko birytualne – III okres epoki brązu Osada – V okres epoki brązu i okres halsztacki Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy – średniowiecze
251.	15	brak lokalizacji Położenie bliżej nieznane. Wydaje się, że to stanowiska położone jest między stanowiskiem 2, a stanowiskiem określanym „Przy cmentarzu w Krzanowicach”	Punkt osadniczy – młodsza i starsza epoka kamienia Cmentarzysko – okres wpływów rzymskich, III / IV
252.	16		Punkt osadniczy
253.	17	brak lokalizacji	Punkt osadniczy – epoka brązu

		Blisko Małej Panwi. Na polu rolnika Lippa	Osada – okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy – wczesne średniowiecze, XI
254.	18	Na płn. od folwarku	Punkt osadniczy – neolit Punkt osadniczy – epoka brązu Osada - okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy – wczesne średniowiecze Punkt osadniczy – średniowiecze, XIII
255.	19	brak lokalizacji Na płn.-wsch. od Wróblina i na zach. od linii kolejowej i od środka wsi Krzanowice	Osada - okres wpływów rzymskich
256.	20		Ślad osadniczy – młodsza epoka kamienia
257.	21	Ok. 100m na wsch. od drogi do piaskowni, przy której zlokalizowane jest stanowiska 1	Ślad osadniczy – starsza epoka kamienia
258.	22	brak lokalizacji Na płd. od drogi Krzanowice-Kępa, bliska kładki drewnianej prowadzącej przez strumień	Punkt osadniczy – okres wpływów rzymskich ? - pradzieje
259.	23	brak lokalizacji W ogrodzie J. Niedworoka, ok. 40m na płd. od zabudowań mieszkalnych.	Punkt osadniczy – późny okres wpływów rzymskich
260.	24		Osada - kultura łużycka ? - pradzieje
261.	25		Punkt osadniczy – kultura przeworska, okres wpływów rzymskich, faza D ? - pradzieje
262.	26		Punkt osadniczy
263.	27		Ślad osadniczy – kultura pucharów lejkowatych, neolit Punkt osadniczy – kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy – XV – XVI ? - pradzieje
264.	28	Na krawędzi niskiej terasy Małej Panwi, ok. 700m na płn. od środka wsi (pole M. Siedlnej)	Osada produkcyjna - kultura przeworska, okres wpływów rzymskich
	DOBRZEŃ MAŁY		
265.	1	brak lokalizacji	Cmentarzysko
266.	2*)	Na wzniesieniu, na którym stał wiatrak , między wsiami Dobrzeń Mały i Brzezie	Cmentarzysko ciałopalne - kultura łużycka, epoka brązu, epoka żelaza
267.	3	brak lokalizacji	Osada - kultura łużycka
268.	5	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – późne średniowiecze
269.	6	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – neolit
270.	8		Osada - kultura łużycka, okres halsztacki

			Osada i pracownia hutnicza - kultura przeworska, okres rzymski, II – V Osada - VIII – IX
271.	10		Osada - XIV – XV
272.	12	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – neolit
273.	16	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – neolit
274.	17		Osada - kultura przeworska, okres wpływów rzymskich Osada - okres średniowieczny
	SŁAWICE		
275.	1	Na płn.-wsch. od wzniesienia 151,6 (stał tam wiatrak) i na wsch. od wsi, nad starym korytem Odry	Ślad osadniczy – neolit Osada - wczesne średniowiecze Ślad osadniczy
276.	2	Niedaleko na zach. od stanowiska 1, lekko wyniosły teren otoczony drogą	Ślad osadniczy - epoka kamienia Ślad osadniczy - wczesne średniowiecze
277.	3	Na płd. od drogi, w środku między stanowiskiem 2 i na wsch. od drogi wiejskiej	Ślad osadniczy - epoka kamienia Punkt osadniczy - okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy
278.	4		Ślad osadniczy Punkt osadniczy - XV
279.	5		Punkt osadniczy – XIV-XV
280.	6	brak lokalizacji	Ślad osadniczy - neolit
281.	7		Punkt osadniczy – XIV-XV
282.	8		Ślad osadniczy - XV
283.	9		Punkt osadniczy – XIII-XIV
	WRZOSKI		
284.	1		Punkt osadniczy - kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy - XIV-XV Punkt osadniczy
285.	2		Punkt osadniczy - kultura przeworska, późny okres wpływów rzymskich Punkt osadniczy - późne średniowiecze Punkt osadniczy
286.	3		Piecowisko
287.	4		Piecowisko
288.	5*)		Osada - kultura przeworska, okres wpływów rzymskich faza C Osada - X-XI Osada - XIV-XV Punkt osadniczy ? - pradzieje
289.	6		Ślad osadniczy - XIV-XV
290.	7		Punkt osadniczy - XIV-XV
291.	8		Punkt osadniczy - XIV-XV
292.	9		Punkt osadniczy - okres wpływów rzymskich?
293.	10		Punkt osadniczy - XIV-XV
294.	11	Za ostatnim domem wsi Wrzoski, przy drodze	Cmentarzysko – średniowiecze ?

		Wrzoski-Chróścina Opolska, piaskownica na polu Matirliga	
295.	12	brak lokalizacji	Ślad osadniczy - neolit
296.	13	brak lokalizacji	Ślad osadniczy – neolit Ślad osadniczy - epoka brązu Ślad osadniczy - średniowiecze
297.	14	brak lokalizacji	Punkt osadniczy - epoka brązu
	CHMIELOWICE		
298.	1	brak lokalizacji	Ślad osadniczy - średniowiecze
299.	2	brak lokalizacji	Ślad osadniczy
	WINÓW		
300.	1	Na skraju podwórka szkoły	Cmentarzysko ciałopalne – kultura łużycka, okres halsztacki
301.	2	Koło domu Emila Sikory, na granicy Winowa, od szosy w pobliżu słupa km 20,2	Ślad osadniczy – kultura łużycka Ślad osadniczy - okres wpływów rzymskich Cmentarzysko szkieletowe
302.	3	brak lokalizacji	Ślad osadniczy - neolit
303.	4		Ślad osadniczy - kultura łużycka Punkt osadniczy - XIV-XV
304.	5*)		Punkt osadniczy - kultura przeworska, okres późnorzymski Punkt osadniczy - pradzieje Osada - wczesne średniowiecze, IX-X Punkt osadniczy - XIV-XV
305.	6	brak lokalizacji Na wzgórzu o nocie 181	Grodzisko

*) stanowiska wpisane do rejestru

Załącznik nr 1 - Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych ujętych w gminnej ewidencji zabytków